

KÜLTÜR BAKANLIĞI/1426

Özel Dizi / 16

III. YAYIN
KONGRESİ
VE
TELİF HAKLARI
KURULTAYI

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

III. YAYIN KONGRESİ VE TELİF HAKLARI KURULTAYI

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLARI/1426

Özel Dizi/16

KÜLTÜR BAKANLIĞI Yayımlar Dairesi Başkanlığı İhtisaz Kütüphanesi
Deneyim No ...1029.....

III. YAYIN KONGRESİ VE TELİF HAKLARI KURULTAYI

Yayımlar Dairesi Başkanlığı

T. C. KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYINLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI KÜTÜPHANESİ
Kayıt No 1773 1326
Tasnif No 802

© Kültür Bakanlığı/ANKARA - 1992

ISBN 975-17-1042-1

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın

28/7/1992 tarih ve 928.0-1613 sayılı makam onayı ile birinci defa olarak

2.500 adet bastırılmıştır.

Başbakanlık Basımevi - ANKARA

T. C.
KÜLTÜR BAKANLIĞI
YAYIMLAR DAİRESİ BAŞKANLIĞI
KÜTÜPHANESİ

Kayıt No : 6723/1373
Tasnif No : 002

İnsanlığın geçirdiği büyük dönüşümlerin, elde ettiği değerlerin arkasında iki kavram yer almaktadır. "KİTAP" ve "OKUMA".

Hangi alanda olursa olsun somut, yapıcı, ulusal ve evrensel özelliklere sahip olumlu sonuçların elde edilmesi ancak düşüncenin üretilmesi ile olanaklıdır.

20. yüzyılı geride bırakmamıza çok az bir sürenin kaldığı günümüzde, bu iki kavram görselliğin sınırtanımayan etkinliği ve gücü ile savaş verir haldedir. Ne var ki iletişimin teknolojik gelişmelerle değişen türleri yanında bu iki kavram, insanlara özgü haz duygusu nedeniyle özelliğini ve önemini her zaman koruyacaktır.

Dün olduğu gibi, bugün de, gelecekte de "OKUMAK" ve "YAZMAK" insanoğlunun günlük davranışları arasında yer alacak, insanlar düşünce üretip, kendini yenilemek çabasından vazgeçmeyeceklerdir.

Bütün iyi niyetimiz ve çabalarımıza rağmen yazılı bilgi, yazılı kültür birikimi, görsel bilgi edinme yollarının çoğalmasıyla önemli darboğazlara itilmektedir. Özellikle televizyonun elinde bulundurduğu kolay erişilebilirlik gücü zaten okuma ve yazma alışkanlığı az olan insanımız için, çok önemli bu iki kavram açısından tehlike gibi görünmektedir. Karamsar olmamıza gerek yok. Aynı televizyon sinema sanatının da gerilemesine neden olmadı mı? Üstelik bu "olumsuz" gelişmeler okuma alışkanlığının yaygın, yazılı kültür birikiminin geniş olduğu Batılı toplumlarda da yaşanmıştır, yaşanmaktadır.

Soruna özellikle bu açıdan bakılırsa, Türkiye'nin karşısında duran çıkmazın, ya da aşılması gereken engelin biraz daha farklı olduğu görülebilir. O da, Batının yazılı kültür birikimini belli bir düzeye getirdikten sonra görsel kültüre onun zorlamasıyla geçtiği şu sıralarda, Türkiye'nin aynı olguyu, yazılı kültürünü henüz oluşturmadan yaşamaya başlamış olmasıdır.

Asıl üstünde düşünülmesi gereken, asıl çözüm bulunması gereken sorun budur...

Böyle bir çözüm arayışı, hiç kuşkusuz, kitaba toplum içinde gerek nitelik, gerekse nicelik açısından daha yaygın bir yer verilmesini bir ön koşul olarak sunar.

Oysa, tam da böyle bir geçiş döneminde, bir toplumda ve bir ülkede kitaplar yasaklanıyorsa, tutuklanıyorsa, kitaba yönelik girişimler "suç" olarak değerlendiriliyorsa, farklı düşüncelerin yazılı ürünleri zaman zaman dışlanıyorsa, kaygı verici bir yanlış yaşanıyor demektir.

Kültür Bakanlığı olarak, bu zorunlulukların bilinciyle, öncelikle kitaplara yönelik yasakları kaldırarak attığımız ilk adımı, ikinci aşamada, insanlık tarihini, düşünce tarihini, aydınlanma geleneğini, demokrasi klasiklerini... kısacası, çağdaş insan düşüncesinin oluşumuna katkıda bulunmuş tüm verimleri dilimize kazandırarak, bu konudaki toplumsal üretimimizi destekleyerek sürdüreceğiz.

Toplumsal düşünce birikimimizi oluşturan, o arada da ulusal kültürümüze katkıda bulunmuş olan ve fakat özel yayınevleri tarafından yayınlanmasında bilinen güçlükleri yaşayan yapıtları yayınlayacağız. Böylece, ulusal kültürel birikimini, yalnızca bir koruma mantığıyla değil, günün gereksinimlerini karşılayacak bir yaklaşımla ele almış olacağız.

Okuma, öyle görünüyor ki, içinde yaşadığımız bu "görsel kirlenme" ortamında kişinin kendisiyle, kendi bireyliğiyle yalnız kalabildiği tek alandır. Kendi içine dönmenin ve kendi usunun ve anlayışının bilincine varıp, derinliğine ulaşabilmenin tek yolu da okumaktan geçiyor.

Türkiye gibi, genç nüfusun fazla olduğu toplumlarda, okuma edimine ayrı bir işlev düştüğü ortadadır. Ancak bu yolla ulusal ve evrensel kültür birikimlerine ulaşabilmemiz olasıdır.

Bu gerekçelerle ve bu bilinçle "kitap-okuma" somutunda başlattığımız girişimlerin, bundan sonraki kuşakların soyut düşünsel çabalara ağırlık veren, çağı, içinden bakarak yaşayan kuşaklar olarak yetişmelerine önemli katkılarda bulunacağına içtenlikle inanıyorum.

D. Fikri SAĞLAR
Kültür Bakanı

BİRİNCİ GÜN BİRİNCİ OTURUM

KÜLTÜR BAKANLIĞI YAYIMLAR DAİRESİ BAŞKANI ALAETTİN KORKMAZ'IN KONUŞMASI

Muhterem Müsteşarım, muhterem üyeler, III. Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı'na "Hoşgeldiniz" diyerek sözüme başlıyorum.

Türkiye'de ilk yayın kongresi 1936 yılında toplanmış bulunmasına rağmen, sizin de dikkatinizi çektiği gibi, ikincisi 1975 yılında toplanabilmiştir.

Bu üçüncüsü oluyor yayım kongrelerimizin.

Ümit ediyoruz ki bundan sonraki kongreler çok daha kısa fasıllarla toplanır.

Dikkatinizi çekmiştir, III. Yayın Kongresi yanında bir de Telif Hakları Kurultayı diye, sanki müstakil bir bölüm gibi, bir isim daha var, doğrudur. Bu da müstakil bir bölümdür.

İLESAM, bizim güzide bir meslek kuruluşumuzdur. Bakanlığımıza Telif Hakları Kurultayı'nı toplamak istediklerini iletince Sayın Bakanımızın talimatları doğrultusunda, her zamanki malûm bütçe imkânsızlıkları sebebiyle, bu iki faaliyeti birleştirdik ve bundan büyük de memnuniyet duyduk. Çünkü yayın kongresinin, herhalde, gündeminin başlıca maddelerinden birisi de Telif Hakları Meselesi olacaktır.

Bu işbirliği, bizim kuruluşunu teşvik ettiğimiz İLESAM ve geniş katılımları ile diğer meslek birliklerimiz tarafından zaten takip edilen ve artık Türkiye'de bir telif hakkı kavra-

mını yerleştiren kuruluşlar olarak önemini her zaman gösteriyor, muhafaza ediyor. Böylece, bu Kongre ve Kurultay vesilesiyle biz kamuoyuna da bunu biraz daha fazla duyurma imkânına sahip olacağız.

Efendim bu Kongre ve Kurultay çalışmalarını sizlere dağıtılan materyallerde gördüğümüz gibi 3 gün sürecektir. Birinci günümüz, (bugün) açılış oturumlarından sonra serbest konuşmaların ve tebliğlerin yer alacağı öğleden sonraki oturumumuzla devam edecektir. Bu bölümde sayın üyelerimiz kendilerine dağıtılan materyalde belirtilen 6 komisyon (ve şüphesiz bunların dışında kalan meselelerimiz varsa bütünüyle alâkalı olarak) genel mahiyette, belli bir süre dahilinde genel mahiyette, konuşma ve tebliğ sunacaklar.

İkinci gün, (yarın) tamamen komisyon çalışmalarına ayrılmıştır.

Yine size dağıtılan materyalden göreceğiniz gibi, biz kongre ve kurultaya çağırılmış olduğumuz aşağı yukarı 600'e yakın üyemizin tamamını, biraz dikkat ederek; ilgilerine, ihtisaslarına, disiplinlerine göre de biraz dikkat ederek komisyonlara bölmüş bulunuyoruz. Ama takdir edersiniz ki, bu sadece bir hazırlık yapma gereğinden doğan bir yerleştirmedir. Bu komisyonlar içerisinde görev aldığımız yeri beğenmiyor olabilirsiniz, "yanlış yapmışsınız" diye düşünüyor olabilirsiniz. Hemen bu açılış konuşmalarından sonra komisyonların teşkili maddesine geçeceğiz. Orada, bulunduğu komisyonda çalışmak istemeyenler istediği komisyona ismini yazdırabilecekler. Hiç bir komisyonda, ihtimal vermiyoruz ama, yer almamış gözükken üyemiz varsa, onlar da istediği komisyona isimlerini yazdırabilecekler. Böylece bizim yaptığımız hazırlık tamamen kolaylaştırma bir teklif mahiyeti taşımaktadır. Muhtemel olarak 600 kişi geldiği takdirde bunları

100'er kişi olarak 6 komisyona bölmek burada saatler alacağı için tamamen ön hazırlık olarak yaptığımızı tekrar arz ediyorum.

İkinci gün komisyon çalışmalarını yapacağız; komisyon çalışmalarında usûl, olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü hükümleri uygulanacak malûmları olduğu üzere. Çalışmalara başlamadan önce kendi divanımı teşekkül ettirecek ve sayın üyelerimiz esas bu komisyonlarda detaylı ve istedikleri sürece, tahmin ediyorum, konuşma hakkına sahip olacaklar.

Komisyonlarımız çalışmalarını bir rapora bağlayıp oyladıktan sonra üçüncü gün genel kurula sıra ile takdim edecekler. Genel kurulda tekrar bu raporların müzakerelerini yapacağız. Varsa değişiklik, ilave, çıkarma işlemlerini tamamlayacağız.

Bu arada, Divan, altı komisyon başkanı ve raportörlerinden oluşan daha üst bir kurulumuz da kongre ve kurultay sonuç bildirisini hazırlayacaklar.

Demek ki, son olarak da, Kongre ve Kurultay Sonuç Bildirisini müzakere edip kesinleştirdikten sonra da Kurultayımızı tamamlamış olacağız.

Bu üç gün süre içerisinde, burada tekrar etmek istiyorum ki, sabahleyin bize katılan üyelerimiz için; sizleri, İstanbul dışından gelen üyelerimizi, ama istiyorlarsa İstanbul'daki üyelerimizi de, herhalde katılım maksimum noktada olmazsa onlara da yer ayırabileceğiz; Kilyos TURBAN'da misafir edeceğiz. Öğle yemeklerimizi ve akşam yemeklerimizin tamamını Atatürk Kültür Merkezi içerisinde halletmiş olacağız.

Otobüslerimizin hangi saatlerde Kilyos'a gidip geleceği de ilân edilecektir.

Bu arada herhangi bir probleminiz, öğrenmek istediğiniz bir mesele olduğu takdirde de arkadaşlarımız sizlere yardımcı olmaya çalışacaktır.

Gene haberdar olmamış, aceleyle gelmiş üyelerimiz varsa, Kongre materyallerinin tamamı yukarıda imza karşılığı verilmeye devam edilmektedir.

Bu Kongre ve Kurultayda Bakanlığımız şöyle bir yol takip etmeye çalışmıştır : Biliyorsunuz bundan önceki kurultaylarda biz bir ön çalışma raporu da hazırlıyorduk ve bu bayağı da iyi oluyordu, bazı tenkitler alıyor olmamıza rağmen. Çünkü biz bu raporları önceden bastırıp üyelerimize dağıtıyorduk. Baş kısmına da "Bu tamamen bir materyal olarak hazırlanmıştır, Bakanlığımızı ve Kurultayı bağlamaz" diye yazdığımız halde "siz bunları yönlendirmek için hazırlıyorsunuz" diye de tenkitler olmuştur. Öyle bir niyetimiz yoktu, ama böyle diyenler olmuştur.

Fakat Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayı çerçevesinde ele alınacak olan problemler o kadar girift, tâbiri câizse rivayet de o kadar muhtelifdir ki, biz bu sefer çok fazla cesaret de edemedik bu ön çalışma raporlarımızı hazırlamaya ve şunu tecrübe etmeye karar verdik ki; Bütün görüşler komisyonlarda teşekkül etsin, genel kurulda son şeklini alsın ve gerçekten bu tecrübenin de ortaya ne çıkardığını da görelim.

Ümit ediyoruz ki, burada Türk Kültür hayatı için, Türk yayın hayatı için, yayıncılık için -geniş manada söylüyorum- hayırlı uğurlu neticeler elde edeceğiz.

Bu duygu ve düşünceler içerisinde hepinizi saygı ile selamlıyorum efendim. *(Alkışlar)*

İLESAM BAŞKANI YAHYA AKENGİN'İN KONUŞMASI

Sayın Kültür Bakanlığı Müsteşarımız, sayın delegeler, değerli misafirler hepinizi saygı ile selamlarım.

Efendim, kongre ve kurultayın isminden de anlaşıldığı gibi meselenin iki yönü var bu üç günlük çalışmada. Birisi yayıncılık, diğeri telif hakları konusu. Ama bunları birbirinden ayırmak da mümkün değil, içiçedir. Biz İLESAM olarak tabiiyle telif hakları konusunun doğrudan bir tarafıyız, taraf olarak burada varız; onu öncelikle arz etmek istedim. Hatta beraber kongre ve kurultay düzenlediğimiz Kültür Bakanlığımıza karşı bile bir tarafız, onları arz etmeye çalışacağım.

Yayın hayatı ile telif hakları konusunun bir değişmez içiçeliği daima vardır. Fakat, genel seyirde baktığımızda telif hakları konusunda her zaman şikayetler olagelmıştır, olmaktadır, daha da olacağı benzer.

Önce şunu arz etmek isterim, telif hakları konusunda zaman zaman kanunlar, yönetmenlikler çıkarılmış, bunların yetersizliği her zaman olduğu gibi, bunlar bir yana, Türkiye'de maalesef belirtmek zorundayım huzurlarınızda, telif hakları zihniyeti arzu edilen, layık olduğu seviyeye, dereceye ulaşamamıştır. Bunun, biz bir zihniyet meselesi olduğuna inanıyoruz. Bu böyle olmakla beraber kanun ve tüzüklerin ve yönetmenliklerin de elbette önemli bir yeri vardır.

5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu telif konularının tek dayanağıdır. Kanun 1951' de çıkarılmıştır. 1983'te bir küçük değişikliğe uğramıştır. 1951'in şartlarından fazla bir durum gözetilmemiştir, değişiklik yapılırken. Bu 30 yılı aşkın süre içerisindeki teknolojik gelişmeler, dünya üzerindeki iletişim imkânlarının durumu pek bu değişikliklerle yansıtılmamıştır.

Efendim şimdi bu 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun bünyesinden gelen ve son birkaç yıl içerisinde bile aşınmaya uğrayan taraflar vardır. Meselâ, muafiyetler konusu vardır. Diyelim, TRT bir kamu kuruluşudur. TRT'ye Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun tanıdığı muafiyetler vardır. Ancak burada bile eşitsizlikler, farklılıklar vardır.

Meselâ, yayınlarında sahne eserlerini izin almadan kullanamaz; fakat onun dışındaki roman, hikâye ve benzeri eserleri izine gerek kalmadan kullanabilir.

Bir kere farklılık var her şeyden önce. Bu farklılık giderilmeli, ikincisinin lehine düzeltilmelidir.

Diğer bir husus -bunlar çok bariz misaller olduğu için veriyorum- meselâ bir bestekâr, bir şairin şiirinden dört mısrayı hiç izin almadan besteleyebilir. Bestelerin de yüzde elliden fazlası zaten dört mısradır.

Ve meselâ, bütün bestelere icralarında TRT kurumumuzca telif ödenmektedir ama; hiç bir bestenin şiirine, sözüne ödeme olmamaktadır. Bu kadar açık. Bunu TRT'nin kendi iç bünyesinde düzeltmesi mümkün. Çünkü yönetmelik meselesidir. Ama diğer mevzu, diğer konu, kanun meselesidir, kanunla düzeltilebilir. O, eserlerin izne tabi olması, olmaması gibi hususlar.

Tabii bu madalyonun bir yönü, bir yüzü. Bir de yayıncılık sadece kamu kuruluşları ve devlet tekeline bağlı bir olay

değildir. Türkiye'de; başlıbaşına bir özel sektördür. Fakat şu var ki, kamu kuruluşlarının uyguladığı tüzük ve yönetmelikler dolaylı veya dolaysız işin serbest piyasasını da etkilemektedir, emsal gösterilmektedir.

Şimdi bir kere, kamu kuruluşlarının uyguladıkları telif hakları ölçülerinin yetersiz olduğunu burada rahatlıkla ilan edebiliyoruz, etmemiz gerekiyor. Sayın Kültür Bakanımızla bu konuyu çeşitli defalar görüştük. Bu görüşmelerimizde kendileri şöyle bir yaklaşımda bulundular. Öyle bir yönetmelik hazırlanmalı ki, bir yazar eserine göre, çıkardığı kitabına göre belli bir süre geçimini sağlayabilmeli.

Şimdi burada akçalı konular var tabii. Ama bunların artık açık açık konuşulması zamanı gelmiştir.

Efendim sanatçı, yazar, şair gönlü zengin insandır, parası olmasın, istemesin gibi zihniyet, dediğim meselenin bir tarafı da budur. O zaman şöyle bir durum ortaya çıkıyor; sanatçı yazar da geçineceğine göre o işten vazgeçer, dolayısıyla ne olur; bu saha eleman kaybeder.

Burada çok bariz bir misal var ki onu vermem lazım. Yayınevlerinin bir kâğıt satıcısı ile bir mürekkep satıcısı ile veya diğer girdiler olan malzemelerin kaynağı ile bir mahkemelik olmaları söz konusu değil gibidir. Çok nadir, istisnai bir durum yoksa. Çünkü, onun hakkı onların girdilerinin karşılığı peşin kabul edilmiştir, tartışılmaz. Ama, burada girdi olarak telif hakları konusu girdiği zaman yazar hakkı kabul edilse bile hayli can sıkıcı bulunmaktadır. Zihniyet dediğimden biraz da kastım budur. Ve eser sahipleri ile olan ihtilafların mahkeme koridorlarına kadar uzadığı, gazete, dergi sayfalarına yansıdığı da çok görülmektedir. Yani, temel girdi olarak tam bir kabulleniş yoktur. Zihniyetten kastımız biraz da budur.

Şimdi, dergiler, gazeteler, yayınevleri genel olarak böyle bir izlenim yansıtılmaktadırlar. Böyle mi değil mi? Temsilcileri hepsi bu kurultaya geldiler görüşülüp tartışılacak. Fakat dediğim şu ibre de bunu gösteriyor. Yani ihtilaflar, ihtilafların uzantıları konusu.

Gazeteler, dergiler, yayınevleri eserinin maddî hakkı için uğraşan, mücadele eden yazarı sevimsiz bulmaktadırlar doğrusu. Yani gerekirse bu dışlanabilmektedir. Bu defa ne oluyor, isim değiştirme, kalem değiştirme, imza değiştirme yolları, bu mümkün. Yani hiç bir zaman gazete, dergi de yazısız kalmaz, yayınevleri de kitapsız kalmaz ama, nasıl kitap, nasıl yazı, nasıl yayın meselesi çok düşündürücü olması gerekir.

Bir kere yazar, sanatçı yaratılışı itibariyle bu konuların peşinde koşmaktan pek hoşlanan mizaç değildir. En neticesi küsmektir, küskünlüktür. O sahayı terketmesi vardır. Eğer bu kazanç ise, sanmıyorum böyle kabul edilsin ki, kazanç değildir. O zaman bunun çözümü aranmalı, yine telif hakları meselesi zihniyeti olmalı. Yani üzerinde durmak istediğim, kastetmek istediğim şu; bir gazete, yazısız kalınmaz yayınevi de kitapsız ama, kalite nereye gider? Nitelik ne olur? Meselesi çok önemle düşünülmesi gereken bir şeydir. Ve bir de çok yakınılan "okumuyoruz, okunmuyor" meselesinin altında biraz da bunu aramak gerekir diye düşünüyorum.

Yazmak isteyen çok insan olur, olacaktır, olmalıdır da; yazayım da, yayınlansın da para da hiç almayayım, karşılık da almayayım, kitap olarak çıksın da, bu da vardır, olacaktır. Fakat amaç bu değildir. Yani bir yayıncının, yayına yön verenlerin esasta amacı bu değildir. Yan işi, telif haklarındaki konularla görürsek, o çerçeveden bakarsak netice olumsuzluğa doğru devamlı gidiyor.

İşte bu sebeplerden dolayı, bu sebepler zaman zaman düşünülmüş ki, 1983'te yapılan değişikliklerle -Telif Hakları Kanununda- meslek birlikleri konusu gündeme geliyor, meslek birlikleri kuruluyor. Fakat baktığımızda bu meslek birliklerinin Avrupa'da, Doğu Avrupa'da veya çeşitli ülkelerde ortalama mazisi 50 yıla dayanıyor, 100 yıla dayanan var. Geleneklerini kurmuşlar, oluşturmuşlar. Öyle birçok ülke var ki, yazar veya sanatçı eserini ilgili meslek birliğine teslim ettikten sonra benim meselem bitmiştir diyebiliyor. Çünkü madden, mânen tamamen takibi yapılabiliyor.

Bizim meslek birlikleri henüz beş yılı doldurmadı. Beş yılda bir geleneğin oluşması elbette mümkün değil. Fakat bununla beraber meslek birliklerinin aldığı tepkiler, muhalefetler de var; tamam, elbette olmalı, olacaktır. Fakat esasen doğuştaki mevzuatı da yetersizdir.

Meselâ, maddî hakların takibi yetkisi verilmiştir. Manevî hakların takibi yetkisi yoktur ki bu çok önemlidir. Biraz da bunların ikisi içindedir. Mevzuatta, kanundan başlayarak bu değişikliklerin yapılması çok zaruridir, gereklidir.

Efendim başka bir husus, meslek birlikleri ile Türkiye'de dernekçilik geleneği daha köklü, cemiyetçilik, dernekçilik daha gelişmiştir. Bu gelenek, meslek birliği geleneğini yadırgamaya başlamıştır, rakip görmeye başlamıştır. Halbuki değil, kanun tarif etmiş ve diyor ki, "Şu sahalarda bu birlikler tekdir, alanında da tek yetkilidir" demiş ve tarif etmiştir.

Bizim bu çalışmalarını, bu meslek birliklerinin faaliyetlerini yürütmesini, meslek birliği kavramının oturması için devletten destek beklememizden tabii bir şey olamaz, gayet tabii. Aslında şunu da teşekkürle belirtmek gerekir. Geç de olsa devletin buna sahip çıkması gerekir düşüncesi ile birliklerin oluşmasını sağlayan kanunu ve mevzuatı oluşturmuş

ama, Türkiye’de öyle bir ülke ki, devlet elinden tutar, biraz yaklaşır, denilir ki “Aaa, burada özdeşleşme, şu bu var” özgürlüğü engelleme gibi. Devlet sahip çıkmaz, bu memlekette sanat olmaz, edebiyat olmaz çünkü devlet bigane denir.

Burada kavram kargaşasında biz yaşıyoruz maalesef.

Meselâ şimdi, ben tarafız dedim. Bugün kamu kuruluşlarının uyguladığı yayın yönetmeliğinde belirlenen telif ölçüleri yetersizdir. İkinci baskıya yüzde 50 gibi bir bedel ödemeyi koymuştur. Üçüncü baskı yüzde 25’e kadar düşebilmektedir. Bu belki de rağbet gören kitabın biraz eteğini çekmek mi, cezalandırmak mı, yani yeter çok gitme gibi bir şey. Halbuki bizim kanaatimizce rağbete prim vermek lazım. Bir eser rağbet görüyorsa ona prim vermek gerekir diye düşünüyoruz.

Meslek birlikleri mevzuatında yine, meslek birliklerinin alanına girmesi gerekirken, boşluklar olup yerini bulamadığımız hususlar var. Bugün bir programı hazırlıyor bir kuruluş veya eser sahibi, diyor ki, “Bunu herhangi birisi seyredip-bilgisayar disklerini- alabilir, benim diyebilir, elimde bir belge yok; ben bunu tescil ettirmek istiyorum” Böyle bir müessese yok. İşte tescil müessesesi bu meslek birlikleri olmalıdır ancak.

Meselâ, zaman zaman rastlıyoruz; arkadaşça, dostça görüşen, konuşan insanların günün birinde “O eseri ben yazmıştım, benden aldı piyasaya sürdü yayınladı” diye söyleyebilir ki ben bunun yakın bir örneğini de yaşadım. Bir eserin getirilip TRT’ye verilmesi oldu. Alındı kabul edildi, efendim sonradan bir başkası, onun arkadaşı geldi dedi ki, “Benim evimden bu arkadaşım müsveteleri aldı, benim diye verdi.”

Şimdi biz burada senindir, onundur diyecek durumda değiliz.

Diyor ki kanun, “Eser, benimdir diye ortaya çıkarın; aksi somut olarak ispatlanmadıkça da bu böyledir.”

Böyle şeyler olabildiğine göre bu konuda tedbir almak isteyen elbette yazar olacaktır, sanatçı olacaktır. O zaman onu istediği zaman götürüp bunu ilgili meslek birliğine tescil ettirmesi gerekir, kaçınılmazdır ve bir de bir teminattır ayrıca. Yazarlık mesleği açısından da tabii ki rahatlık verici bir olaydır.

Netice itibariyle, efendim çok okuyan değil, çok az okuyan toplumuz. Kitap satılmıyor, kitabın değeri bilinmiyor, bunun yanı sıra kitaba genelde bakışımızdan kaynaklanan yanlışlıklar var, gibi birçok meseleler var. Burada bir şeyi de belirtmek gerekir. Yayıncının iyileşmesi, yazarın iyileşmesine, yazarın iyileşmesi de yayıncının iyileşmesine bağlıdır. Mesele bir bütündür.

Devlet birçok şeye teşvik uygulamaktadır, vermektedir. Devletin imkânları ile birçok alanda yeşerme, filizlenme sağlansın diye bildiğiniz gibi mevzuat vardır. Ama yayıncılık alanında bu yoktur.

Dolayısıyla, biz burada tarafız demekle birlikte, madalyonun öbür yüzünü de görüyoruz, idrak ediyoruz, bunu da görmekteyiz. Meseleye bir bütün olarak da bakıyoruz.

Efendim, netice itibariyle zaman zaman bazı konuşmalar bir düşünürün cümlesi ile bağlanır, çoğu zaman da hoş karşılanmaz ama, ben yine öyle yapacağım izninizle. “Dünyayı kâğıt, mürekkep ve kalem yönetir. Çeymiş Hol”

Biz buna inanıyoruz. Kısa vadeli değil de, uzun vadeli düşünüyorsak, eğer bu alanda, kültür alanında yatırıma barajlar kadar önemli bakmazsak, gelecekte barajların esprisi, ruhunu ayakta tutan zihniyeti kuramayız sonra. En uzun vadedir kültüre sanata yapılan yatırım. Fakat hepsinin ruhudur inancı ile hepimizi saygı ile selamlıyorum. (Alkışlar)

KÜLTÜR BAKANLIĞI MÜSTEŞARI ACAR OKAN'IN AÇIŞ KONUŞMASI

Değerli Kurultay üyeleri, değerli misafirler, basınımızın ve TRT'mizin seçkin temsilcileri, hepinize Sayın Bakanım Namık Kemal Zeybek adına hoşgeldiniz diyorum ve başta okuyucularımız olmak üzere yazarlarımıza, yayıncılarımıza, sözlü ve yazılı basınımıza, basım ve dağıtıcılarımıza hayırlı uğurlu ve yararlı olması, çözüm getirici sonuçlar elde edilmesi dileği ile Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayını açıyorum.

Açılışa bir sistemle başlayacağım, onun için özür diliyorum.

Efendim, yayın hayatımızın ve konu ile ilgili kuruluşlarımızın seçkin temsilcilerini burada görmekten mutluyum. Meselenin rakam çoğunluğu meselesi olmadığını da, böyle düşünmediğimizi de ifade etmek isterim. Bazen binlerce kişiye bir konuyu danışmaktan, bilen beş kişiye danışmak, onlarla istişare etmek daha kıymetlidir, bunun da farkındayım.

Kurultayımıza teşrif eden siz seçkin simaların ışık tutacağı, bizlere yardımcı olacağı, çok güzel bir Kurultay yapacağımızdan da eminim. Ancak, yayın hayatımızı tüm okuru ile, yazarı ile, sanatçısı ile, matbaacısı ile, dağıtıcısı ile, yayınevi ile toplumumuzu bütünü ile ilgilendiren, bana göre çok önemli bir konuyu, hatta iki konuyu bir kurultayda bir araya getirdiğimizde keyfiyet olarak tekrar arz edeyim, çok yerli bulduğum bu topluluğu, cemiyet olarak da salonları

doldurup taşımasını dilerdim. Daha büyük bir alâka görmesini ümit ederdim.

Bu alâka, burada teşekkül edecek fikirlerin herhangi bir noksanı kalacaktır endişesini beraberinde getirmez. Sizler sonuca almaya, Bakanlığımıza, icraatımıza ışık tutmaya, diğer kamu kuruluşlarına ve bu konu ile ilgili özel sektöre fikirler belirtmeye şüphesiz yeterlisiniz. Ama meselenin kamuoyundaki alâkası, basınımızdaki alâkası ve onun delâlet ettiği mânâya da ihtiyacımız vardı bizim.

Bir mânâda, o zaman Bakanlık olarak vahim saydığımız bu konularda, bir kurultay çerçevesinde ele aldığımız bu konularda demek ki pek fazla meselemiz yokmuş diye kurultayı düğümlemek de mümkündür. Böyle bir sonuçtan şüphesiz memnun oluruz. Yazarımızın, okuyanımızın, yayınevimizin, basınımızın bizim var zannettiğimiz, endişe ettiğimiz problemleri yoksa, alâkasızlık buna delâlet ediyorsa seviniriz. Ama, öyle olduğu kanaatında değiliz.

Bu bir küçük sitem, daha büyük bir alâkayı ümit etmenin, beklemenin küçük bir hüsrân ifadesi; özür diliyorum.

Sayın üyeler, bu Kongre ve Kurultay Sayın Bakanımızın toplanmasını çok arzu ettiği kurultaylar zincirinin 1991 yılı için şimdilik sonuncusudur. Bilindiği gibi, Aralık 1989'da toplanan İkinci Millî Kültür Şurası'nda Sayın Bakanımız kapanış konuşmasını yaparken, şurayı bitip kapanmış olarak görmemek gerektiğini, kültür politikalarını milletimiz ve onun muhtelif sahalardaki seçkinleri ile beraber tespit edeceğimizi, bunu sağlamak için de 1990 yılı içerisinde kültürümüzün muhtelif şubeleri ile ilgili olarak kurultaylar toplayacağını ifade etmişlerdir.

Yine bildiğiniz gibi 1990 yılı içerisinde, Tabiat Varlıklarını Koruma Kurultayı, Sinema Kurultayı, Tiyatro Kurul-

mayı ve Birinci Türk Dili Kurultayı toplanmıştı. Şu anda üye veya dinleyicisi olarak burada bulunan sayın misafirlerimizin bir kısmı da bu kurultaylardan birinde üye olarak görev aldıkları için gayet iyi hatırlıyacaklardır ki, bu toplantılar kendi alanları ile ilgili olarak çok yüksek seviyede fikirlerin üretildiği, fikri istiklâl ve hür düşüncenin alabildiğine ve fakat seviyeli ve disiplinli bir şekilde uygulandığı kültür zeminleri olmuştur.

Bakanlığımız da bu kurultaylardan azamî ölçüde yararlanmış ve doğan müşterek fikirleri derhal uygulamaya koymuştur.

Bugün bir arada bulunmamıza vesile olan Kongre ve Kurultayda esasen Ekim 1990 içerisinde toplanmak üzere planlanmış, fakat bütçe imkânı ve yoğun bakanlık faaliyetleri içinde ancak bugün gerçekleşebilmiştir.

Sayın üyeler, bu Kongre ve Kurultay şüphesiz kendi aslı konusu içerisinde kültürümüzün meselelerini, yine kısaca yarıncılarımızın ve yazarlarımızın problemlerini ele alacak ve pek tabii olarak sektörün her bir bölümünü temsil eden üyelerinin en evvel kendi alanları ile ilgili maddî ve manevî imkânsızlıklar üzerinde duracaklar, imkânlarının genişletilmesi için seslerini duyurmaya, pek acil saydıkları tedbirlerin karar haline getirilmesini temine çalışacaklardır.

Esasen biz de bu toplantıyı bunun için yapıyoruz. Akla gelebilecek bütün meselelerin burada tespit edilmesini, hâl çarelerinin gösterilmesini ve Bakanlığımızın uygulayacağı politika ve tedbirlerle birlikte sektörümüze ve milletimize yol gösterilmesini ümit ediyor ve bekliyoruz.

Ancak, şunu hemen ifade etmeliyim ki Kongre ve Kurultayın ilk ve çok basit bir vazifesi de resmî sektör ile, özel

sektör ile, milletimizin ve devletimizin kültüre ayırdığı payın ve verdiği önemin mutlaka ve mutlaka bugünkünden çok yüksek nispetlere ulaştırılması için ciddi bir kamuoyu yaratmaktır. Buradaki yüksek zevatın bu mühim eksikliğimizi bütün neticeleriyle birlikte inat ve ısrarla takip ederek, işleyerek topluma mal edebileceğine inanıyorum ve bakanlık olarak bunu beklediğimizi ifade ediyorum.

Sayın üyeler, toplanmış tarihlerindeki bütün fasılalara bakarak yayın kongrelerinin bundan sonraki yıllarda daha kısa sürelerde toplanmasını arzu ediyoruz. Bu tarz kongre ve kurultayları kültür şuralarının tamamlayıcılara olarak görüyoruz. Bu zeminlerde teşekkül eden bizce bir millî mutabakat hüviyetinde olan kararlarla kültür politikalarını tespit ediyoruz. Kültür politikalarının millî bir politika haline gelmesine ve bu konuda bir millî mutabakat zemini oluşturmaya çalışmak için kültürle ilgili her Türk aydınına görev düştüğüne inanıyoruz.

Sayın üyeler, burada gönül huzuru ile ifade edebilirim ki, sizler de gayet yakından takip ediyor ve tespit ediyorsunuz; başta Sayın Bakanımız olmak üzere, bakanlığımız bütün bu söylediklerimizi samimiyetle uyguluyor. İki yıl içerisinde hiç bir tevazuya lüzum görmeksizin iftiharla kaydedebileceğimiz uygulamalarımızda bu hedefimizden sapmadık.

Gerek şura ve kurultaylarda, gerekse bunların dışında istişareye çok önem verdik. Ayırım yapmadan herkesi dinledik, herkesi millî bütünün yararlı parçaları addederek saydık, sevdik ve kucakladık. Dinlediğimiz fikirlere, tenkitlere önem verdik; dinliyormuş gibi yapıp politikaya sapmadık. Kurultay sonuçlarını samimiyetle hayata geçirmek için gayret gösterdik, pek çoğunu da gerçekleştirdik.

Sayın üyeler, Türkiyemizin böyle kültür politikalarına ihtiyacı olduğuna inanıyoruz. Şu anda biliyorsunuz aramızda Azerbaycan, Nahçıvan, Tataristan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Karaçay, Balkar, Başkurdistan, Kazakistan'dan da yazar ve yayıncılar var. Demek ki, Türkiye dışındaki kardeşlerimiz bakımından da buna ihtiyaç var.

Bence kongre ve kurultaylarımızın önemli görevlerinden biri de, Türkiye dışındaki Türk topluluklarının durum ve ihtiyaçlarını tespitidir.

Biliyorsunuz, pek çoğu aşağı yukarı karar aldı, yakın bir zamanda Lâtin alfabesine geçecekler. Yazı dillerini Türkiye Türkçesine yaklaştırmaya çalışıyorlar. İşte yayıncılarımız için yeni bir ufuk ve şüphesiz yeni bir pazar. Sadece bu açıdan bile düşünüldüğü, zaman, bu açıdan bakıldığında bile henüz yeterince düşünülmemiş konularımızın olduğu görülmüyor.

Yurt dışındaki Türkler arasında bizim pek azını bildiğimiz büyük bir sanat, edebiyat birikimi var. Bunu yeterince bilememek ve Türkiye'ye aktaramamak ne kadar üzücüdür. Türklük adına iftiharla ve fakat Türkiye bakımından üzülecek kaydediyorum ki, bu Türk topluluklarının bir kısmı gerek kültür yatırımları, gerek ortaya koydukları eserler bakımından bizden epeyce ilerdedirler.

Oradaki birikimlerden neler alabileceğimizin, nasıl istifade edebileceğimizin galiba pek farkında da değiliz. Öyle ise özel ve meslekî kuruluşlarımız da buralara yönelmeli, Bakanlığımızın imzaladığı kültürel işbirliği anlaşmaları çerçevesinde karşılıklı işbirliği ve istifade imkânlarını araştırmalı, geliştirmelidirler.

Sayın üyeler, bu kongre ve kurultay tamamen bir tespit ihtiyacından doğmuş ve imkânları nispetinde burada bulu-

nulması elzem sayılacak bütün toplum kesimlerinin meslekî unsurların çağırılmasına dikkat gösterilmiştir.

Üyeler listesi incelendiğinde bunu kolayca görmek mümkündür. Buna rağmen bir zuhul, bir dikkatsizlik, bir ihmal mevcut bulunduğu tespit edilirse lütfen bize bildirirseniz hemen temas eder, özür diler ve son günümüze yetiştiririz. Bu tarz organizasyonlar çok önceden planlanıyor ve safha safha uygulanabiliyor. Bu yüzden hatalı ve noksan tespitlerimiz varsa düzeltmeye de hazırız.

Sayın üyeler, bu defa bizim toplamayı planladığımız Üçüncü Yayın Kongresine yine kuruluşu bakanlığımız tarafından teşvik edilip gerçekleştirilen meslek birliklerimizden İLESAM'ın düzenlemeyi düşündüğü Telif Hakları Kurultayını da ekleyerek başka bir verimli işbirliğini de başlatmış olduk.

Hemen ifade edeyim, telif hakları meselesi sadece İLESAM'ın meselesi değildir. Diğer meslek birliklerimiz de Türkiye'de gerçek telif hakkı kavramını yerine oturtan ve takip eden müesseselerdir. Bildiğiniz gibi bunu Bakanlığımız sağlamıştır.

Diğer meslek birliklerimiz de, yani SESAM, MESAM, GESAM da yönetim kurulları ve üyeleri ile burada temsil edilmektedirler. Ancak, yayınlara birinci derecede ilgili kuruluş İLESAM olduğu için organizasyon ortaklığı böylece doğmuştur.

Yayın hayatımızın çok ciddi meseleleri olduğu bilinmektedir. Yayın adedi, toplam tiraj, okuma alışkanlığı gibi bazı konu başlıklarını rakamlarla izah ettiğimizde pek parlak sonuçlarla karşılaşmayacağımız bellidir.

Meselelere doğru teşhisler koymaya ve daha önemlisi şikâyetten çok çözümler üretmeye mecburuz. Kurultayın bunu sağlayacağına inanıyorum.

Sizlere, bu Kongre ve Kurultay süresince yapacağınız çalışmalar için Bakanım ve şahsım adına teşekkür ediyorum; varacağınız neticelerin, alacağınız kararların bize ışık tutmasını, milletimize, kültürümüze hayırlı olmasını, Altıncı Beş Yıllık Planımız Kültür Sektörünün ilk hedefi olarak zikredilen milli kültürümüzü kalkınma, çağdaşlaşma ve dışa açılma gayretlerimizin özünü teşkil edecektir iddiasına hamle ve içtenlik getirmesini diliyor, sizleri saygılarımla selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Sizlerin oyları ile Kurultay Başkanvekili bir üyemizi seçmemiz gerekiyor.

Bende bir önerge var, okutuyorum :

“Kongre ve Kurultay Divan Başkanlığına

Kongre ve Kurultay Başkanvekilliğine Sayın Mehmet ÖNDER’i;

Divan Kâtipliklerine de Ali Osman GÜZEL, İsa KOCAKAPLAN ve Nezih DEMİRTEPE’yi arz ve teklif ederiz.

Yahya AKENGİN

Ayhan İNAL”

Üç divan kâtibi ile bir başkanvekili seçeceğiz. Başka aday teklif eden veya aday olmak isteyen varsa onları da alalım?.. Başka aday teklifi yok.

Efendim sayın adayları tanıtayım :

Mehmet ÖNDER beyi tanımayanlar mümkün değil. (Alkışlar)

Diğer arkadaşlarımızın isimlerini okuduğumda üyelerimizin kendilerini tanımaları açısından ayağa kalkmalarını rica edeceğim.

Sayın Ali Osman GÜZEL, Yayınlar Daire Başkanlığı’nda Şube Müdürü (Alkışlar)

Sayın İsa KOCAKAPLAN, İstanbul Kültür Müdürlüğünde Şube Müdürü (Alkışlar)

Sayın Nezih DEMİRTEPE, Gazeteci (Alkışlar)

Başka aday var mı efendim?.. Yok.

Teklif edilen bu arkadaşlarımızı oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler. Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir. (Alkışlar)

Sayın Önder ve Sayın Kâtip üyeleri yerlerini alsınlar efendim.

(Kongre ve Kurultay Başkanvekili ve Kâtip üyeler Divanda yerlerini aldılar.)

BAŞKAN - Gündemimizin seçimden sonraki maddesi, komisyonların teşkilidir.

Zaman kazanmak için elinizdeki listelere bakarak hareket etmenizi rica edeceğim. Çünkü bütün komisyonları tek tek burada okumaya kalkarsak ciddi bir zaman kaybı olacaktır. Onun için, ellerinde komisyon listesi olmayanlara görevli arkadaşlar birer liste versinler.

Herkes kendisinin hangi komisyon için teklif edildiğini bulduktan sonra -Yayımlar Daire Başkanı arkadaşımızın demin konuşmasında ifade ettiği gibi- komisyon değiştirmek isteyen, başka bir komisyonda görev almak isteyen veya herhangi bir komisyondaki listede adını göremeyip de komisyonlardan bir tanesinde, seçeceği bir komisyonda görev almak isteyen üyelerimizin ondan sonra sıra ile tekliflerini alalım.

Altı tane komisyonumuz vardır. Bunları sırası ile belirtiyorum :

- 1 — Millî Kültür ve Yayıncılık Sorunları Komisyonu,
- 2 — Yazarların Sorunları Komisyonu,

3 — Yayıncılar, Yayınevleri ve Kitapçıların Sorunları Komisyonu,

4 — Telif Hakları Sorunları Komisyonu,

5 — Kitap Yayıncılığı ve Okuyucu Sorunları Komisyonu,

6 — Süreli Yayınlar, Gazete ve Derginin Sorunları Komisyonu.

Sayın üyeler, komisyonlardaki durumlarınızı inceleme fırsatı bulabildiniz mi efendim?

BİR ÜYE (Yerinden) - Sayın Başkan ben 3 nolu komisyonda yer almışım; 1 nolu komisyona geçmek istiyorum.

BAŞKAN - Efendim, konuşmaya kalkanın önce diğer üyelerimiz tarafından da tanınmasını temin etmek için kendisini tanıtmalarını rica edeceğim. Daha sonra talepleri alacağım efendim.

(Muhtelif üyeler çeşitli komisyonlarda yer almalarına ilişkin taleplerini Başkanlığa bildirdiler).

(Konuşmalar yerlerinden olduğundan anlaşılamamıştır.)

BAŞKAN - Efendim, gündemimizin komisyonların teşkili maddesini de böylece geçmiş oluyoruz.

Değerli misafirlerimiz, Türkiye dışından Türkçe konuşan halklar ve cumhuriyetler arasından Kurultayımıza katılan değerli üyeleri sizlere takdim etmek istiyorum. Böylece Türk dünyası yayın ve basım hayatı elemanlarının da tanışmalarına vesile olduğu için bu Kurultaydan ayrıca bir memnuniyet duymamız gerektiğini ifade ediyorum.

Şahmar EKBERZÂDE, Azerbaycan Medeniyet Gazetesi Editörü. *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz efendim.

İsa HABİBOV, Nahçıvan Üniversitesi Rektör Yardımcısı *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz İsa Bey.

Yusuf BERDEK, Özbekistan'dan *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz efendim.

İlhan DAHİL, Azerbaycan'dan *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz efendim.

Hidayet ORUÇ, Azerbaycan'dan *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz efendim.

Azer MUSTAFAZÂDE, Azerbaycan'dan *(Alkışlar)*

Hoşgeldiniz efendim.

Yine Özbekistan'dan Babahan MUHABBETŞERİFOĞLU ve Ersin BAYSİNOĞLU'da aramızda bulunuyorlardı; ama şu anda zannediyorum salonda değiller.

Efendim gündemimizin bundan sonraki maddesi serbest konuşmalar :

Saat 11.30'da yaklaşmış bulunmaktadır. Şimdi konuşmalara başlarsak hızımızı alamayız, yemeği de geciktiririz diye düşünüyoruz.

İsterseniz hemen başlayalım, sizlerin takdirlerinize kalmış bir şey. Veya bir yemek arası verip sonra devam ederiz; isterseniz ara verelim, topluca öğleden sonra saat 14.00'te başlayalım.

Nasıl uygun görürseniz öyle yapalım; Ara verilsin diyenler işaret buyursunlar?.. Peki.

Oturumun bu bölümünü kapatıyorum ve saat 14.00'te serbest konuşmaları sıra ile, söz alış sırasına göre yapmak üzere afiyet olsun diyorum.

İKİNCİ OTURUM

Açılma Saati : 14.00

BAŞKAN - Sayın delegeler, Kurultayımızın İkinci Oturumunu açıyorum.

Evvelâ, Kurultayımıza gelen telgraflarımızı okuyorum :

“Üçüncü Yayın Kongresi ve Telif Hakları Kurultayının hayırlı ve başarılı olmasını diler, bütün Kurultay üyelerine başarılar dilerim.

Selam ve saygılarımla.

Namık Kemal ZEYBEK
Kültür Bakanı”

(Alkışlar)

Diğer telgrafları ismen okuyorum efendim :

Devlet Bakanı Sayın Kemal AKKAYA,

Konya Milletvekili TBMM Araştırma Komisyonu Başkanı Ali Talip ÖZDEMİR,

Devlet Bakanı Sayın Işın ÇELEBİ,

Gaziantep Milletvekili Sayın Ahmet GÜNEBAKAN,

Yükseköğretim Kurulu Başkanvekili Sayın Uygur TAZEBAY ve Hakkı CENGİZ,

Efendim, söz alan delegelerimiz ve yurdumuzda misafir bulunan delegeler toplam olarak 19 kişi. Herhangi bir tah-

dit etme arzumuzun olmadığını bizim diğer kurultaylarımızı takip edenler bilirler. Kürsümüz tam demokrat bir kürsüdür ve herşey yeterli süre içerisinde rahatça konuşulabilmelidir. Ancak, 19 kişi konuşacağı için süreyi hesaplı kullanmak bakımından konuşmacılardan Başkanlık Divanı olarak 10’ar dakikayı aşmamalarını rica etmek mecburiyetinde kaldık. Konuşanlar bu hususa dikkat ederlerse süreyi daha dikkatli kullanıp Kurultayımızın geç saatlere sarkmamasını temin ederiz.

Sayın Prof. Dr. Abdülkadir KARAHAN’a sözü veriyorum.

Buyurun Hocam.

PROF. DR. ABDÜLKADİR KARAHAN - Kongre ve Kurultayımızın Sayın Başkanı, Sayın Başkanlık Divanı, aziz kardeşlerim, dost meslektaşlarım, yayında fikir arkadaşlarım süremde 10 dakikayı geçirmemeye gayret edeceğim.

Gerçekten, Cenabı Hakka şükrederim ki, artık 1991’de düşüncelerimizi bu ülkede rahat yazıyor, rahat çarpışıyor, toplantılarda bazı hususlardaki tartışmalarımızın müsamaha eteği ile örtüldüğünü görmenin memnuniyet ve bahtiyarlığını duyuyorum.

Bunun güzel bir örneğini bugün görüyoruz. Gerçi, Sayın Acar Okan Beyefendinin de dediği gibi aşağı yukarı 500 kişinin davet edildiği -saymadım tek tek- kurultay ve kongreye 150 kişinin iştirak etmesini ben de yeterli bulmuyorum. Ama ne olursa olsun inanın 5 kişinin inanmayan 5 kişiye galip geldiğini -fikirde veya mücadelede- bilen insanım ve beni tanıyanlar bilirler ki, bu yaştan sonra -78 yaşından sonra- Allah’tan başka hiç kimseye ihtiyacım yoktur. Fakat son senelerde, açık söyleyeyim Alaettin KORMAZ’da dahil olmak

üzere Namık Kemal ZEYBEK ve ekibinin Kültür Bakanlığına yeni bir canlılık, yeni bir hareket verdiğini açık açık söylerim ve bu bir dalkavukluk değil, çünkü ona da ihtiyacım yoktur.

Yeni yayınlar büyük okyanuslar olmasına rağmen, kurtayların 1-2'sine çağırılmamış olmama rağmen sahanın en yetkili insanların bazen unutulmuş olması; ama bütün bunlar faaliyetlerini gölgelemek için yeterli değildir. İyi niyetli, bir şeyler yapmak isteyen, Türk milletinin tarihine, kültürüne, ayakta durmasına, mücadele azmine katkıda bulunan tüm teşekkülleri hürmet ve minnetle anmak vazifemizdir.

Birkaç noktada eleştirilerde bulunacağım : Birincisi, telif ücretlerinin yeterli olmadığıdır. İkincisi, bu jüri veya tetkik heyeti dediğimiz komisyonların bazen bilmediği sebeplerle seçilmiş olması ve kabul edilen bazı eserlerde çok yanlışların bulunduğunu söylemek/mecburiyetindeyim.

15 sene Türk Edebiyatı Kürsüsüne Başkanlık etmiş - İstanbul'da-, 12 sene Türkiye'de hadisi şerifi müstakilen yüksek lisansta okutmuş bir hoca sıfatı ile diyorum ki, Kültür Bakanlığının yayınları şayanı takdirdir. Faaliyetleri gözleri öpülecek kadar güzel bir teşekkürü onlara zaruri kılar. Ama lütfen, eserleri tetkik ederken biraz daha ..selahiyetli veya biraz daha tarafsız veya kendi arkadaşlarını -Bakanlığı katıyen suçlamıyorum- tetkik eden heyetlerin birbirine olan dostluklarından dolayı bazı hatalı yahut hatasız çok eserlerin basılmasından şikâyet ediyorum. Ben 500 tane hatalı eser basılacağına, 100 tane kıymetli eserin basılmasını tercih ederim.

Bu hususta bazı noktalarda itirazım da olsa, Hasan Ali ve Tevfik İleri'yi de burada şükran ve minnetle hatırlamak istiyorum. Şarktan garptan tecrübeler o devirde başladı ve Tevfik İLERİ Bey, ben de dahil bizden birçok defa fikir sordu.

“Hangi eserleri basalım? Bize liste yapın, o listenin üzerinde gidelim” dediler. Yani ben Bakanlığın, -bilmiyorum belki bir listesi vardır- her müracaat edeni değil bakanlığın teşkil ettiği heyetler veya selahiyetli adamları vasıtası ile bunları yapmalarını temenni ediyorum.

Üçüncüsü, hakikaten gerek bu İkinci Kültür Şurası, -ben yoktum ama eserini gördüm- bu benzeri toplantılar, bu İLESAM'a karşı biraz fazlaca bakanlığın içinde yer verilmesine rağmen, İLESAM'ı değerlendirmek hususundaki yüksek alakalarını da şükranla anacağım.

Daha fazla konuşmayayım, çünkü 10 dakikayı geçtim. Ama tekrar edeyim ki, ben bu Kongreye, bu Kurultaya iştirak etmekle kendimde memnuniyet duyuyorum ve inşallah iki hafta sonra -her hafta bir gazeteye yazı yazıyorum biliyorsunuz- bu Kongreyi daha güzel değerlendirmeyi kendim için bir vazife telakki ediyorum.

Hepinizi kucaklarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Karahan Hocamız.

Söz sırası Sayın Naci KINACIOĞLU Hocamızda.

Buyurun Sayın Hocam.

PROF. DR. NACİ KINACIOĞU - Sayın Başkan, değerli konuklar hepimizi saygı ile selamlıyorum.

Buraya geldiğimde eski arkadaşlarla konuştum, temas ettim, baktım hepsi dertli, hepsi yakınıyor. Bu kadar değerli insanlar niye dertli? Ashında en dertsiz olan, kaygısız olan bu grup olması lazımdı. Şiirlerini yazacaklar, romanlarını yazacaklar, emin bir hayat peşinde koşuyorlar; oysa hayattan emin olması gerekiyordu bunların. Niye böyle? Niçin bu durumdayız?

Telif Hakları Kanunu 1951 yılında kabul edilmiş, 40 yıl olmuş, 40 yıl bir ömür için uzun bir yıl. Buna rağmen bazı hakların kullanılmadığı kullanılmadığı görülüyor. Bu bizi üzdü. Fakat sevindiren bir nokta bir kurultay şeklinde bugün burada toplanmamız. Bu suretle dertlerimizi hep birlikte, hep bir ağızdan ifade imkân ve fırsatını bulmuş olacağız. Bu dertleri tabîî komisyonlarda dile getireceğiz, ilmî açıdan konuşacağız. Ben bu konuda, telif hukukunda bu duruma, bugünkü duruma nasıl gelinildi bu konuda ufak bir bilgi arz etmek istiyorum.

Efendim, ben 30 yıl önce bu konuda doktora yaptım. Almanya'da Frayburt Üniversitesi'nde. O zaman herkes bana bön bön baktı. Aslında bunda bir anlam da vardı. Yani bu dalda doktora yapılır mı diye belki bizi muaheze etmek istiyorlardı; bu bakış o bakıştı çünkü. Tam 30 yıl sonra bir kurultayda bunun işe yaradığını gördük. Demek ki fikrî hayatımız canlanmaya başladı. Fikir ve sanat eseri sahipleri, müzisyenler artık haklarına sahip çıkmaya başladılar. Bu önemli bir gelişmedir.

O zaman hakkımız nedir? Yani fikir sahibinin, eser sahibinin, müzisyenin hakkı nedir? Acaba o zaman yürürlüğe giren kanunumuz nerededir? Bugün hâlâ yürürlükte olan bu kanunun neleri eksiktir? Ne getirmiştir, ne imkânı vermiştir?

Sayın Başkan biraz fazla konuşabilir miyim, bir-iki dakika?

BAŞKAN - Efendim o kadar sınırlı değil, 10 dakika bir ölçü.

PROF. DR. NACİ KINACIOĞLU (Devamla) Teşekkür ederim efendim.

Bize ne vermiştir? Evvelâ bu kanun 1951 yılında yapıldığı zaman dünyanın en yeni kanunuydu. Almanya'da o zaman 1910 yılında yapılmış bir kanun yürürlükteydi. Fransa'da aşağı yukarı o yıllarda bir kanun yapılmıştı. Ve bizim Fikir ve Sanat Eserleri Kanunumuz dünyanın en yeni kanunuydu. O zaman övünebilirdik, ama bugün üzülebiliriz.

Acaba neden üzülmüyoruz? Acabası şu : Bu kanun bir temel ilke kabul etmiştir. Bu temel ilkeyi, hukukî ilkeyi size açıklamak istiyorum.

Diyor ki, "Bir kimse eserini yarattığı andan itibaren bir hukukî durum içine girer. Bu hukukî durumdan haklar çıkar. Bu haklar iki türdür; şahsî haklar ve aynî haklar olmak üzere."

İşte yazar bu hakları kullanır. Ancak bu kanunun bir 20'nci maddesi var ki, tamamen bu hakların kullanılmasını kanun koyucunun müdahalesine bırakmış. Orada 20'nci maddesinde diyor ki, "Kanun koyucunun tanıdığı ölçüde haklara sahip olur."

Şimdi, mademki eser sahibi maddî ve manevî birtakım haklara sahiptir ama, bu hakların neler olduğunu kanun koyucu tespit eder. Fakat biz tarihî gelişimi inceliyoruz. Henüz daha bu kanun ortaya çıkmadan öylesine şairlerimiz ortaya çıkmış ki, diyor ki; "bu benim hakkımı" size alamazsınız.

Bir şiir var, biraz sonra hatırlarım, onu okuyacağım. Bu hak, kültür hayatının zenginleştirilmesi dolayısıyla şaire verilmiştir, romancıya verilmiştir, müzisyene verilmiştir, ilim adamına verilmiştir. Bunlar kültür hayatının canlı tanıklarıdır. İleriki yıllara bunlar kalacaktır. Herkes yok olup gidecektir ama bunlar, şiirler, bugünkü durumumuzu geleceğe taşıyacaklardır. Bu romanlar, bu ilim eserleri, sanat eserleri

bunun için değerlidir. Maddî ve manevî unsurunu-kültürümüzün- teşkil eder. O halde biz, bu kültürü yaratan insanlara yeteri kadar hak vermeliyiz. Oysa kanunumuz diyor ki, "Kanun koyucu istediği ölçüde verir, istediği ölçüde vermez" Yani asıl sınırlama burada başlıyor. Ve asıl mantıksızlık burada başlıyor.

Şimdi, bir de kanunda birbiri ile çelişen bir düşünce hâkim olmuş. O da temel ilkedен gelen bir düşünce, Şahsî haklar, malî haklar bunlar sanki birbirinden ayırır gibi düşünülmüş. Oysa bugün Avrupa'da hâkim olan genel bir düşünce var. Biz buna monist veya tekilci, tek teori diyoruz. Bu teoride benziyor ama temelden farklı.

Efendim, fikrî haklar bir çımara benzer. Bu çımarmın güçlü bir kökü vardır ve dalları değişiktir. Bu bir kısmı şahsî hakları ifade eder, bir kısmı aynî hakları veya malî hakları ifade eder. Ama, eğer bir kimse bir hakkın üzerinde tasarrufta bulunmak istiyorsa o takdirde bunları birbirinden ayırmak mümkün değil. Bir malî hakkını bir başkasına devreden kişi, aynı zamanda eserinin üzerinde kendi ismini görmek ister. O halde, malî hakkı ile birlikte şahsî hakkı da bir başkasına devredilmektedir.

Acaba şahsî hak devredilir mi? Anayasa Mahkemesi Üyesi kardeşimiz karşımızda. Bunları iyi konuşmamız lazım. Tabii burada birtakım felsefî ve de teorik düşünceler yatıyor. Bunu bizim komisyonumuzda ayrıca açıklayacağım; bunlar devredilir mi devredilemez mi?

Fakat bir gerçek var. Şimdi biz yazara bütün haklarını vermek.

Efendim müsaade ederseniz bitireceğim.

Demek ki, bu haklar kanun koyucu tarafından veriliyor. Bir insan bu hakları, eğer eser yaratmışsa tabii olarak

bu hakları iktisap ediyor. Bu haklara sahip oluyor. Bir başka deyimle, pozitif hukukun getirmiş olduğu sınırlamaları tabii hukukla ortadan kaldırmak istiyoruz biz. Ve ben tabii hukuku savunuyorum.

Dünyanın her tarafında, her yerde eser yaratan kişinin, iddia eden şahsın eseri üzerinde hakkı vardır. Bunu kanun koyucu sınırlayamaz. Bu itibarla ben red cephesindeyim. Bir arkadaşım sabahleyin konuşuyordu, -bizim İLESAM Sayın Başkanımız- gerçekten bu hakların sınırlandırılmasına karşıyız. Tahdit edilmesine karşıyız.

Kanun koyucu, Sayın Bakanlığımız, bu işi yürüten bakanlık olarak kanunumuzu bu itibarla yeni baştan ele alarak değiştirmek zorundadır. Bu zorunludur, mecburiyettir. Bu mecburiyeti yerine getirmek zorundayız. Çünkü kültür hayatımız ölür aksi takdirde. Hakkı olana hakkını vermezsek bu takdirde anayasanın eşitlik ilkesi baştan zedelenmiş olur. Bir de hukukun en önemli görevlerinden bir tanesi de menfaat dengesini sağlamaktır. Biz hakkı olana hakkını vermiyoruz, siz istediğiniz gibi yaşayın, ne yaparsanız yapın, ölün; ama biz başkaları bundan yararlınsın. Bu düşünce kültür hayatını öldürür efendim.

Zamanında bu kadar ileri olmasına rağmen, şimdiki kanunumuz oldukça geri kalmış bir kanundur. Ve hele 1983 yılında getirilen değişiklikler o kadar ki, hiç bir dünya kanunlarında yoktur. Oraya getirilen ve hükümete tanınan yetkiler vardır. Bu yetkilerin tamamen ortadan kaldırılması gerekir. Bu mümkün değildir. Fikrî haklara pranga konamaz. Yani şu veya bu menfaatle, menfaati temin için fikrî hakkın ortadan kaldırılması düşünülemez. Biz bunları zamanla komisyonda ifade edeceğiz. Yalnız genel olarak bunu söylemek istedim.

Bugün cari olan bir husus var. O da şudur :

Herkese hakkını vermektir. Herkese hakkı olanı vermektir. Eğer kanunun yararı varsa, o sebeple zaten yaratıcı kişi kendi hakkından vazgeçebilir. Aslında kamu malından yararlanmak mümkündür.

Nitekim Şeyh Galip de diyor; “Çaldığım ise mirî malı çaldım”.

Yani miri malı çalmak mümkün yaratırken. Ama kamunun hakkı varsa kamuya verelim. Sezarın hakkını Sezara, yazarın hakkını da yazara verelim.

Saygılarımla efendim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Kınacıoğlu.

Söz sırası Sayın Recep BİLGİNER’de.

Buyurun efendim.

RECEP BİLGİNER - Sayın Başkan, değerli üyeler, Kültür Bakanlığı’nın son birkaç yıldır peş peşe düzenlediği kongre ve kurultaylarla her birimizin kendi çalışma alanındaki isteklerini, dertlerini, acılarını dile getirme bakımından gerçekten iyi bir imkân sağladı. Doğrusu her kongrenin, her kurultayın hemen hemen hepsine katıldığım için biliyorum, düzenlemesi de çok iyi, övgüye değer, başarılı düzenlemeler.

Fakat benden önce, hatta sayın Müsteşar da açış konuşmasında benden önce konuşanlar da küçük bir serzenişte bulundular. Davetli sayısı ile katılanlar sayısı arasındaki büyük farka değindiler. Şu listede komisyonlara adları yazılı olan kişileri bir bir okudum. Bunların önemli bir bölümü yayın hayatı ile özellikle telif hakları ile çok yakından ilgili arkadaşlar. Ömürleri boyunca da bu yayın hayatından ve telif haklarının yeterince yerine getirilmeyişinden şikâyetçi olmuşlardır.

Bunların önemli bölümü de benim yazar arkadaşlarım ve gazeteci arkadaşlarımdır.

Her şeyin arabeske dönüşme istidadı gösterdiği son dönem ülkemizde böyle gerçekten düşünen, ürün veren, eser yaratan insanları çok yakından ilgilendiren böyle bir konuya bu kadar kayıtsız kalmaları kendilerinin meslektaşları olarak doğrusu beni üzdü. Hele hele gazeteci arkadaşlara şimdi bakıyorum galiba aralarında muhabir de kalmadı burada neler konuşulacak, neler söylenecek onlara bile ilgili duyulmuyor. 50 yıla yaklaşan gazetecilik hayatımın hüzünlü ve acı veren bir tablosudur bu. Bunu bilhassa arkadaşlarıma gönderme yaparak, meslektaşlarıma gönderme yaparak burada belirtme ihtiyacını duydum.

Sonra TRT. Hemen bundan önceki tiyatro, sinema, Türk Dili kurultaylarında da belirtildiği gibi TRT sanki bu vatanın, bu milletin bir müessesesi değil. Kendisini birinci derecede ilgilendiren bu konulara o kadar kayıtsız ki, gökyüzünün hangi yıldızında yaşıyor bilemiyorum. Çünkü TRT’nin elinde yasa ile, biraz önce de belirtildiği gibi, Yahya AKENGİN’in belirttiği gibi yalnız tiyatro eserlerinde izin almak var, onun dışında hiç bir eseri alıp uygularken izin alma ihtiyacını duymuyor. İsteddiği miktarda da telif hakkını kendisi tayin ve takdir ediyor.

Gerçi bizim ülkemiz telif hakları konusunda biraz yağmacılığa beleşçiliğe alışmıştır, alışmıştır, hatta böyle amatör dergilerden, bilmem nelerden birçok gazetelere kadar -canım bizim için de bir makale bir şiir veriver- peki bunu yazan, yaratan insanın geriye doğru yaşamı, geriye doğru kültür ve sanat birikimi, bundan sonraki yaşamı ne olacak hiç kimse düşünmüyor, TRT’de bu geleneğin resmî bir devamı niteliğindedir. Ödediği telif haklarını -TRT’ye bir-

kaç dizi vermiş bir yazar olarak- söylesem, ben seylerken utanç duyarım, siz dinlediğiniz zaman bana ve benim gibi arkadaşlara acırsınız. Ama TRT'nin bu yağmacılığını düzeltmek sizin, benim elimde değil devletin elinde, Kültür Bakanlığının elinde, Kültür Bakanlığının bağlı olduğu Hükümetin elinde. Nasıl Telif Hakları Yasasını, TRT Yasasını kendisi düzenlemişse, yeni bir düzenleme ile, Ey Türk Gençliği Birinci Vazifen Türk İstiklâl ve Cumhuriyetini Korumak şeyi gibi, Ey TRT birinci vazifen insanların kültürel ürünlerine saygılı olman, insanların telif haklarını tam olarak ödemendir diye bir yasa düzenlemesi yapabilir ve yapması gerekir; eğer kültür ve sanat hayatımızın geçmişteki kuraklığından kurtulması ileriye dönük ümrah, yemyeşil bir hayata erişmesini istiyorsa birinci derecede ben bu Kurultayı vesile vererek inşallah komisyonlarda bu görevin öncelikle Kültür Bakanlığına verilmesini rica ediyorum. Kültür Bakanlığının -bu konuda biz burada bulunanlar ve burada bulunmayanlar- arkasındayız.

Bir küçük şeyim daha var. Biz bundan evvel bir tiyatro kurultayı yaptık. Doğrusu o kurultayda da tiyatro meseleleri daha önceki sinema kurultayında da sinema meseleleri enine boyuna bütün boyutları ile özgürce dile getirildi ve komisyonların tutanaklarına geçti. En son Tiyatro Kurultayının sonunda bir sonuç bildirgesi yazıldı. Ona yazan heyetin içinde vardım. O bildirmeden sonra bir izleme komitesi kuruldu. Ben bu izleme komitesinin de başkanıyım; Tiyatro ve Televizyon Yazarları Derneği Başkanı olarak. Fakat aradan bir sene geçtiği halde bu kurultayda alınan kararların nelerinin uygulandığını nelerinin uygulamaya konulacağını biz öğrenemedik. Çünkü bu izleme komitesi Kültür Bakanlığı'nın öncülüğün-

de, Devlet Tiyatrosu tarafından toplanacak ve Kurultayda alınan kararlar böyle bir incelemeye tâbi tutulacaktı.

Teşekkür ederim (*Alkışlar*)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın Bilginer.

Söz Sayın Cihan YAMAKOĞLU'nda.

Buyurun Sayın YAMAKOĞLU.

CİHAN YAMAKOĞLU (Başbakanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürü) - Efendim adım Cihan YAMAKOĞLU. Başkanlık Mevzuatı Geliştirme ve Yayın Genel Müdürü olarak halen görev yapmaktayım. Bunun yanında asıl mesleğim hâkimlik ve savcılık olarak geçmiştir. Ayrıca, çeşitli konularda, kültür konularında kitaplarım bulunmaktadır. Arz ederim efendim.

Sayın Başkan, sayın dinleyenlerim hepinizi saygı ile selamlarım. Biz Türkiye'de okumuyoruz, okutamıyoruz, yazar olarak ulaşamıyoruz, bundan şikayet ediyoruz. Bu şikayette bizim açımızdan büyük haklıklar var. Bilimsel düşüncenin başlaması için niçin okumuyoruz? Milletimiz okumayan bir millet midir? Bu sorulara da cevap yermemiz lazım.

Geçmişte bakıyoruz ki, 1923'lerde olsa olsa 10 milyon kadar olan Türkiye ve 500 sene geriye gittiğiniz zaman belki Anadolu'da ikibuçuk milyon insanın yaşadığı dönemde o zamanki kütüphanelerimizde mevcut kitaplar, o günkü insanımıza nispet edildiği zaman biz okuyan bir toplumdük. Anlayan bir toplumdük, yazan bir toplumdük ve elyazması kitaplarla bu başarı sağlanmıştır.

Bugün Türk yazarları olarak, düşünürleri olarak bunları sağlayamıyoruz, neden?

Bana göre, bizim açımızdan işe baktığımız zaman biz kendi milletimizi, onunla ilgili milletleri ve dünyayı tanımıyoruz. Kendi milletimizin varlığını ve temel üretici kültür fonksiyonu olduğunun şuurunda değiliz.

Daha önce iki hatip arkadaşlarımız güzel şeylere temas ettiler; Türk kültürünü bizim yaptığımızı, yazarların ve düşünürlerin yaptığını, ortaya koyduğunu ifade eder anlamda sözler farkettiler.

Ben burada şunu söylemek istiyorum; yazarlar ve düşünürler böyle bir şey yapmıyor. Esasen bir milletin insanlık sahnesinde var olması bir ilmîliğin ifadesidir. Şu kürsünün burada bulunması nasıl ki belli malzemelerle ilmin ve tekniğin bir arada getirilmesinin ürünü ise, kâinatta bir Türk Milleti varsa, onu bir araya getiren ilim vardır. Yazarın görevi, onu bir araya getiren, bütünleştiren kültür unsurlarını bir anlamda keşfetmek, zamanı için yorumlamak ve bugün yaşanır hale getirmektir.

Bir kültürün değerlerinin ilmîni yani sosyolojik yapıyı ciddi surette tahlil edemezseniz, ortaya yazarlar ve düşünürler olarak çıkaramazsınız, yani bizler ortaya çıkaramazsak, onu anlaşılacak derecede bizim dilimizi konuşan ve anlayanlara aktaramazsak, onun yaşanmasının sebeplerini bizi millet olarak iki kişiden bir millete çıkaran, bütünlüğü sağlayan unsurlar olduğunu, onlar terk edildiği zaman millet olmanın mümkün olmayacağını, bir araya gelemeyeceğimizi, bu sebeple günümüzün ihtiyaçları için de gerekli olduklarını yorumlayıp anlatamazsak bu kitaplar okunmaz efendim. Faydasız bilgileri, hikâyeleri genellikle kimse okumaz, bunlar çocukların eğlence vasıtalarıdır.

Milletimiz millet olmak için ne yapmıştır? Durup dururken mi millet olmuşuz biz? Veya millet haline geldikten

sonra neler üretmişiz bu tarih sahnesinde, insanlığa neler vermişiz? Bunlar harika olaylardır. Bunlar tek kişinin, küçük toplumların yapamayacağı olaylardır.

Zaman çok kısıtlı olduğu için komisyonda bu konulara daha fazla girme imkânımız olacak. Millet olabilmek için yapılan sosyolojik faaliyetin ciddi surette Türkiye’de tahlilinin yapıldığını zannetmiyorum.

Dikkatinize sunmak isterim; toprakta binbir element bir arada durur ve toprakta altın oluşur, meydana gelir, yaratılır. Toprakta altının meydana gelmesi binbir birbirine zıt elementin çok akıllı, çok ilmî şekilde sentez yapılması, bütünleştirilmesindedir. Altını inkar edebiliyor muyuz? Hayır. Çok kıymetli maden, ama onun kitabını yazabilene aşkolsun. Yeryüzünde altın yapabilen bir laboratuvar bile yoktur.

Bir millet bu atmosfer içinde, bu çeşitlilikler içerisinde yaşamaktadır. Milletler de tıpkı topraklar gibidir, hayata can veren dört maddenin birisi gibidir.

Biz millet olmak için bu toprağın yaptığı üretime benzer ne yapabilmişizdir? Toprakta altının meydana gelmesi ne kadar harika ne kadar büyük ilmîlikse, kitabı olmadan bir dil yapmak, onu ilim dili haline getirmek, dünyaya tanıtmak, onun, başka dillerde yazılan kitapları ona tercüme etmek de o kadar harika bir olaydır.

Sesler üzerinde ittifak etmek; “kartal” denince, Libya’daki Türklerle, Türkistan’daki Türk’ün o muhteşem kuşu hatırlaması, birisinin fareyi hatırlamaması müthiş bir hadisedir. Bu müthiş bir sentez kabiliyetidir.

Çok kısa başlıklarla geçiyorum bunları, geçmek zorundayım zamanın az olması sebebiyle. Bir milletin bir dine inan-

ması ve bunun için bir karar alınması hangi meydanda, hangi toplantıda, hangi televizyonla, hangi radyo ile bu ittifak sağlanmışır? Bu ciddî kararları alıyor millet.

Millî hâkimiyet, millî egemenlik bunun için milletlerdedir. Bu kadar güzel konularda en isabetli kararlar aldığı için.

Örf ve âdet yapabilmek, toplum hayatında nizaları teşhis edebilmek bir anlamda hukukçuluktur. Problem çözebilmektir. Onun örf ve âdetini hukuk yapmazsanız milletler kaide yapmak kabiliyetini yitirirler, sosyolojik kabiliyet düsturudur. Hiç bir niza ailede ve toplum hayatında, çözülmez, her niza mahkemeleri bulur, mahkemeler davadan bitmez.

Bütün sanatlar ve bunlardan yalnız müziği söyleyeyim; kâinattaki... Bununla tabî şunu demek isteyeceğim. Sayın Kültür Bakanlığımıza, artık Türk Kültürü madde madde belirlenmelidir. Nedir maddeleri? Onlara kim, niçin uymalıdır? Niçin yaşanmalıdır, niçin yaşatılmalıdır, Türk Kültürü niçin dışa açılmalıdır? İnsanlığa ne fayda sağlayabilir? Bunun için maddeleri tek tek dil, din, örf, âdet, hukuk ve bütün sanatlarımızı yukarıdan aşağı tahlil edebilmelidir. Şu millet büyük olmak için, başka ne yapmalı acaba?

Bir müzik; düğünlerimizde çalamadığımız, yemeklerimizde dinleyemediğimiz bir müzik, kâinattaki bütün seslerin arasından mahirane bir zekâ ile çirkin sesleri bir kenara kovalayıp, güzel sedaları bitştirmektir. Bu ancak milletlere has bir kabiliyettir. Bunu ancak milletler yapabilir. Müzik böyledir. Ama bizim için müzik, hiç bir zaman önemli midir? Herkesin müziği kendine, bizim müziğimiz bizim için baştacı bile edilememiştir.

Oyun; halkoyunlarımız. Kâinatta bütün müstehcen gösterileri bir tarafa iterek bizim inanç dünyamızın ürünü olan

güzel hareketleri yan yana getirip bir halkoyunları sergilemek milletlere has bir kabiliyettir. Müzikle oyunu birleştirip bir arada icra etmek milletlere has kabiliyetlerdir. Ancak bunları milletler yapabilmişlerdir.

Tabiattan seçtiğiniz sesleri, istediğiniz zaman kanaryayı öttüremezsiniz, bülbülü öttüremezsiniz; ama o sesi istediğiniz zaman çıkaracak olan müzik aletlerini, cansız eşyalardan yapabilmek kabiliyeti milletlerin ürünüdür.

Milletler kendi iklim, kendi inanç dünyalarının eseri olarak giyinirler. Makas darbeleriyle kumaşların üzerinde yürümezler, hepsi bir ilmîlikdir. Akılla, ilimle, idrakle elbisesini, giyim kuşamını geliştirmiştir. Bu bir giyim kuşam kültürüdür. Mehterin kıyafetini, kızlarımızın o halk oyunları kıyafetini hayranlıkla izliyoruz, oyun oynarlarken; onlar bizim oyun kıyafetlerimiz değil, onlar bizim her gün giydiğimiz elbiselerimizdir. Onları, bugün her gün giyebilecek duruma gelebiliyor muyuz? Niçin yapmışlar bunları? Müzik aletlerimizi çalabiliyor muyuz? Düğünlerimizde, kendi çocuklarımızın nikâhlarında kendi oyunlarımızı oynayabiliyor muyuz? Yok. Bunlar boşuna mı, Türk Milleti bunları binlerce sene içinde boşuna mı icat etmiştir? Bunlar madde madde ortaya konmalıdır.

BAŞKAN - Lütfen bitirin Sayın YAMAKOĞLU.

CİHAN YAMAKOĞLU (Devamla) - Bitiriyorum Sayın Başkan.

Bunun yanında bir beslenme kültürü; her millet ne yer ne içer, niçin yer, ne zaman yer? Bunları bizim ceddimiz ilmî ölçüler içinde ortaya koymuştur. Kimin uyması içindir, madde madde? Ve bir mezarlığınız vardır, size hastır. Başında bir taş var; Balkanlarda bir levent yatar altında, sizin için bir an-

lam ifade eder. Biçimi bile başkadır. Sizi sağ tarafa çevirir, sağının üzerine yatırılar. Ama bunu ceddinize, çocuklarınıza öğretmezseniz gelecekte bizi buzhanede dondurur, dimdik esas duruşta gömerler; yerde fazla yer işgal etmesin mezar diye. Ve böyle kıyamete kadar da bizi esas duruşta tutarlar sayın dinleyiciler.

Bunlar önemlidir. Bu maddelerimizi tek tek -dinden, dil-den başladım, mezarlık kültüründen çıktım tek tek- yaşanan, bugüne göre yorumlanan, bugünün insanlığına da birşeyler öğreten, dışa açılan bir kültür haline gelebilirsek o zaman Türkiye'de yaşama şansımız vardır, bu kültürler. Aksi takdirde her aklına gelenin yaptığı acaip işleri Türk Kültürü diye tanıtmaktan kurtulmak mümkün olmaz.

Hepinizi saygı ile selamlıyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın YAMAKOĞLU.

Söz Sayın Coşkun ERTEPINAR'da; buyurun efendim.

COŞKUN ERTEPINAR - Sayın Başkanlık Divanı, değerli misafirler, üyeler hepinizi saygı ile sevgi ile selamlarım.

Kültür Bakanlığımız çok önemli bir mesele üzerinde ve İLESAM'la birlikte şu anda durmakta ve bu salonda hep beraber bunu düşünmekte, esaslarını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Ben Coşkun ERTEPINAR, şair, yazar, 70 yılın berisinden sanatın içinde yoğurdum. Eğitimciyim, 60 yılın üzerinde eğitim sahasında yoğurdum. Çocuklarımızı, çocuklarımızı çok sevdim. Bir öğretmen olarak vazifelerimi iyi yapmaya, bihakkın yapmaya çalıştım. Çocuklarımız niçin okuyamıyor, okumuyor? Yazarlarımız bazı hakları yerine getirilmediğinden niçin daha çok daha kaliteli eser veremiyor? Kitaplarımız niçin okunmuyor, aydınlarımız niçin okunmu-

yor? Yazarlarımız, bilim adamlarımız çevremizdeki üç-beş-sekiz, on milyonluk nüfuslu yerlerde bir kitabın yüzbin bastığını işittiği zaman üzüyor. Bizde aşağı yukarı 3 binle 5 bin. Gerçi ben on bin, onbir bin birkaç kitabımı bastırdım, harcadım ama, o da yeterli değil. 10 milyon nüfus nerede, 60 milyon nüfus nerede?

Sevgili dostlar ben bundan 41 yıl evvel Varlık Dergisi'nde, yani 1951 Mart ayında "Kitapsız Aydınlar" diye bir makale çıkarmıştım. "Kitapsız Aydınlar" Anadolunun birçok yerinde hizmet verdiğim, çok aydınlı -doktor, mühendis, öğretmen, hâkim kişilerle- karşılaştım ve onlarla özel hayatımızda onların nelerle meşgul olduğunu, kitapları ellerinin tersi ile ittiklerini gördüm ve yaşadım. Şu an üzerinde durduğumuz tablo hiç değişmemiştir. Dediğim yazı elimdedir. Okuyabilirim, Yazı enteresandır, okuyan arkadaşlarım "Bugün de aynen öyle" dediler.

Peki sen ne yaptın? Diyeceksiniz. Evvela burada sadece Kültür Bakanlığı'na değil, Millî Eğitim Bakanlığı'na çok büyük iş düşer. Öğretmenlere çok büyük iş düşer. Aileye çok büyük iş düşer. Hepsi büyük bir idrak içerisinde olacaklar ki, hayatlarının, adlarının devamını, yaşamanın devamını temin eden çocuk en uygun şekilde yetiştirilmiş olsun.

Şimdi, beyefendiler ben esasa gelmek için örnek vereceğim. Zamanında da bitirmeye çalışacağım.

Bir yerde okul müdürüyüm ve öğretmenim; onbin nüfuslu bir yerdeyim. 179 öğrencim var. Bilir misiniz ki, bu 179 öğrencilik ortaokulun kitaphlığına ve öğrencilerine 117 Varlık Dergisi geliyordu. 117 Ülkü Dergisi geliyordu, Tarih Dergisi geliyordu. Yani yarısından çok. Bunu temin etmek, bunu çocuklara sevdirmek aşkı içerisindeydim. Bilmem burada öğrencim var mı, onu yaşayanlar bilirler. En yüksek makam-

larda; üniversitede profesör, doktor, vali; milletvekili, bakan vs.

Ben bir öğretmendim, benim gibi öğretmenler de vardı. Şimdi yok mu? O zaman da yok olanı vardı, bu şeylerle ilgilenmeyen ne anne, baba, ne öğretmen, hatta elinde çocuğun bir kültür, sanat kitabı gördüğü zaman bununla meşgul olma, matematik çalış, dersine çalış denmiştir.

Öyle ise işin temeline inmemiz lâzım. 40 sene evvel aynı aydınlar, kitapsız aydınlar, 40 sene sonra da aynı aydınlar karşısındayız, aynı aydınlar içerisindeyiz. Zamanı su gibi harcayan, boşuna harcayan, boş işlerle akıtan aydınlar arasındayız.

Doktor doktorluğunu yapacak, mühendis mühendisliğini yapacak, fizik hocası fizik hocalığını yapacak ama, bir de insan olarak duygusunu düşüncesini yükseltecek, kendisinden sonra gelen nesillerin duygusunu düşüncesini yükseltecek, bu ortamı yaratmaya çalışacak.

Ben umuyorum ki, bu Kongre, bu Kurultay bu ortamın yollarını arayacaktır.

Telif hakları konusunda ilerde görüşlerimi söyleyeceğim.

Yayınevlerimize de dokunalım, yazarlara da dokunalım müsaadenizle bir-iki dakika daha.

Bir kitabınızı basıyorlar. Siz kitabım basılsın diye... Ben şöyle diyeceğim; şu Babıali'den bir de ben geçeyim dedim 50 yıl sonra, 40 yıl sonra. Bir yayınevi ile anlaştım, mukaveleyi onlar yaptılar. Ne istedilerse onu yazdılar, ben imza ettim. Aradan 13 sene geçti halâ kitabımın 2. baskısını yapacaklar. Benim kendi bastıklarım 10 bin, 15 bin 16 bin sattı. Fakat onları da içine alan, ilaveleri de içine alan kitabım hâlâ 200 kaldı, 300 kaldı ile devam ediyor.

Bakınız, Telif Hakları Kanunun'da bir madde konmalı, denmeli ki, "Herhangi bir yayınevi ile bir yazar anlaşmış,

bir kitap bastırılmışsa, ikinci baskısı 5 sene sonra yapılmadığı, 5 sene sonra ikinci baskıya geçilmediği zaman mukavele kendiliğinden feshedilmiş sayılmalıdır."

Bu çok önemli bir noktadır. Acı acı yaşadığım için ben İLESAM'da da bu konu üzerinde durduğumuz için bu çağırımı buldum.

Tabii komisyonlarda belki daha çok konuşuruz. Vaktim var mı bir-iki dakika Sayın Başkan?

BAŞKAN - 2 dakikanız var efendim.

COŞKUN ERTEPINAR (Devamla) - Evet efendim, şimdi bunun için, okuyan bir nesil yaratmak için iyi öğretmen yetiştirmek lâzım. İdealist öğretmen yetiştirmek lâzım.

Beyleyler ben 80 yaşına geliyorum. Halâ otobüste, sokakta küçük çocukları bağrıma basıyorum. Gençleri sokakta tutup konuşuyorum. Sevişiyoruz, annesi elimi öpmeye kalıyor. Öğretmen biraz da bu olacak. Biraz da çocuğu çok sevecek.

Ben kendi hayatımdan örnek vereyim bir tane :

Kayseri Lisesi'nin 9'uncu sınıfına geçtim. Kendime göre vali olmak istiyordum, şu olmak istiyordum, bu olmak istiyordum. ama bir gün benden 8 sene evvel İstanbul'a gelen şiirim, bir öğretmen tarafından gönderilmişti İstanbul'a. Bilmiyorum gönderildiğini ben. İkinci dersten çıktık, "Seni müdür istiyor" dediler. Müdür odasına gittiğim zaman, 15-16 öğretmen orada, ayaklarım bacaklarım titremeye başladı. Benim bir şiirimi okuyordu Ertuğrul Bey isminde -Allah Rahmet Etsin- Tokatlı bir öğretmenim. Birisi diyordu ki, "Filana benziyor, filanı andırıyor" Edebiyat öğretmenimiz Fazıl KARAHAN, adını Karahan koyduğumuz Urfalı Fazıl Bey -af edersiniz aynen söylüyorum- "Hadi budala, bu çocuk kendine benziyor" diyor.

Ben yerde miydim, gökte miydim bilmiyordum. Takdir ettiler müdür, öğretmenler, içeri girdim. İkinci ders cebir dersi idi. O öğretmenime de Allah Rahmet Etsin, içeriye girdim, daha sınıfa girer girmez 60-70 kişilik bir sınıf- "326 kalk bakalım tahtaya, geceleri şiir yazan" dedi. Kalktım tahtaya o sordu ben sustum. Ben sustum o sordu. "Otur- İSTERSEN BURADA KAL" dedi. "Küçük Dünyamın İçinden" adlı kitabımda vardır.

Gittim, öğretmenim gittim ama duyguda düşüncede birçok şeyler öğrendim senin verdiklerinden; öğrendim ki insan yüreği, öğretmen yüreği sendeki gibi olmamalı anlamına gelen şey söyledim.

Aynı öğretmenle, Malatya Lisesinde öğretmenim bir dakikanızı daha rica ediyorum, bende çok örnek var ama müessir olsun diye bahsediyorum. Bu öğretmen Malatyalı imiş, felsefe yazılılarını okuyoruz, komisyon üyesiyim. Vasmail Kocatürk -Allah Rahmet etsin- müdürümüz. Kapı vuruldu, hademe geldi, "Efendim filan bey geldi -artık adını vermeyeyim hocanın, kitapta var- sizi görmek istiyor" dedi. "Buyursun buyursun" dedi Vasmail Kocatürk. İçeri girdi ki benim hocam; cebir hocam. Kalktım, birdenbire sarsıldım; müdürle tokalaştılar. Bana gelince, ben eğildim elini öptüm. Öğrenci de hocasını bu kadar sevecek sayacak. Anne, baba, çevre böyle yetiştirecek. Elini öptüm, "Dur" dedi, "Sen filan mısın?" "Evet, benim hocam" dedim, "Muallim bey benim" dedim. "Ben burada felsefe komisyonu üyesiyim."

Baktı, boynuma sarıldı, öptü beni; özür diler gibi. Bu öğretmen de yok bugün. Yok diye inkar etmiyorum, münkir değilim ama, olsun istiyorum en azından.

Bu Kurultay, bu Kongre gerek bilim adamlarının, gerek sanat adamlarının, gerek çocuklarımızın haklarını sanat-

sever, kültürsever insanlar olarak bu yurda hizmet etmelerini, hizmetlerini sağlamalarını gönülden diliyorum.

Vakit dar, içim dopdolu ama ne söyleyeyim; hepinizi saygı ile selamlarım. (*Alkışlar*)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın ERTEPİNAR.

Söz Sayın Aytuğ İZAT'ta.

Buyurun efendim.

AYTUĞ İZAT - Sayın Müsteşarım, Sayın Divan, çok muhterem aydınlar. Sizler Sayın ERTEPİNAR'ın bahsettiği -afedersiniz- kitapsız aydınlar değilsiniz. o düzeltmeyi yapalım değil mi efendim? (Salondan "yap, yap" sesleri.)

Bendeniz Aytuğ İZAT, çoğunuz yakından tanıyorsunuz. 1985'ten beri Kültür Bakanlığındayım. Bir kısmınız gittim zannetti, gitmedim. Halen buradayım ve halen bakanlıktayım. Belki biraz emekli edinilmişlerdenim diyebilirim kendim için ama, beynimi emekli etmedim.

Efendim, yıllarca önce başlattığımız, içerisinde az çok tuzumuzun bulunduğu telif hakları ile ilgili çalışmaların bugünlere gelmesi çok sevindirici. Kalıcı birtakım şeyler yapılmıştı yıllarca önce, kanunlar değiştirilmişti, yönetmelikler çıkmıştı, İLESAM gibi güzide kuruluşlar teşekkül ettirilmişti. Böylesine kalıcı çalışmalara vesile olması dileği ile bu Kongrenin, Kurultayın toplanmış olmasını minnet ve şükranla karşıyorum.

Bir ülkenin sorunları, o sorunların dile gelmesi ile, tartışılması ile, sadece onlarla çözülmez. Tartışma şarttır, dile getirilmesi önşarttır. Ama sorunların çözümlerini bulma mecburiyeti vardır. Bu da aydın dediğimiz, mektepli insanların, düşünen insanların işidir.

Her seferinde eğer Sayın ERTEPINAR'ın dediği gibi 1951'de yazılanlar bugün için de geçerli ise, 1951'den bu yana hiç değilse bu konu ile ilgili olarak aydınlarımızın beyinlerinin durmuş olduğuna hükmedebiliriz. Bu da çok acı bir gerçektir.

Tabii ki öyle değil sayın hocam. Evet aydınlarımızda okuma hastalığı aynen devam ediyor ama, demin de arz ettim, bazı gelişmeler de oldu, hiç değilse bazı kanunlar yenilendi, bazı kuruluşlar kuruldu. Ümidimiz her toplantıda, her kurultayda bu tip yeni somut tedbirlerin gündeme gelmesi ve uygulamaya konulması, bir başka toplantıda daha başka, daha yeni sorunların çözüme kavuşturulması yönünde olmalıdır.

Bendeniz bütün komisyonları ilgilendirir düşüncesi ile bazı tekliflerde bulunacağım ve bunların tartışılmasını isteyeceğim. Bunları yaparken de aşağı yukarı son 20 yılımı geçirdiğim, uluslararası toplantılarda edindiğim tecrübeleri birazcık kendi ülkeme adapte etmek istiyorum. Sadece kendi düşüncelerimi değil, başkaları da düşünmüş, biz de kullanmaya çalışıyoruz.

Birincisi şu efendim, bir soru soracağım sizlere, lütfen yaşamını sadece yazarlıkla geçiren arkadaşlarımız elini kaldırırlar? Bir tek kişi yok. Demek ki bu cemiyet, halen tek başına yaşamını yazarlıkla geçindirecek imkânı insanlarımızı vermiş değil; belki birkaç kişi var dışarda. Bir, bunu vurgulamak istiyorum.

İkincisi, varsa da sayılarını bilmiyoruz. Kaç kişi var? Kaç kişinin ikinci, üçüncü işleri var? Ne kadar para kazanırlar? Eve gittiklerinde ne yazarlar, ne yaparlar, ne kadar okuturlar? Biz bunları bilmiyoruz efendim.

O halde bu tip kurultayların, kongrelerin toplandığı zaman en azından gerçeğin rakamsal olarak da gözlerimizin önüne gelmesi lâzım, ki bazı doğru kararlara gidebilelim.

Bunun için de, -çok hızlı gidiyorum, bazı görüşleri komisyonlarda da dile getirmeye çalışacağım- ben Türkiye'de yayıncılıkla ilgili sorunları inceleyen bağımsız, kendi ilkesi olan, özellikle araştırma yapmakla sorumlu ve araştırmadan çıkacak neticeleri bu tip kongrelere sunma görevi verilecek bir Millî Komisyon kurulmasını öneriyorum. Bu birinci önerim. Detaylarını isterseniz komisyonlarda tartışırız.

Bu sayede, bu tip kongreler toplandığı zaman gerçekleri onlardan sorabilelim; bu sizin sorumluluğunuzda, söyle bakalım Türkiye'de kaç kitap basılıyor, nerelerde dağıtılıyor, Elazığ'da okunan kitaplar nelerdir, niçin daha fazla kitaplarda okunmuyor? Filan üniversite öğrencileri kitapları nelerden alıyorlar? Bilmiyoruz. Kitap okumuyoruz ama, zannederim kitap yazmıyoruz da. Biraz da sorun oradan geliyor. Bunların daha detayına girmeyeceğim. Çünkü, kendi bildirimimde yarın önemli bir kısmı zaten ayrılmış olacak.

İkinci teklifim, özellikle Fransa ve İsveç kültür politikalarını Avrupa Konseyi adına incelemiş bir kimse olarak çok yakından biliyorum. Avrupa'nın diğer ülkelerindeki uygulamaları da çok yakından gördüm ve bazı sistemlerin oldukça başarılı uygulandığına bizzat şahit oldum.

Sayın Profesör Doktor Dinçer ERİMEZ'de söz.

Buyurun efendim

PROF. DR. DİNÇER ERİMEZ (GESAM Başkanı)- Sayın Başkan, sayın sanatçılar, sayın konuklar fikrî haklar meslek birliklerinden GESAM Başkanı olarak hepinizi ve Kurultayı saygı ile selamlıyorum.

Bu Kurultayı, aslında sadece İLESAM'ın ve yalnızca yazarların toplandığı ve sorunlarını tartıştığı bir toplantı olarak görmek istemiyorum. Çünkü artık olay sadece urufat ile kâ-

ğit arasında bir konu olmaktan öte, tüm meslek dallarını ilgilendiren ve onların sorunlarını gündeme getiren bir toplantıdır. Nitekim, belki de öyle olmadığı için, belki de ülkemizde ressamlar şairleri, şairler müzisyenleri, müzisyenler mimarları tanımadığı içindir ki, telif hakları konusunda bir üslup birliğini yaratacağımız gibi, sorunları ortak tartışarak, sorunlarımıza müşterek sahip çıkarak toplum içindeki gücümüzü ortaya koymaya imkân bulamıyoruz. Gelecek toplantılarda fikrî haklar açısından özellikle tabii belki ülkemizin gündeminde en büyük konularından birisi olan seviyeli sanatın, arabesk olmayan kuramcı, kuralcı sanatın da egemen olduğu platoda buluşmak umuduyla.

Çünkü, bilindiği gibi arabesk konusu sadece ekranda, sahnede icra edilen bir konu olmanın ötesinde toplumların fikrî yapılarında, benliklerinde, kişiliklerinde ve giderek telif haklarında oluşan bir yozlaşma olmak tehlikesindedir.

Efendim bilindiği gibi, telif hakları konusu dünyada 100 yıla yakın bir süredir kültür ve sanat hayatının, kültür ve sanatçının kültürel alanlardaki organizasyonların haklarını korumak üzere örgütlenmiştir.

Ülkemizde bu konu yakın zamanlarda giderek artan ihtiyacı ve istekleri karşılamak amacıyla 5 yıldan bu yana faaliyet göstermektedir. Ve meslek birlikleri de büyük bir atılım ve gayret içindedirler.

Ancak, bilindiği gibi Telif Hakları Yasası genel yasanın içinde bir ihtisas dalı olarak bütün dünyada ve özellikle ülkemizde büyük bir -özellikle hukukçularımız açısından- iltifat görmemiştir. Yasalarımızın, kendine özgü Telif Hakları Yasası'na dönük iktibas dışındaki özel yorum eserleri maalesef yoktur.

Meslek birlikleri olarak içinde yaşadığımızdan bu yana, başlangıcından bu yana yasanın ülkemizde konuyu yasadıkça, yasadaki açıklıkların ve düzenlenmesi yeniden törpülenerek, yeniden hayata intikâl ettirilmesi gereken maddelerinin, intibak ettirilmesi gereken maddelerinin farkına varmaktayız.

Bunlar maddî manevî haklar, muafiyet konusu, hatta yeni bir gündem maddesi olarak özellikle Türkiye'de tüm sanat dallarını ilgilendiren müzayedeler konusunda bilindiği gibi yakında tüm güzel sanat eserlerinin dışında biliyorsunuz geçenlerde eski eser, eski kitap müzayedeleri düzenlenmeye başladı. Kitapların ve tüm kültür sanat eserlerinin birinci vârislerinin olmadığı yerlerde ve intikâl edecek vârisin giderek bulunmadığı noktalarda meslek birlikleri vâris hükmündedir. Ama ne var ki, Batı'da ve ülkemizde bu konu gerek yasalar olarak, gerekse meslek birliklerimiz olarak daha ele alınmadı.

Biz GESAM olarak yakın bir tarihte, hukukçularımızla telif hakları konusunda ihtisas sahibi olduğunu gösteren hukukçularımızla bir panel düzenlemeyi istiyoruz, tüm kardeş kuruluşlarla beraber -fikrî haklar açısından-

Ama önce Bakanlığımızla ilişkilerimizi yoğunlaştırma sonucu meslek birliklerinin müşterek hareket kabiliyetini ve yoğunluğunu, gücünü arttıracak yasa tadili ile federasyonun kurulmasını dile getirmek istiyorum. Çünkü federasyon kurulmadıkça meslek birlikleri kendi inisiyatifleri içinde yoğun güçten mahrum, tüm ülkenin telif hakları, fikrî hakları platosunda fazla güçlü olamama, belki de bakanlığın inisiyatifi içinde, çizdiği rota içinde kalmaya mecbur hissedebilirler kendilerini.

Değerli misafirler, İLESAM'a ve Kültür Bakanlığınıza bu Kurultay nedeniyle sizlere saygılar sunmama vesile olduğu için teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın ERİMEZ.

Profesör Doktor Süleyman Hayri BOLAY.

Sayın BOLAY buyurun.

PROF. DR. SÜLEYMAN HAYRİ BOLAY - Sayın Başkan, sayın divan, sayın misafirler hepinizi saygı ve sevgi ile selamlayarak sözlerime başlıyorum ve Kültür Bakanlığının yetkililerini bu sempozyumlar, kurultaylar zinciri arasında Yayın Kurultayını -hele 1936'dan günümüze kadar ancak bugün ikincisi toplanabilen bir yayın kurultayını- ve bir telif hakları kongresini tertip ettiği için özellikle teşekkürlerimi ve takdirlerimi ve şükranlarımı sunuyorum.

Ben, müsaadenizle kendimi takdim edeyim, Hacettepe Üniversitesinde Felsefe Bölümünde öğretim üyesiyim. Ve Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Kurulu Başkanı olarak toplantıya davet edildim.

Daha önceki konuşan muhterem hatipler de zaman zaman ifade ettiler, Türkiye'de son senelerde ortaya konan, bilhassa okuma azlığından şikayet var. Fakat bu doğru olmakla beraber, nereden ileri geldiği hususunda daha önce de, yani bizlerden önce konuşan arkadaşlar da bazı sebepler ortaya koydular.

Ben öyle zannediyorum ki Türkiye'de neden okumayazmanın az olduğu hususunda bir hayli şeyler söylenmeye başlandı ama, ciddi bir araştırma olduğunu ben bilmiyorum. Yani bilenler varsa lütfen haber versinler. Yani ilmi olarak çok geniş bir alanda, çok geniş kitle üzerinde neden okuma-

ya alaka duymuyoruz veya ne çeşit kitaplar okuyoruz, ne kadarını alabiliyoruz? Bunların sebepleri üzerinde ilmi analizler yapabilecek etraflı bir araştırmanın olduğunu ben pek bilmiyorum.

Biz, Türkiye Diyanet Vakfı Mütevelli Heyetinin müsaadesiyle, yardımı ile, teşviki ile böyle bir şeyi başlatmış bulunuyoruz. Şimdilik din görevlileri üzerinde sadece yapılmış bir anket var. 80 bin din görevlisinden 3 bini üzerinde yapılmış bir anket. Onların okuma motivasyonunu geliştirmek için yapılmıştır. Ve sadece dinî yayınlar değil, Türkiye'deki her çeşit basılı, yazılı, görüntülü, sesli yayınlara olan alâkasını ve ilgisini ölçmeye yönelik bir araştırma bu. Sadece kitap tarzında değil. Gazetesinden veya ona benzer küçük hatta broşür tarzındaki yayınlara varıncaya kadar 200 soruluk 30 küsür sayfalık bir anket formu içerisinde bu tertip edildi. Daha sonra bunu Türkiye'deki bütün kesimlere buradan alacağımız neticeye göre yaymayı düşünüyoruz. Öyle zannediyorum ki, gerek Türkiye Diyanet Vakfı, gerek Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığı ve diğer onun dışındaki kuruluşlar bu araştırmadan oldukça faydalanabilecek neticelere ulaşmamız mümkün olacak.

Çünkü yazarın yazmasının yanında, yazarın yazdıklarının anlaşılması bahis konusu. Burada bir dil meselesi karşımıza çıkıyor. Ben kendi çocuklarımla veya ders verdiğim öğrencilerimle iletişimi kâfi derecede kuramıyorum; onların dilini kullandığım halde.

Burada örnekler verildi. Ben de bazı örnekler vermek istiyorum zamanınızı fazla almadan. Meselâ; benim "Aristo Metafiziği ile Gazali Metafiziği'nin Karşılaştırılması" adlı kitabımı bir üniversite profesörü arkadaşım benden istedi; sonra, altı ay sonra dedi ki -ben takdim ettim imzalı olarak- "Ben

senin kitabı karıştırdım, insanlar ne boş ve lüzumsuz şeyler uğraşmışlar” dedi.

Bir başka arkadaşım, mesleği olan, yüksek tahsili olan bir arkadaşım istedi, ona da imzalı olarak verdim; sonra bir mecliste dedi ki, “Ben Süleyman’ın kitabının ancak 20 sayfasını okuyabildim, onu da onun hatırı için” dedi.

Ben o zaman anladım ki, her isteyene kitap vermek isabetli değil.

Şimdi, memleketin yüksek seviyede, yüksek tahsilde, hatta akademisyeni olan kimseler kendi sahalarının dışındaki sahalarla pek ilgilenmezlerse, bunu aşağı kademedeki bir esnaftan, bir memurdan veya bir işçiden veya ona benzer kimseden beklemek herhalde isabetli olmaz.

Onun için burada -Cihan Bey de bahsetti- öyle zannediyorum ki, bunun yolu biraz da yazarın okuyucusu ile ve okuyucuların çeşitli kademelerdeki örnekleri ile bütünleşebilmesine bağlı gibi geliyor bana. Yani, bazan ben yazıyorum havada uçtuğumu anlıyorum. Çünkü gerçekte ilgisi olmuyor veya yaşayan insanların gerçekleri ile ilgisi olmuyor. Onun ilgisini çekemediğimiz müddetçe de kitap raflarda kalmak mecburiyetinde kalıyor.

Öbür tarafta dağıtımdan doğan, şundan bundan doğan problemler var. Onlar zaten burada dile getirilecekler. Ama yazar evet yazmalı telif ücretini ziyadesiyle almalı, Batıdaki örnekleri gibi tatmin olmalı, ihtiyaçları giderilmeli ama biraz da memleketin meseleleriyle ilgilenmeli. Üniversitelerde, okullarda sürekli batılı bilim adamlarının görüşleri anlatılıyor, dile getiriliyor. Bundan çocuk bıkıyor, biraz da Gökalp’ten bahset, bir yerde filandan bahset. Eksik de olsa o bir şey söylememiş mi, yok mu bizim bir adamımız diyor. Yani bi-

zim gerçeklerimizi, bizim problemlerimizi değil, kültürel, ilmi, sosyal veya diğer ahlâkî meselelerimizi ele alan sosyoloğundan, psikoloğundan veya feslefecisinden, fikrî tarihçisinden, hukukçusundan, yahut romancısından bilmemkimine varıncaya kadar, şairine varıncaya kadar evvela kendi insanının veya kendi günlük hayatının problemlerini orada görmek istiyor.

Yine ben kendimden misal vereyim. Farz edelim ben 20. yüzyıl felsefesi okutuyorum. Haydi gel diyoruz, bilmem ne diyoruz, anlatıyoruz, çocuğu hiç ırgalamıyor, mühimsemiyor; hatıra anlatıyoruz hiç mühimsemiyor ama, kendi günlük psikolojik meseleleriyle ilgili bir adam yakalarsa farz edelim Berkson’un şeyi kendisine sıcak geliyor, derhal ilgileniyor.

Biraz da yazarken veya konuşurken muhatabımızın durumunu gözönüne almak durumunda kaldığımızı hatırlamamız için bunları söylüyorum.

Ben sözü uzatmadan şunu bilhassa söylemek istiyorum. Türkiye’de evet yazar var, yazıyor; yalnız bakanlıklar gerek kendilerini, gerekse özel yayınevlerini yönlendiriyorlar. Çok okunan, çok satılan kitabı bakanlığın veya devletin bugünkü resmî yönetmelikleri yani telif ücretleri yönetmeliklerini cezalandırıyor. 150 bin, 100 bin baskıyı bulan kitap telif ücreti bakımından sıfıra münce olmuş demektir âdeta. Ondan sonra yüzbinler basar beş kuruş vermez. Veya üç-beş senede bir 100 bin 200 bin lira gönderir, sizin günlük harçlığınıza bile yetmez. Ve bunların da evvelâ önlenmesi lâzım.

Yani devlet emeği -söylemek istemiyorum ama- sömürmemeli. Evvela o değerini vermeli ki özel yayınevi daha da çok versin. Gerçi özel yayınevi bugün devletten çok veriyor. Öyle de olmasa halka hiç ulaşılacak gibi değil. Çünkü devle-

tin kitapları, gerek Millî Eğitimin kitapları, gerekse Kültür Bakanlığı'nın kitapları halka ulaşmıyor, beşbin bassa da, onbin bassa da belli yerlerde kalıyor, kütüphanelerde vesai-rede kalıyor. Çünkü dağıtımını yeterli değil.

Onun için geniş tabakalara ulaşabilmenin yolu biraz da yazardan geçmektedir. Burada Azerbaycan'ın -ismi verilmedi ama- nüfusu 7-8 milyonu geçmeyen yerlerde çok basılıyor. Evet Azerbaycan ve benzeri yerlerde hiç basılmayan kitap 30 binden başlıyor, 150-200 bine kadar basılıyor ve satılıyor. Kendim de gördüm, orada müşahade ettim. Herhalde bunun bir sebebi vardır, buna da bizim inebilmemiz lâzımdır. Biz de bunu araştırıyoruz ve araştırmayı bu yönden yapmaya çalışıyoruz. Devlet hem yazarı hem de özel yayınevlerini bilhassa desteklemesi lâzımdır.

Meselâ gazeteciye vermiş olduğu, gazeteye vermiş olduğu tonlarca kâğıt indiriminden özel yayınevini istifade ettirmiyor. Ama gazete bir sürü, yüzlerce topu alıyor, gazetesini bastıktan sonra bedava kitap basıyor, dağıtabiliyor, özel yayınevi bununla rekabet edemiyor. Ve devletin boşluğunu da dolduramıyor.

Dolayısıyla vatandaş birtakım ihtiyaçlarını karşılamakta gecikiyor.

Hepinize, beni sabırla dinlediğiniz için saygı ve sevgilerimi sunuyorum ve teşekkür ediyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın BOLAY.

Sayın Şahmar EKBERZÂDE, Azerbaycan'dan Kurultayımıza katılmış bir misafirimizdir. Kendisi Azerbaycan'da Medeniyet Bakanlığına bağlı Medeniyet Mecmuası Redaktörüdür. ("Brova" sesleri, *alkışlar*)

Buyurun efendim.

ŞAHMAR EKBERZÂDE (Azerbaycan Medeniyet Bakanlığı Medeniyet Mecmuası Redaktörü) - Aziz kandaşlarım, kandaşlarım, soydaşlarım, önce Azerbaycan'dan Atatürkiyemize selâmlar.

Ben bu mübarek Kurultaya, güzel Kurultaya davet edildiğim için, Sayın Kültür Bakanı Namık Kemal ZEYBEK'e devamlı olarak telefon açarım, başını ağrıtırım; Alaettin KORKMAZ'a ve bizi sevgi saygılarla karşılayan Acar OKAN beye ve güzide Kültür Bakanlığı'nun başka müsteşarlarına, işçilerine yoldaşlarım adına, kandaşlarım adına sevgi ve selâmlar sunuyorum.

Bundan başka, istiyorum ki heyecanlarımı Atatürkiye'nin adını taşıyam. Bu güzel merkeze çiçeğimi serpiyeyim. Bu mübarek İstanbul'da sizin karşınıza çıkış ettiğim için özümü bahtiyar hesap ediyorum. *(Alkışlar)*

Bütün şerefimle sizi temin edebilirim ki, sizin içinizden, yüreğinizden geçen -Sayın Acar OKAN beyin dediği gibi- bu sitemleri, bu çileleri, bu dertleri aynıyla ben de yaşıyorum. Ve özümü bir misafir gibi değil, bir Türk gibi ben de kendi içimden gelen bazı dertleri, sitemleri sizinle bölüşmek istiyorum ve bu Kurultaya katılmak için, bu Kurultayı bütün varlığım ile sevdiğimi isbat edebilmek için, istiyorum elime bir harita alayım. Bu haritada olsun bak bakınız bu harita gibi kabul ediyorum. Bu büyük bizim güzel kurultayımızın adını taşıyan yahşi bu şuyayı ben harita gibi tazeleyeceğim öz çıkışında.

Beş yıl önce Moskova'da telif hakları; -ben onun Rusçasını demiyorum, yani orada beynel halk, uluslararası büyük bir meclis var idi, o mecliste, o fuarda indiki öztürkçe

desek o fuarda yalnız Diyanet Başkanlığı'nın bir yayınevi Türkiye'yi temsil ediyordu. Orada Türkiye'nin bu yayınevi ile hiç kimse bir protokol imzalamadı. Bu beni niçin sıktı? Beni göklerin 7 nci katından yere çarptı. Niçin? Ona göre ki Türkiye o zaman baktılar ki, Türkiye telif haklarını ödemek zorunda değil, ödemek gücünde değil ve yazık Vural DEMİR-Cİ de getirdiği Kur'an-ı Kerimi yalnız parasız, bedelsiz dağıtmaya mecbur oldu. Ondan, onunla demek ki hiç bir niyet protokolü imzalamadılar.

Acaba Türkiye'nin gücü mü yoktu? İnanmıyorum. Türkiye'nin muasır Türkiyemizin gücü de var, her şeyi var; ama bakınız burada oturan bu aydınlar, bu arkadaşlarımız, candan sevdiğim bu gözü gözüme, yüzü yüzüme bakan bu aydınların işbirliği yoktu. Bu aydınlar telif hakları meselesini bundan 50 yıl önce halleylemek zorunda oldukları halde şimdiye kadar halleylediler. Ben Kültür Bakanlığına minnettarım bin defa. Çünkü muasır Türkiye'nin Kültür Bakanlığı çok mukaddes işler gördü, büyük kutsal işler görür. Ama bizim aydınlarımız, yayınevlerimiz buna yürekten candan kıymet vermiyor, yakınlaşmıyor.

Ben misal getirmek istiyorum. Şimdiki halde Kültür Bakanlığının büyük bir gayret ile Türk dünyasının her bir oymağından, her bir cumhuriyetinden, her bir ilinden, obasından Ankara'da I. Uluslararası Kültür Sanat Şölenine sanatçılar getirdiler. Ama, mübarek Türkiyemizin bir gazetesinde bir cümle yoktur bu arada. Ayıp olsun. *(Alkışlar)*

Gazeteleri açıyorum, bakıyorum "Memet anasının gözünü çıkardı" "Flankes filankesi zorladı" "Trafik polisi bir öpücük aldığında bu kadar parasını tuttu aldı" Kime gerekti bunlar? Kime gerekti? Bunlar gazete konuları mı? Bu gazete konusu değil canım, ciğerim, gazetenin ayrı konusu mevzusu olmalıydı. *(Alkışlar)*

Bakınız benim arkadaşlarımın burada çok güzel konuşmaları oldu, hayran kaldım. Burada sorular oldu, hayran kaldım. O soruların bir cevabı olmalıydı ki, biz yayınevleri de, gazeteler de hele..

Halkın düşüncesi varlığı ayrı bir sayfada, istekler ayrı bir sayfada, gazete vasıtası ile çocuk çocukları, yeniyetmeleri o sokak kadınlarıyla cebine girmek isteyenler ordusu var. Gazete cebe girme ordusu değil, gazete halka ruh vermek, halkı ileri aktarmak, tribünüdür.

20 nci yüzyılda bin defa dua okuduk. Allaha çok şükür ki, Kırgızistan'dan, Kazakistan'dan, Özbekistan'dan, Karakalpakistan'dan, Azerbaycan'dan nereden nereden? Diyor ki "Ankara'dadır".

Bakınız bu Kültür Bakanlığı'nın bütün işçileri gece gündüz elleşirler, vuruşurlar, varlığı ile o gelen adamlara hizmet ediyorlar. Ama niye gerekti? Diyor ki, bir Karakalpak'ın bir rakısını, beyanatını açmak için sizi yarışa çağırıyorum, oğul diyorum size; açasınız. Her sözü öyle kitap ile demiyor, raks ile de her şeyi öyle demiyorlar. Gelin görün açabilirsiniz bu raks beyanatımı. Veyahut da Kafkaslarda yaşayan Balkarların raksını, veyahut da Türkmen raksının mânâlarını açabilen burada bir aydın var mı?.. Bunları da düşünmek lâzım. Gazetelerin buna gitmesi lâzım, buna gitmeliydi. Bakınız ona göre de halk ile umumi kütle bir canlar arasında bir işbirliği yoktur.

İndi bakak bura. Eğer romanlar çıkıyorsa, şiir kitapları çıkıyorsa, ben yüzde yüz kurbanım sizin kitaplarınıza da, şiir kitaplarınıza da, yazılarınıza da. O şiir kitaplarına kurbanım ki, orada Türk gayreti var, halkın isteği var, arzusu var. Böyle kitaplar Türkiye'de çok olur. Sayısı az-çok bu far-

ketmez. Ama umumen halkın dilinde kitaplar ne derecede halk dilinde yazılıdır? Bunu teftiş eylesek hepimiz borçlu çıkarız. (Alkışlar)

Yani sizin dilinizde, sizin dilinizi Agop Dilaçar'ların hilelerinden tamamen korumak lâzımdır. ("Bravo" sesleri, alkışlar)

Gelin bakalım, bakınız kurban olayım ben Türkiye Cumhuriyetinin Kültür Bakanlığına, öylesi işler görür ki, siz bilmiyorsunuz. Bütün Türk dünyasına onlar her gün yardımcı eylemeye çalışırlar. Yaratırlar götürürler, getirirler, kontroller bağlarlar, çok güzel; aşağıda yazılı Üçüncü Yayın Kongresi, Yayın Kongresi buradadır, aşağıda ise Telif Hakları Kurultayı. Acaba Kurultay olandan sonra Kongre kimin kızıdır? (Gülüşmeler, alkışlar)

Binler boyu, biniller boyu Kurultay adlı, anamızın mübarek sütü kadar mübarek olan bir söz var "Kurultay" bunu bir güzel fikirleşip bunu umumi bir ad takma olmalıydı. "Kurultay" varken "Kongre" lâzım değil. Kurultay çok mübarek, büyük bir şeydir. (Alkışlar)

Yazıklar olsun ki, Kültür Bakanlığı'nın bu mübarek Kurultayına ve öylece de öbür kardaş, telif hakları isteyen kardaşımızın bu boyda kurultayına kurultay demek olmaz. Gazetelerin sayısından az burada üyeleri var. Bu kurultay değil, siz anlıyorsunuz, el atıyorsunuz ki, telif hakları yoktur falan bunun mücadelesine kim var burada? Üç çift bir tek adam var, onun üç çifti Azerbaycan'dan, başka yerden geldi. Kurultay, hepimiz buraya geleydiniz.

Azerbaycan gibi küçük bir yerde bir şiire biz on defa para alırız. Bir oyuna, bir drama önce sahneye koyulmadan evvel beş bin, bazen onbin ruble para alır. Sonra onun, sah-

nede oynandığında onun faizini alır. Bu Türkiyemiz fakir mi? Yok. Burada sizin işbirliğiniz yok, bu işi ortalığa getirebilen siz aydınlarda çok büyük günah var; ne ki Kültür Bakanlığı'nda, ne ki o birisinde. Sizin günahnız daha çoktur.

Afedersiniz gardaşım, size yürekten diyorum, ben de yayıyorum sizin bu işinize; yürekten yayıyorum bu işinize. (Alkışlar)

Dediğim gibi, Türkiye bu gelişmede, bu inkişaftadır. Ben varlığım gibi inanırımki, Türkiyemiz her şeyi halleylemek gücündedir. Türkiye'nin gücü büyüktür, kudretlidir. Eğer mukayese eylesen dünya devletlerinin içinde çok şükürler olsun ki Türkiye, ben her yeri Avrupa'nın da çok ülkelerini dolaştım, Türkiyenin vaziyeti iyidir. Kim derse ki kötüdür, kötüyü yalnız içimizdeki kötülüğü eylemişizdir. Ben bu İstanbul'u, bu güzel İstanbul'u gezmek için bana üç tane çeviren tercümeçi lâzımdı, biri İngiliz dilinde, biri Fransız dilinde biri Alman dilinde, biri de ne dilinde. Vallahi kardaşım ben ne kadar bakıyorum, okuyup anlıyamıyorum, bütün bu İstanbul'un reklamları da yayın işidir. Aman Allah buna şahşi yazındır. (Alkışlar) Burada Kültür Bakanlığı lazımdır.

Ben isterdim ki bu Kurultaya Sakıp Ağa da (Sabancı) geleydi, Koç da geleydi. Yani bakınız Türkiye'nin bütün zenginleri de geleydi, onlarla da, ben inanırım ki onlarda bu iş yardımcı olurlardı. Yani sizin ülkenizde demokrasi çok güçlüdür, her vâsita ile bunu halleyleme yolu vardır. Niye almasın Fevzi Halıcı Bey, burada eğleşen şairler bir şarkının sözünü yazıyorsa onun bedelini niçin almasın? Benim burada eğleşen Hidayet Kardaşım var, onun iki-üç mahnisi var nerede o mahni okunursa onun faizi gelir ona, adi şarkının sözlerinin faizi gelir ona; bu yüzde yüz sizin hakkınızdır. Yüzde yüz hakkınızdır buna.

Bunun için ben bakanlık lâzım mıdır ki, lâzımsa bakanlık sağ olsun yardım ediyor. Sizde de günah çoktur, bizde de günah çoktur. Yurt dışından baktığında her şey güzel görünür. Ama konuşmamın sonunda diyorum ki “Bizi düşünmüyorsunuz”

Ne mânâda düşünmüyorsunuz? Siz suni dillerle bizi bilirsiniz ne kadar uzaklaştırıyorsunuz- eğer “Hayat” sözünü (*Alkışlar*) Siz “Hayat” sözünü “yaşam” sözü ile eylemişsiniz; bununla çok sakrelemeye hiç hakkınız yoktur. Veyahut da bundan çok büyük eğreti iş eylediğiniz (*Alkışlar*)

Kardeşlerim kitap çabalyorsun; Azerbaycan’da niçin bir kitap 100 bin adet basılır satılır? Ona göre ki şahşi kitaplardır. Ona göre ki o kitabın içindekiler eğer güzelse 200 bin de basılsa alınacak. Şu anda hepinize soruyorum, Cengiz Aytmatov’un “Güni Uzar Yüz Yıl Olur” kitabını gidiniz bulun İstanbul’un kitap köşelerinde, yahut başka yerde. Bu Türk devletinin bir mukaddes heykelidir. Yahşi kitap yazın çok da basılsın. Yani bunu da devlet, bunun şeyi yoktur ki bizde çok basılsa, az basılsa bu önemi yok, sohbeti yok. Sohbeti umumi anatomisini ortaya koymak ve bunu halleylemek lâzım, devlet seviyesinde. Ben arz eyliyorum ki bu iş olacak ve size bu yolda başarılar arz eyliyorum.

Hepinizi Azerbaycan’ın gazetecileri adına bir daha selâmlıyorum, Allaha ısmarladık diyorum. Sağ olasınız. (*Devamlı alkışlar*)

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz Sayın EKBERZÂDE.

Efendim bana bir not geldi; “Çay kahve hazır” diyor. Bendeniz de sigara tiryakisiyim, hem kendime hem sizlere 15 dakika çay-kahve ve sigara molası vermiş oluyoruz.

15 dakika sonra tekrar devam edeceğiz efendim.

(15 dakika çay molası verildi.)

BAŞKAN - Sayın delegeler serbest konuşmalara devam ediyoruz.

Sayın Aygören DİRİM, buyurun efendim.

AYGÖREN DİRİM (Türkiye Yayıncılar Birliği Temsilcisi) - Sayın Başkan, sayın üyeler Türkiye Yayıncılar Birliği adına konuşuyorum efendim.

Sayın Başkan, sayın üyeler görüş ve düşüncelerimizi bildiğiniz gibi komisyonlarda aktaracağız. Ancak, önceki konuşmacılar özel sektör yayıncılarını konuşmalarında hedef aldıkları için ben de burada âdeta onları cevaplayan bir konuşma yapmak zorunda kaldım.

Kurultayın amacı telif hakları ve aynı zamanda yayıncıların durumları, yani Türkiye’de temelde yayın sorunlarının tartışılacağı bir Kurultay. Ancak, burada genellikle telif konusunda konuşmalar yapıldı. Ben de özellikle özel sektör bu konuya nasıl bakıyor onu kısaca açıklamak istiyorum.

Âdeta, sabahtan bu yana yapılan konuşmalarda özel sektör bir hedef tahtası haline geldi. Özellikle Sayın İlesam Başkanı Yahya Akengin yayıncıları âdeta itham etti ve azarladı.

Efendim yayıncıların pek çok sorunları var. Ancak şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki, yazarla yayıncı arasında önemli sorunlar yoktur. Yazarla yayıncı arasındaki anlaşmazlıkların oranı da düşünüldüğü kadar çok değildir.

Burada yazarla yayıncı arasındaki sorunlardan ziyade, yazar ve yayıncının ortak sorunlarından söz edilebilir. Özel sektörün yazara ödediği telif hakkı genel olarak yüzde 10'dur, bazen 15 uygulaması da yapılmaktadır. Bunu bütün içinde oranladığımızda, bu miktar aşağı yukarı yayıncıya kalan miktarla aynıdır, miktara yakındır.

Bunu sayısal olarak belirtmek gerekirse şöyle diyebiliriz :

Bir kitabın üst fiyatından % 40 dağıtım indirimi, % 10 telif bedeli, % 30'da maliyet gideri düşüldüğünde yayınevine % 20 kalır. Bu % 20'nin içinden de ödenen vergi, personel, bina gideri düşünülürse ise kalan miktar % 10 ile 15 arasındadır. Bu da basılan kitabın tümünün satıldığında ve parasının da tahsil edildiğini varsayarsak. Bu arada kitabın az satılarak parasının tahsil edilemediği durumda veya kitabın satmadığı durumda ise yazarın hiç bir riskinin olmadığını da ayrıca belirtmek isterim.

Yazarın telif ücreti ile yaşamını sürdürmesine gelince. Bu ancak kitap tirajlarının artması ile mümkündür. Bugün hepimizin bildiği gibi kitap tirajları ortalama 3 bin ile 5 bin arasında değişmektedir. 3 bin tirajla yayınevleri de ayakta kalma mücadelesi vermektedirler. Oysa yayıncılık amatörce yapılan bir iştir. Yani bugün hiç bir iş adamı % 10-15 kâr edebileceğini bildiği bir ürüne yatırım yapmaz. Ancak bu amatörce ve hizmet amacıyla yapılan bir iş olduğu için yayıncılarımız bunu sürdürmekte ve ayakta kalmaya çalışmaktadırlar.

Bir şey daha söylemek istiyorum. 600'ü aşkın kongre çağrılısı arasında özel sektörün çok az temsil edildiğini de görüyoruz. Bunun da önemli bir eksiklik olduğunu söyleyebilirim.

Sayın Aytuğ İZAT'ın önerilerine karşı bazı şeyler söylemek istiyorum.

Önerilerinde yayıncı ve yazar örgütleri var. Yani önerdiği şeyleri bu yazar örgütlerinin işleridir aslında, bir komisyon kurulmasından söz etti. Bu araştırmalar o kurumlarca, yazar ve yayıncı kurumlarınca yapılabilir, biz Türkiye Yayıncılar Birliği olarak birçok araştırmayı tamamladık ve özellikle kitap dünyası, yayın dünyası ile ilgili başlattığımız ve tamamladığımız birçok araştırma vardır. Üniversitelere de, özellikle üniversitede doktora hazırlamak üzere bazı öğrencilere de bu konuda yardımcı oluyoruz.

Bakanlıktan sadece destek bekliyoruz. Şöyle; bunun her yeni çıkan kitaptan okul kütüphaneleri için belli bir miktarda veyahut da özür dilerim il halk kütüphanelerine belli bir miktarda satın alınması durumunda yazarın desteklenmesi ancak o şekilde mümkün olacaktır. Yoksa yazarı maaşa bağlamak veya işte diğer ölçüler son derece bence sağlıksız ölçüler olacaktır. Bunun tek çözümü kitap satışını artırmak, kitabın tüketimini artırmaktır. Bu da Kültür Bakanlığının ancak İl Halk Kütüphanelerine çıkan her kitaptan, şimdi uygulandıktan, şimdiki uygulamadan sözetmiyorum, şu anda yapılan son derece sağlıksız bir uygulamadır. Her çıkan kitaptan belli miktarda kütüphanelere satın alınması biçiminde olabilir.

Şu anda kütüphane sayısı pek azdır. Biraz önce Azerbaycanlı konuğumuzun sözünü ettiği, yani ben Azerbaycan'dan geldim bir süre önce orada kitap gerçekten çok basılıyor, 50 ile 100 bin arasında. Ancak, 5 bin tane kütüphane var orada ve her kütüphane en az 5 ile 10 kitap arasında devlet doğrudan satın alıyor. Bizde bırakın 5 bin kitabı, yani bin tane eğer halk kütüphanesine satınalma garantisi olsa, yayınevleri çok daha verimli çalışacaklardır, yazarlar da son derece tatmin edici ücretlerle belki yaşamlarını bile sadece aldıkları telif ücreti ile sürdürebileceklerdir.

Burada daha fazlasını söylemek istemiyorum. Çünkü komisyonlarda ne kadar tartışma şansımız olacak onu da bilemiyorum. Çünkü özel sektör olarak çok az temsil edildiğimizi söylemiştim. Ama bizim görevimiz komisyonlarda gereken çalışmayı yapacağız.

Teşekkür ederim. (*Alkışlar*)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın **DİRİM**.

Her konuşmanın arkasından Bakanlık olarak cevap verme geleneğini kurmak istemiyorum baştan beri ama, buna dikkat gösterdim. Yalnız yerinde bir açıklama yapmak mecburiyetindeyim, kusura bakmasınlar.

Şimdi, çay arasındaki konuşma sırasında yeterince temsil edilmediği bana da şifahen iletilmişti. Hemen arada kamu kesimini, bankaları ve üniversitelerin yayıncılarını, yayıncılıkla ilgili birimlerini bırakarak sadece özel sektörden, yayınevlerinden 23 kişiyi çağırdığımızı, ancak burada 4 kişi ile temsil edildiklerini ifade etmeliyim.

Belirttikleri rakam 12 idi, ben saydım 23 kişidir. Ve burada da maalesef o kesimden de görebildiğim kadarıyla 4 kişi vardır. Bunu belirtmek istedim.

Teşekkür ederim.

Sayın Muharrem VAROL...

MUHARREM VAROL - Pardon efendim, ben şimdilik konuşma hakkımdan vazgeçiyorum.

BAŞKAN - Peki efendim.

Sayın İsmet BİNARK... Buyurun efendim.

İSMET BİNARK (Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısı) - Muhterem Başkanlık Divanı, aziz dinleyiciler, sözlerime sizleri hürmetle selamlayarak başlamak istiyorum.

Bendeniz Devlet Arşivleri Genel Müdür Yardımcısıyım. Kütüphanecilik, arşivcilik ve Türk kültür müesseseleri konusunda kitap ve makalelerim bulunmaktadır; arz ediyorum.

Bendeniz millî kültür politikamız konusundaki bazı tesbit ve görüşlerimi arz edeceğim. Bu mevzuun yarın Millî Kültür Komisyonu'nda teferruatlı olarak gündeme geleceğini, tartışılacağını umuyorum. Bu mevzuda teferruatlı görüşlerimi o komisyonda arz edeceğim.

Bazı toplumlar vardır ki, müstakil millet olarak tarih sahnesine çıkışlarını siyasi hadiselerle borçludurlar. Bunlar varlıklarını koruyabilmek maksadıyla kendileri için bir mâzi, âdetta bir millî tarih icat etmeye mecbur kalmışlardır. Zira bir toplumun fertleri arasındaki mânevî birliği sağlayan en kuvvetli temel, müşterek tarih şuurudur. Bazı milletler de vardır ki, doğrudan doğruya asırlar boyunca hususiyetlerini kaybetmeksizin devam edegelen millî kültürlerinin mahsulleridirler. Bu milletler esasen şuur ve ruh birliğine sahip olduklarından bunlar ne tarih uydurmaya, ne de kendilerine destek olmak üzere bir kültür aramaya muhtaçtırlar. İşte yüce Türk Milleti de bu ikinci zümreye mensuptur.

Türk kültürünün çeşitli milletlerin kültürleri arasında müstesna bir yeri ve şahsiyeti vardır. Bu kültür geçmişin derinliklerinde Türk milletinin tarih sahnesine çıkışı ile başlar. Binlerce yıl Türklüğün ekmeği, katığı gibi onu doyurur, besler. Millet olarak ayakta tutar. Asırlar boyu nesilden nesile akar. Kendi kabuğu ve olgunluğu içinde, derinliği içinde olgunlaşır ve kaynaşırken, kendine has maddî ve mânevî değerlerini de bir bütün olarak korumaya çalışır.

Bir milletin büyüklüğü politik sınırları ile birlikte ve onun da üstünde kültür varlıkları, kültür zenginlikleri, millî birlik ve bütünlüğü ile ölçülür. Kendi millî varlığına ve öz kültürüne sahip çıkmayan milletler yaşayamazlar. Bir milletin millî kültürü o milletin millî şahsiyetidir.

Ancak, Türk Milletinin bünyesine gıda ve şifa olan millî kültüre, şura bağlılık duygusu uzun zamandır ve sistemli olarak bulandırılmak istenmiştir. Yakın tarihimiz kendi kültürümüzden kopuşun hikâyesidir.

Türkiye'de Batılılaşma hareketleri sonunda münevver dediğimiz eğitim sistemimizin yetiştirdiği standart okumuş tabaka, Türk Kültürüne büyük ölçüde yabancı kalmıştır. Tarih içinde gelişen Türk Millî kültürünü daha çok halk kitleleri muhafaza etmiştir. Türkiye'nin millî kültür dâvası bugün sadece bir akademik spekülasyon mevzuu değil, aynı zamanda bir millî politika meselesidir.

Bugün Türkiye'de halk ve münevver derken iki ayrı hayat tarzı ve iki ayrı kıymet sistemini temsil eden iki sosyokültürel grup kastedilmektedir. Bu iki grup arasındaki ayırıcı kriter temel kültür kıymetleri bakımından mevcut olan farklılıktır.

Millî kültürdeki farklılaşmalar bakımından toplumları birbirinden ayıran asıl hususiyet münevver ve halk kültürleri arasındaki farkın bazı toplumlarda bir derece farkı, bazılarında ise mahiyet farkı haline gelmiş olmasındadır. Genellikle zihniyet farkı dediğimiz şey, bu ikinci tip farklılıktır. Halk ve münevver kültürlerinin müteceviz bir millî kültür bütünü içinde kaynaşması, bu türlü farklılıkların kaldırılması demek olacaktır.

Ülkemizde sosyal ve ekonomik gelişmenin hızlanması neticesinde halk içinden çıkan insanların meslekî ve idarî üst kademelere katılma oranı daha çok artmıştır. Buna rağmen Türkiye'de münevver ile halkın ortak bir kültür potası içinde kaynaşma imkânları gitgide azalmış ve neticede aynı coğrafya içinde yanyana yaşayan ayrı sosyal ve kültürel gruplar meydana gelmiştir. Türkiye'de bu ayrılık her sahada kendini

hissettirecek kadar kuvvetli bir sosyal gerçeği aksettirmektedir. Hakikatte münevver kültürü ile halk kültürü arasındaki farklılıklar siyasi bütünlüğü de sarsacak mahiyettedir.

Türkiye bugün kamplara bölünmüş haldedir. Bu bölünmenin temelinde kültür ayrılıkları vardır. Birleşme de yine kültür yolu ile sağlanabilecektir.

Milletleri yaşatan, yükselten sihirli kuvvet, o milletleri ayakta tutan, yücelten millî ve mânevî değerler manzumesinin bir arada ve aynı potada karışıp kaynaşmasından doğar. Bunlardan yoksun ve habersiz toplumların millî ve mânevî bütünlüklerini devam ettirmeleri söz konusu olamaz.

Yakın tarihimizde milletimiz bazı mihraklarca millî şuur ve millî kültüründen ve köklü tarihinden koparılarak avare bir türedi haline sokulmak istenmiştir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında memleketin her bakımından ağır şartlar içinde bulunduğu bir dönemi kendileri için elverişli bir fırsat olarak gören hümanizm taraftarları aslında antikçağ kültürünü yaymaktan ibaret olan ve yalnızca Avrupalı milletleri ilgilendiren bu cereyanı propaganda etmek hatasına düşmüşlerdir.

Bu cereyan Türk kültürü sevgisini ve bağını zayıflatmak suretiyle telafisi müşkül bir tahribata yol açmıştır. Bunun neticesi olarak da Türk kültür hayatında büyük bir boşluk hüsule gelmiş ve bu boşluk başka fikir cereyanları tarafından süratle doldurulmuştur. Bugün bizi biz yapan tarih, edebiyat, dil, sanat, fikir ve benzeri gibi kıymet hükümleri millî kültür unsurları ve değerleri sahasında içinden çıkamadığımız kargaşa ve atlatamadığımız buhranın sebepleri arasında bunlar vardır.

Millî kültür barajının eksikliğinden dolayı mukavemet imkânından mahrum kalan toplumumuz yabancı fikir cereyanlarının mücadele sahası haline gelmiş ve bu fikirleri temsil eden milletlerin ekonomik ve siyasî nüfuz rekabetlerine sahne olmuştur.

Kanaatımızca bunun sebeplerini bir millî eğitim ve kültür politikamızın olmayışında aramak icap eder. En azından yakın zamanlara kadar.

Türkiye bugünlere eksik, ters ve yanlış bir eğitim ve kültür politikası yüzünden gelmiştir. Kurtuluşun tek çaresinin yine eğitim olduğu ancak, millî bir eğitim ve kültür politikasına sahip olunmakla mümkün olabileceği hakikati gözden uzak tutulmamalıdır.

Binlerce yıllık Türk tarihinin kaybetmediği bir küçük- lük duygusu, bir kendinden kopma, vurdumduymazlık ve kendi kültür değerlerinden başkasına hayran olma duygusu bugün benliğimizi sarsmış bulunmaktadır. Bu şüphesiz mânevî bir buhrandır. Bu iman kaybının açtığı bir gediktir. Bu milletin İlahî Kelimatullah'ı hayat gayesi bilmiş bir vecd ve iman anlayışı vardı. Bu yok olmuştur. Asırlarca Türk ruhunu, Türklüğü yoğuran, onu şekillendiren bu sırlı tılsım yok olunca kendisine bağlı bütün değerleri kıymet hükümlerini de beraberinde sürükleyip götürmüştür.

Türk'ün imanına ve tarihi ânesine aykırı olarak insan başıboş bırakılmıştır. Devam ve beka gücü taşıyan Türk insanı gafil ve başıbozuk bir eğitim çarkının dişleri arasında unufak edilmiştir. Bizim kaybettiğimiz kimilerince küçük ve hor görülen iman hayatımızdır; millî düşünce üslubumuzdur; millî kültürümüzdür; millî ve dinî tefekkürümüzdür.

Mesele, insanımızı kendi kutlu yapısı içinde ele almak ve öncelikle kendi kendisine saygı duymasını sağlamaktır. Bu

işin özü de kültürdür. Millî kültürün sihirli ve yapıcı gücünü tanımadan güçlü ve güvenilir insan şahsiyetine erişmek mümkün değildir. Tarihimiz, mefailimiz, mukaddeslerimiz, bizi biz yapan değer hükümlerimiz bu aziz ve mübarek vatan coğrafyasının bereketli kültürü, bize insan olmanın hikmetlerini, ölçülerini cömertçe sunmaktadır.

Millî kültürünün şuuruna ermiş, dünya ve ahirette hayiyetli olmanın sırrını, insan olarak yaratılmanın şükürünü ödemek olarak anlamış millî tarihinin, millî mukaddeslerinin ve millî düşünce sisteminin ve hayat tarzının kendisini hiç bir ideolojiye muhtaç etmeyecek zenginlikte olduğuna müdrik kitleler elinde Türkiye'nin geleceği aydınlıktır.

Netice olarak şu ifade edilebilir ki, millet ve kültür mefhumları bir bütün teşkil ederler. Kültürü millet bünyesi dışında düşünmeye imkân yoktur. Kültürsüz millet olamayacağı gibi, milletsiz ve millî olmayan mücerret bir kültür de düşünülemez.

Dışa açılan, Ortak Pazar'a girme hazırlığı içinde bulunan ve çağdaş dünyayı şekillendiren ekonomik, sosyal, teknolojik ve kültürel şartlara uymaya çalışan Türkiye'nin millî kültürünün özünü teşkil eden değerlere sahip çıkması var olmanımızın, ayakta kalmamızın, millet olarak varlığımızı korumanın temel şartıdır.

Hepinizi hürmetle selamlıyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın BİNARK.

Sayın Ahmet ARSLAN... Yok.

Sayın Tacettin MEYDAN...

Buyurun Sayın MEYDAN.

TACETTİN MEYDAN (Ankara Kitap Kırtasiyeciler Derneği Temsilcisi) - Sayın Divan, Yayın Kongresi ve Telif

Hakları Kurultayı'nın sayın üyeleri, değerli konuklar; sabah-tan beri, Kongre müddetince sanki bu Kurultay yalnızca Telif Hakları Kurultayı'yımış izlenimini verdi bana. Oysa ki, önce yayım-kitabın tüketiciye ulaştırılması; satılmayan kitabın nasıl telif hakkı olur? Oradan bakıyorum olaya.

İşte ülkemizde kültürün özünü oluşturan kitap sorunu, kitabın üretiminden pazarlamasına dek tüm süreçlerini değerlendiren bu sorunları saptayıp çözüm yollarını aramayı amaçlayan bu Kurultayı Ankara Kitap Kırtasiyeciler Derneği olarak olumlu görmekteyiz. Ve bu Kurultayı sağlayan ve emeği geçenlere teşekkürlerimizi borç biliriz.

Eski bir eğitimci, ki eğitimin her kademesinde ilk, orta, lise, üniversite; yönetimin her kademesinde ilk, orta, bakanlık temsilciliği olarak bir okur, bir dağıtıcı, bir kitapçı, küçük çapta bir yayıncı olarak sorunlarımızı komisyonda dile getirme olanağını bulamayacağımı düşünerek söz almış bulunuyorum.

Derneğimizi sırf bir ticarî örgütlenme olarak görmek yanlış olur. Derneğimiz kitabın okura ulaşmasında, kitap-okur ilişkilerinde kültürün kendi meslek ve uğraş dallarında iyi ve güzel kitap seçilmesinde, katkının oluşturulmasında önemli bir yer işgal etmektedir.

Değerli dinleyiciler, çok uzun olacak; ancak ben çok kısaltarak kitapçı sorunu, dağıtıcı sorununu kısa başlıklar halinde vermeye çalışacağım.

Kitap dağıtımı ve satışı, Kitap Kırtasiyeciler Derneği'nin denetimi altında olmalıdır. Manifaturacı, bakkal, fırıncı gibi esnafın kitap satması kesinlikle önlenmelidir. Zira bu işin ciddiyetini de azaltmaktadır.

Yine, kitapçılık bir meslek haline getirilmelidir. Okuma yazması olmayan kitapçılarımız vardır. Halbuki kitapçı eğitim kurumlarının bir devamıdır. Kamu yararına iş yaparlar.

Kitap ve kırtasiyecilerin dağıtımda PTT kalemlerinde ve ulaşım kademelerinde kolaylıklar sağlanmalıdır.

Kitap ve kırtasiyecilere kredi olanakları sağlanmalı, artan kitap fiyatları karşısında eriyen, yok olan kırtasiyecilere destek çıkılmalıdır. İş olanakları geliştirilmeli ve teşvik kredileri verilmelidir.

Okumanın önündeki engeller kaldırılmalı, polis baskıları, yasak kitap kavramı, kitap toplatılması gibi kitap ve kırtasiyeciyi tedirgin eden, vatandaşın bu alandaki kuşkuları giderilmelidir.

İletişim organları kitap okumayı teşvik etmeli, devlet, kitapların suç ögesi olabileceği imajını toplumdaki silmelidir. Bu aynı zamanda çağdaş devlet olmanın da bir gereğidir.

Kitap fiyatlarındaki dengesizlik giderilmelidir. İndirimdeki keyfilik önlenmelidir. Okullar büyük indirimlerle satış yapan pazarlar haline gelmiştir. Biz dernek olarak, kitap fiyatlarında Yayıncılar Birliği, Kırtasiyeciler Derneği ve Millî Eğitim Bakanlığı veya Kültür Bakanlığı'nın oluşturacağı bir komisyon tarafından fiyat tespit edilmesini önermekteyim. Yani kitapta, satışta liberalizm, ancak fiyatta denetim istiyoruz.

Biz işin içinden geliyoruz. % 70'lere, % 80'lere varan indirimlerle kitaplar satılmaktadır, üst fiyatlar üzerinden.

Yine, topluma mâl olmuş yazarların kitapları birçok yayınevi tarafından basılmalıdır. Bunu bir örnekle açıklayacağım :

Örneğin Yakup KADRİ'nin kitabını Vatan Yayınevi'nden almak istedik bir zamanlar. Çok düşük indirimlerle veriyor, kimseye vermiyor; "Anadoludan istiyorlarsa benden isterler" diyor. Halbuki, biz dedik "Sen 2 bin satıyorsan, bunu dağıtırsan 10 bin satarsın ve topluma mâl olmuş bu insanların tekeli sizlerde olamaz" dedik. Bunlara da devlet el atmalıdır.

Kitap seçimi...

Kalite, kitap düzeni, yayın dağıtımı ve PTT ücretlerinin tespitinde kitap kırtasiyecilerinin görüşlerinin alınmasından yanayız.

Kitap fuarlarındaki organizasyonlarda yine denetimimizi isteriz. Çünkü okuyucuya kitabı tek tek ulaştıran kurumlar Anadolu'nun dört bucağına yayılmış olan kırtasiyecilerdir.

Okulların çevresindeki fotokopçilik kitapçılığı öldürdüğü gibi, kitabın sürekliliğini de yok etmekte; millî geliri de ziyan etmektedir. Bu soruna ciddi bir çözüm bulunmalıdır.

Kâğıt ve kırtasiye fiyatlarının istikrarsızlığı, tüm birimleri etkilediği gibi, kitap ve kırtasiyecileri de etkilemektedir. Dolayısıyla kitapların satışını engellemektedir.

Kitap dağıtmada çağdaş yöntemler uygulanmalıdır. Bunun için kütüphanecilik, bibliyografya gibi hizmetlere yer verilmeli, yayınların tanıtılması için bakanlıkça kitap katalogları, basılı ve sözlü haberleşme araçları zenginleştirilmelidir.

Kitap arzı ile okuyucu arasındaki dengesizlik düzeltilmelidir.

Kitap ve dağıtım piyasasındaki -değerli üyeler bizim için hatta yayıncılar için çok önemli durumdur bu- peşin para ye-

rine açık hesap, senetle çalışılması piyasadaki bazı maceracıların piyasaya girmesini sağlıyor ve bunların istismarını sağlıyor. Burada önlem olarak biz şunu görüyoruz, çek-senet olayı devletin güvencesinde olmalıdır. Yayıncının aldığı, dağıtıcının aldığı, vergisini ödediği çek ve senetin ödenmemesi durumunda -tabî yayıncı ve dağıtıcı mağdur oluyor- kitap satma işinden kendini geri çekiyor.

Yine, çok önemli bir hususu belirteceğim; dünyanın çok az ülkesinde olan KDV olayı, kitaptan kaldırılmalıdır. Bunu Kırtasiyeciler Derneği olarak yıllardır savunuyoruz. Ve diyoruz ki, "Hele ilkokullarda okutulan ders kitaplarındaki KDV olayı Anayasaya aykırıdır" diyoruz. Zira Anayasamız, ilköğretim devlet okullarında kız ve erkek öğrenciler için meccanî, devlet okullarında meccanî, parasızdır" diyor. Fazla şey yapamadım, kusura bakmayın. Ve bu ilkokul öğrencilerine verilen ders kitabı, onların okumasını geliştiren çocuk kitaplarından KDV alınmasını, vergi alınmasını, bedava verilen bir şeyin üstelik vergisinin alınması Anayasa aykırıdır dedik. Bunun da ilgililer tarafından dikkate alınmasını isteriz, yıllardır savunduğumuz düşüncedir.

Sonuç olarak şunu belirtmek istiyorum; derneğimizin varlığı 5 yıllık çalışmaları ile kitap dağıtımındaki olumsuzlukların en azından nasıl giderileceğini göstermiştir. Günümüzde her konuda bir uzmanlaşmanın olduğu bu dönemde kitap ve kırtasiyeci işinin de uzmanlaştırılması bu bakımdan ilgililerden yardım bekliyoruz.

Derneğim adına hepinize saygılar sunuyorum (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın MEYDAN.

Sayın Lütfi ŞEHİSUVAROĞLU... Buyurum efendim.

LÜTFİ ŞEHİSUVAROĞLU (Türk Kültürü Dergisi Temsilcisi) - Sayın Divan, değerli delegeler, Türk Kültürü Dergisi adına burada bulunuyorum.

Zamanın geçmesi nedeniyle konuşmamı çok kısa önerilerle, tekliflerle tamamlayacağım, kapatacağım.

Sihhatin önemini sağlığımızı kaybettiğimiz zaman; hürriyetin önemini de herhalde hürriyetten uzaklaştırıldığımız zaman kavrarız. Bilginin, edebiyatın, sanatın önemini de bunlara ihtiyaç duyduğumuz zaman anlarız.

Demin, çay-kahve molasından önce Azerbaycanlı kardeşimizin çok güzel deyişleri, sözleri vardı. Orada ve daha önceki konuşmalarda da belirtildiği gibi bir yayının 50 bin, 100 bin adet basıldığı vurgulanıyordu. Herhalde orada bir talep vardı, istek vardı, ihtiyaç vardı. Bizde acaba neyin ihtiyacı hissediliyor? Kültürün açıklaması, tarifi tam yapılmış mıdır, yazarın tarifi tam yapılmış mıdır? Aytuğ Bey'in burada çok güzel belirttiği gibi, sorduğu gibi asıl mesleği yazarlık olan hemen hemen hiç kimse yoktu. Yani yazarlar mutlaka ya üniversitede öğretim üyesi, ya bir dergide ya da bir gazetedede muhabir olarak çalışmakta ya da başka bir iş yapmakta veya bunları yapmak zorunda kalmaktadırlar. Bir fiil yazarlık yapanlar bile daha çok paraları senaryo yazarlığından ya da böyle klasik reklâm metni yazarlığından, bu gibi para getiren işlerden almaktadırlar.

Bizde yazarın tarifinin yapılmamasının sistemden kaynaklanan sebepleri de vardır.

Bir de zamanımızın hızla akıp geçmesi, özellikle beraberliklerin, arkadaşlıkların, dostlukların yani bir zihniyetin, bir ilmin merkezinin, muhitinin yaratılması, bir sanatın mu-

hitinin yaratılmasının biraz zamandan kaynaklanan zorlukları var. Özellikle günümüzde "Adobrası" denilen, geçici işlerde beraberlik gibi kurumlaşmalar ve geçici işlerde arkadaşlıklar veya üretkenlikler söz konusu. Dolayısıyla hızlı bir değişme yaşayan dünyamızda bu değişmeye ayak uydurabilmek çok zor olmaktadır. Bu yüzden geleceğin dünyasında daha çok meslekler ve hangi işle uğraşıyorsak onun söylenmesi ile iletişim kurabileceğiz. Belki bir vatandaş Ahmet, bir diğer vatandaş Ali bir araya geldikleri zaman bilgisayarçıyım, bilgisayar programcısıyım dediklerinde hemen mesleklerinden öğrenimlerine giren birlikteliği kavrayacaklar ve birbirleri ile iletişim kurabilecekler hangi işi o anda yapmakta iseler.

Bu geçici ilişkiler, hızlı değişmeler aynı zamanda toplumumuzda da bir enformatik cehalet durumunu ortaya koyuyor.

Şimdi burada özellikle yayın dünyasının birçok problemleri var onları tartışmak durumundayız. Telif hakları ile ilgili birçok problemler var fakat Yayıncılar Birliği Temsilcisi hanımefendinin belirttiği gibi günümüzde yayıncı ile yazar arasında ben de o kadar problem olduğunu zannetmiyorum; ikisi de hemen hemen aynı dünyanın insanlarıdır. Önemli olan Şahmer Bey'inde belirttiği gibi aydınların hangi konsensüste veya hangi ortak mücadelede beraber olabileceklerini tartışmaktır.

Bu arada merkezde bulunan bürokrasinin, bu bürokrasiyi çeşitli durumlarda ifade edebiliriz, kendine has kapalı bir ideolojisi var. Yani o ideolojiye, o bürokrasiye giren her insan o ideolojik yapılanmalar içerisinde bir uyum mekanizmasını işletmektedir. Yani merkez diye bir tarif var; yazar diye bir tarif var; kültür diye bir tarif var; fakat bu daha çok kültürsüzlüğü ve düşünme sisteminin dumura uğratılmasını

doğuran bir yapı. Yani günümüzde daha çok kültürsüzlüğü yaşıyoruz.

Benim teklifim şu; hiç bir marjinal eğilimlerden, düşünce üreten merkezlerden korkulmaması. Bunların merkezde de temsil hakkının sağlanması; böylece Türkiye çok meseleyi, birçok problemi çok kolay bir şekilde aşabilecektir. Daha birkaç yıl öncesine kadar çok iyi biliyorsunuz ki, Kürt lafı ile birtakım bölücülük imajlarının doğduğu düşünülebilirdi. Türkiye birtakım şeyleri hızlı değişme zorunda bırakılıyor veya bu değişmeye birkaç kişi adapte olabiliyor.

Bizim bunları çok önceden fark edebilmemiz için birinci teklifim şudur : Özellikle Avrupa Topluluğuna geçiş süreci -geçeriz, geçmeyiz ayrı mesele- Batı dünyasını tanımak ve milletlerarası ilişkileri milletlerüstü kurumlarını da memleketimizi zorlayacağız. Yani birtakım milletlerüstü hukukun, milletlerarası özellikten çıkıp bizi bağlayacağı bir dünyaya doğru gidiyoruz. O halde, özellikle kültürde, telif haklarında gelişmiş batı ülkelerindeki modellerin çok iyi tahlil edilmesi lâzım. Bunu sadece sanayide veya başka konularda adaptasyon, uyum tedbirleri yerine özellikle kültürde çok iyi tahlil ve uyum şartlarını aramamız, ona uymamız lâzım.

Özellikle dağıtımda ve tanıtımda büyük problemler var. Telif haklarında büyük problemler var. Ve terör bakımından büyük problemler var.

Topluluğa geçtiğimiz bir günde herhalde oradaki birtakım tanıtım, yayın faaliyetlerinin bizi çok sarsacağı bir dünyayı yaşayacağız. Belki Türkiye'nin bundan kurtuluş yolunun gizli potansiyelleri bulunabilir. Özellikle Türk Dünyası böyle bir potansiyeldir. Biz bu dünyadan çok korktuk yıllar yılı, Türk dünyası Türkiye'nin gerek batılılaşmasında, gerek Karadeniz Birliğini meydana getirmesinde veya bu çok kof bir

birliktir şu anda ama, birtakım dünyalara, İslâm dünyasına, Türk dünyalarına açılmada çok önemli atıl potansiyelleri, avantajları vardır. Biz bu avantajlardan hep korktuk. Ama Türkiye artık bu avantajlarını dezavantaj olmaktan kurtarıp gerçekten hayata geçirmelidir. Bunun için de müze kültürü yerine, bu müzedeki birtakım değerlerin, varlıkların gerçek hayata geçirilmesinde herhalde metod arayışlarımız olmalıdır.

Benim acizane teklifim kısaca bu dünyaları tanıyabilecek -birçok üniversite kuruluyor bugün biliyorsunuz, vakıf üniversitesi veya başka üniversite ve bunlara bir sürü yatırım yapıyor, bir sürü sanayi yatırımları yapıyor bunun karşılığı alınmıyor, alınmıyor belli değil- insana, yazara veya fikir üreten birtakım insanlara, birtakım kuruluşlara, birtakım muhitlere çok ciddi yaklaşımlar gerekiyor. Özellikle Stratejik Araştırmalar Enstitüsü gibi, Sosyal Araştırmalar Akademisi gibi birtakım kuruluşlar yapıp -önceden Türkiye'de vardı TODAİE gibi kuruluşlar ama bunlar işlerini fonksiyonu yitirdiler- gerek İslâm dünyasında, gerek Türk dünyasında, gerek Batı dünyasında birtakım yenilikleri bunlar kısaca, kısa yoldan yakalayıp bütün Türkiye'ye, düşünen insanlara enformasyon hizmetini sunabilecek merkezlere ihtiyaç var.

İkincisi, telif haklarından vergi alınmasın veya KDV kalsın gibi teklifler yerine, tanıtım ve dağıtım işlerinde yani İngiltere'de olduğu gibi bir kitabın birden bire bütün İngiliz toplumunun haberdar olabileceği ve o kitap hakkında, o hafta hemen bütün yayınların tenkitlerinin çıkabileceği bir enformatik ilişkiler sistemini özellikle herhalde bakanlık gibi kuruluşlar araştırmalı, bu gibi şeyleri onlar gerçekleştirmelidir. Yani altyapı hizmetlerine ağırlık verilmelidir.

Diğer bir teklif, merkez bürokratik fikir çıkmazından, bulanıklığından her türlü görüşe, fikre, bilime, sanata ağırlık verebilen bir yaklaşıma sahip olunması.

Bunun maddî faydaları da var. Kültür Bakanlığı'nın veya Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayınları satılmıyor. Özel sektörün yayınları da ihtiyaç olduğu zaman herhalde daha çok satılıyor. Bu hem kendi yayınlarının diğer boyutlarda, muhitlerde, çevrelerde etkinliğini de artırır, hem o çevreleri marjinal çıkışlar yapmak yerine merkeze kazandırır. Bu da memleketimiz için çok önemli yaklaşım olsa gerek.

Ayrıca, GESAM, SESAM, İLESAM, MESAM gibi meslek kuruluşlarının yarı özerk bile diyemeyeceğim resmî kuruluşlar olmaktan çok, bütün sanat kesimlerini kapsayan ve üst birliğe gidebilecek yapılanmalara da ihtiyaçları var. Yani Türkiye'de, resmin konuşulmadığı, yazılmadığı, resmin mürettepler tarafından tartışılmadığı bir ortam, yani resme hizmet etmeyen bir sanat dünyasının bir muhit yaratabilmesi, resimde bir açılımın sağlanması herhalde mümkün değildir. Dolayısıyla sanat dallarının bir bütün olduğunu düşünmek gerekir ve kurulduğundan beri önerilen üst birliğe bir an önce gidilmesinde fayda mülâhaza ediyorum.

Vaktinizi fazla almamak için burada kesiyorum.

Saygılar sunarım. *(Alkışlar)*

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın ŞEHSUVAROĞLU.

Sayın Hidayet ORUÇ; Azerbaycan'dan bir misafirimiz daha.

Kendisi Gençlik Mecmuası redaktörüdür.

Buyurun Sayın ORUÇ.

HİDAYET ORUÇ (Azerbaycan - Gençlik Mecmuası Redaktörü) - Sevgili arkadaşlar, sevgili kız arkadaşlar; He valaha bu toplantıda, bu Kurultayda Azerbaycan'a söz verildiği için ve Azerbaycan Yayınevi işçilerinin yazarlarının buraya

davet olunduğu için Kültür Bakanlığı'na minnettarım ve sizin hepinize minnettarım.

Ben 1986 yılında Ankara'ya geldim. Nisan ayıydı. Çocuk edebiyatı günleriydi. Ve orada mâlum oldu ki o günler Atatürk'ün vaktinde bayram kesilir; ama Azerbaycan'ın nümayendesi umumiyetle Sovyetler Birliğinin nümayendesi iştirak edildi, bayramda iştirak edildi.

Benim oraya gelişim, Ankara'ya gelişim hadise gibi seslendi. Ankara'da ki, Azerbaycan yazarı geldi Ankara'ya. Ve Bakü'de de hadise gibi seslendi ki, benim kalem dostlarım, benim yoldaşlarım bana hasedinen baktılar ki Hidayet Ankara'ya gitti geldi.

Bizim güzel şairimiz Şahmar BAYATGÜZEL çıkış eyledi. Özbekistan'dan var; bunların hepsi yahşidir. Ama benim bir arzum var ki biz bu günlerden, bu görüşlerden gerek seneler istifade eyleyek, gerek biz çok iş görek, gerek biz tahminen 1 asıra yakın 70-80 ildeki oğulları yitirmişiz.

Beni anlıyor musunuz? ("Anlıyoruz" sesleri)

Ve bu bakımdan biz bu günlerde çıkışlarımızın bir yerde biz çok iş görmeliyiz. Bugün İstanbul'da, Ankara'da hayli Azerbaycan'lı var. Gelirler giderler. Biz hergün Bakü'de Türk kardaşlarımızı karşılıyoruz. Ziyahıları karşılıyoruz. Başka ateşe sahiplerini karşılıyoruz.

Onun için bu bakımdan çok iş görmek lâzımdır. Aman ben kardaşa gördüğüm, özümün gördüğüm işlerinden arazıyam. Büyük işler gören var. Bak öyle ben hiç rehberliği tariflemiyem ama sizin bu Kültür Bakanlığı hayırlı işler görüyor. Bizim komiteler de büyük işler görüyor ve Medeniyet Nazarlığı'nda da hayırlı işler görülüyor. Ama adamlar var ki bütün hayatını bu işe hasreyliyor.

Bakınız bu Alaettin Korkmaz, ben bunu size takdim etmek istemiyorum; Turan Yazgan Bey çok büyük işler görüyorlar.

Sizin aranızda da, bizim aramızda da hayırlı işler görenler var ama ben bu iki şahsiyeti hususiyle ayırmak istiyorum. He valla onların ikisi de benden çok büyük işler görüyor. Ben de ömrümü bu işe hasreliyorum, ama onlar benden çok büyüklerdir.

Ben onlarla görüşmüşüm Bakü'de. Alaettin Beyle İran'ın Başkenti Tahran'da 10 gün orada görüştük, orada bir otelde kaldık, saatlerce sohbet eyledik.

Ben görüyorum ki bu adamlar umumi Türk tarihinin yaratılmasında, umumi Türk Edebiyatı tarihinin teype alınmasında, yaratılmasında, yazılmasında, Türk coğrafyasının meydana gelmesinde, dünyaya gelmesinde bu adamlar ne boyda büyük işler görüyorlar. Ve bizim hepimiz de bu istikamette işlemeliyiz. Biz eğer öz, umum Türk tarihimizi bilmesek, Türkiye Türkü de, Azerbaycanlı da, Özbek de, Uygur da hepsi biz sabahımıza bakamazdık. Ben yine iddia edirem ki, biz son 70 yıl da, 80 yılda, 100 yılda biz çok yanlış işler yaptık. Bizi suni yollarla ayırdılar. Türk halklarının özleri içinde de muayyen kuvvetler bizi ayırdı. Onun için bizim şimdi böyle konuşabilir, şimdi böyle serbest danışabilirlik. Biz bugünlerden, son derece istifade eylemeliyiz. Öz tarihimizi yaratmalıyız, öz kitaplarımızı yaratmalıyız, öz umum Türk medeniyetimizi yaratmalıyız.

Sizin hepinizin malumudur ki, Azerbaycan şimdi çok ağır günler yaşıyor, Azerbaycan üç yıldır kanın içinde.

Azerbaycan üç yıldır ilân olunmamış muharebe yaşıyor. Bu sizin hepinizce mâlum. Ama teessüf ki, Türk edebi içti-

maiatı, Türk matbuatı, Türk ziyalıları, bütün Türk ziyalılarını diyorum,..

Aya Şahmar biz dedi, biz üç dört gündür buradayız; çünkü Azerbaycan.. her gün.. Ermeniler hangi kente hücum eyledi, hangi kente bomba attı, hangi şehre bomba attı, hangi demiryolunu patlattı, hangi köprüyü patlattı. Telefonla konuşmak mümkün değil.

Biz boş vaktimizde İlhan Beyle televizyonun önünde oturduk, kulak kabarttık ki belki Türkiye televizyonu Azerbaycan'dan haber verir. Hatta İran televizyonu Türkiye televizyonundan çok haber veriyor. Burada verirler dedi, haberler verirler, ama Azerbaycan'ı göstermek lâzımdı, Türk halkına.

Sizin serhatte bir hadise olduğunda bizim hepimiz orada merakla ilgileniriz. Son yıllarda sizin serhatleriniz belki onlar haklıdır, herhangi birini ben adını şey etmek istemiyorum, o komşularımızla belki sizin münasebetiniz şahsidir. Ama bizim herhangi birimiz, bizim bütün halkımız, hepimiz Türkiye serhatinde herhangi bir hadisede merakla ilgileniriz. Bütün matbuatımız yazar, bütün gazetelerimiz yazar, gazetele-
rin en görkemli yerleride o göze değer yerlerde bunu yazarlar. Bizim televizyonumuz, günün yarısı Türkiye'de. Kasetinden, filminden başlamış içtimaî, siyasî hadiselerine kadar, partilerin faaliyetlerine kadar, demokratik organlarına kadar. Ama Türkiye matbuatı, Türkiye içtimaîyatı bu hususu bu hükümetin de işidir, bu bizim işimizdir, bu sizin işinizdir, hangi gazete Azerbaycan'ın başına gelen hadiseleri yazdı da hükümet ona bu imkânı vermedi.

Bu bizi çok tesirlendirdi, çok düşündürdü. Azerbaycan'a ekmek lâzım değil, Azerbaycan'a silah lâzım değil, Azerbaycan'a sizin iktisadî yardımınız lâzım değil, Azerbaycan bun-

ların üstesinden gelir; sizin bize mânevî dayanağınız lâzımdır, (*Şiddetli Alkışlar*) Sizin sesiniz gerektir dünya işite.

Ermenilerle Azerbaycanlıların bu münasebeti, Ermenilerin Azerbaycanlıların başına bu üç yılda açtığı facialar... Bu birdenbire meydana gelmiyor. Bu hem de o hadiseler suretiyle dedi ki, ben fazla konuşmak istemiyorum, kısa konuşmak istiyorum. Çünkü, 1915 yıldan beri Ermeniler Türk halkının üzerine kement, Türk halkının boynuna kement atıyorlar. Bütün Azerbaycan halkı buna karşı çıkmışlardır, bütün Azeybaycan ziyahıları buna karşı çıkmışlardır. Ve bunun özü de Ermenilerin o iğrenç siyasetini hayata geçmesine Azerbaycan mâni olduğu için, Ermenilerin o Taşnak Partisi, o milliyetçileri, o dehşet tipleri onun için böyle Azerbaycan'a karşı amansızdırlar.

Size öyle gelmesin ki, Ermeniler bugün yalnız Azerbaycanlıların düşmandır. Yok böyle gelmesin. Ermeni için Azerbaycan'lı da birdir, Türk de birdir ve bütün Türk halkları da birdir, bütün Müslümanlar da birdir.

Onun için ben yine tekrar ediyorum ki, aziz arkadaşlar, aziz sevgili kız kardeşlerimiz biz birliğimizi, bütünlüğümüzü, biz maneviyetimizi, korumalıyız. Türk halkı ve Azerbaycan halkı birbirinin derdiyle yanmalı, birbirini düşünmeli ve birlik içinde olmalıdır.

Ben yayınevi müdürüyüm, bizde baş redaktör derler. Bütün kitapları baş redaktör hazırlar. Bizim neşriyatımız çok büyük neşriyattır, bu çocuklar ve delikanlılar için neşriyattır, bir yılda 4 milyondan çok kitap çap ediyoruz. kitapların tirajı 4 milyondan çoktur. Ben o rakamları size geniş saymak istemiyorum.

Bir bakarsak Azerbaycan'da muasır Türk yazarlarından yalnız Aziz Nesin'i tanıyorlardı, bundan 15-20 yıl evvel.

Ama şimdi yüzlerce Türk yazarı tanıyorlar, yüzlerce Türk şairi tanıyorlar, seviyorlar biz onların eserleri çap eyliyoruz.

Öyle son laflar demek, çıkan bu güzellik suyu, bu bizim sonuncu neşrimizdi. Burada Türk edebiyatı temsil olundu. Celalettin-i Rumi'den, Yunus Emre'den.. hem de muasır Türk yazarları. Bunu benimle Mehmet Aslan ,-siz hepiniz tanıyorsunuz, çoğunuz tanıyorsunuz- hazırlamışız. Bu 30 bin tirajla çap edildi bu derhal satıldı, yeniden istediler, ama biz yeniden çap eylemedik. Çünkü, biz düşündük ki, klasik Türk edebiyatı Azerbaycan'da geniş yaygındır. Muasır Türk yazarlarından bizim okuyucular az tanışırlar. Onun için sizde güzel yazarlar var, şairler var; bunları geniş bir şekilde hazırlayıp, Azerbaycan okuyucusuna ulaştırılalım.

Ben tertip hakkı hakkında işitmiştim sizi, ama böyle bilmiyordum. Ve ben burada bu meselede kendim Azerbaycanlı gibi değil, sizin bir Türk yazarı gibi konuşmak istiyorum. Ben burada işittim ki, demek burada yazarların çoğu kitapların geliriyle yaş geçinmiyorlar, bana böyle geliyor. Çünkü kitaplardan o kadar az telif alıyorlar ki onunla yaşamak mümkün değil.

Ben Azerbaycan'da baş redaktörüm.

Bizim memlekette yahşi.. biri de benim mevacibimdi. Ama ben mevacimin hesabına dolanmıyorum. Ben kitaplarımın hesabına dolanıyorum. Benim özüm yazdığım, özüm çap eylediğim kitaplarımın hesabına dolanıyorum. Yazıcı demek bizde karalar diyorlar, sizde tertip; yazıcı yüksek telif ala, yüksek paralar ala. Türk yazıcısı gerek daha yüksek telif ala. Türk yazıcısı çünkü konak geçme yapacağız, konak karşılama yapacağız.

Bizde de bu sahada her şey öz yerinde değil, bizde de problemler var. Ama sizinki gibi değil. Sizinki benim yüre-

ğimi ağrıtıyor. Kültür Bakanlığı da dinliyor. Belki bu yalnız Kültür Bakanlığı'ndan atılı değil, belki başka teşkilatlardan da atılıdır. Çünkü ben sizin statünüzü bilmiyorum. Bu mesele halloolmalı.

Şimdi Azerbaycan'a Allah'a şükür müstakiliyet verildi, muayyen mânâda, tam değil, tam dersem inanmayın. Ama birçok meseleleri bizim cumhuriyet müstakil halleyliyor. Sizin rehberliğiniz, ülkenin memleketinizin Cumhurbaşkanı bizim Cumhurbaşkanıyla görüşüyor ve ortak danışıklara varılır.

Bana da öyle gelir ki, bu meselede Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan özü için bir kanvensiyeye yaratabilirler. Ama bu hükümet seviyesinde, bu yalnız Kültür Bakanlığı ile değil, bu hükümetler seviyesinde gerek hallola. Sadece Kültür Bakanlığı müracaat eyleyebilir, hükümete ve bizim danışıklarımız da çok güzel tutuyor. Allah'a şükür. Bunlar razılaşabilirler ki, bizi bu iki resbubilikanın demek mukavelesi olsun, mübadelesi olsun, Türkiye şair ve yazarlarının eseri Azerbaycan da çap olup, telif alsınlar. Veya Azerbaycanlı yazarın eseri burada tab olur, onlar telif alsın. Öylece yalnız yazarı değil, bestekarı da, ressamı da, başka bütün yaratıcı ziyahlar mahlar içinde, resim eserler içinde bana göre bunu böyle halleylemek lazımdır. Bu böyle mümkündür.

Bizde Türk edebiyatına merak çoktur. Bakın bu size gösterdiğim kitaplardan önce başka müellifler de var; önden danışmak bana düşmüyor. O matbaada eserleri diyorum, yalnız bizim neşriyatta bu sahada Sevinç Çokum'un... onun kitabı yığılmaktadır. Ahmet Kabaklı'nın kitabı yığılmaktadır. Sevinç Hanımla Bakü'de olmakla bir kere görüşmüştük. Ahmet Kabaklı'yı ise ben tanımıyorum. Diyorlar yahşi yazardır. Ben de içini okudum, gördüm yahşi yazardır.

Ve bütün bunlarla bir yerde ben Kültür Bakanlığı'ndan.. ve sizin hepinizden, yayınevi müdürlerinden, yayınevi işçilerinden hususiyle rica eyliyorum ki, bizim özümüz gerek bir dahili sistem yaratacak.

Benim sözlerim uzun oldu çünkü yüreğimde söz çok idi, ondandır. Ne kadar konuştum yüreğim yine dolu kaldı.

Ben sizin hepizini kucaklıyorum, bağrıma basıyorum, hem burada hem de Azerbaycan'ın her köşesinde ve Bakü'de. Bu kitabı da Kültür Bakanlığı'nın Rehberi Acar Okan'a teslim ediyorum. *(Alkışlar)*

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz Sayın ORUÇ'a.

Sayın Celal GÜNER...

Buyurun efendim.

CELAL GÜNER (Kitapçılar Derneği Başkanı) - Sayın Kültür Bakanlığı'na ve İLESAM 3'üncü Yayın Kongresinin Kitapçılar Birliğine çağrısı için teşekkür ederim.

Ben 47 yıllık bir kitapçıyım ve Kitapçılar Derneği'nin Başkanım.

Millî Kültür ve Yayıncılarının Sorunları :

Ben, bize gelen yazılara karşılık yazdıklarımı, hazırladıklarımı müsaade ederseniz yazılı olarak okuyacağım.

Millî kültür diyoruz, bunların sıhhatli yürütmesi için Kültür Bakanlığımız vardır. Kültür Bakanlığı bu işlevini tam yapmıyor. Kültür Bakanlığı bu işi sanki göstermelik yapıyor.

Yayıncıların yaptıkları, bu işi yüzeysel ve eksik yapıyorlar. Tahmin ediyorum ki, bir kısım eserler satış potansiyeli düşük diye basılmıyor. Bir kısım eserler de pahalıya mâl olduğu için işin yatırım kârını karşılamayacağı korkusu ile basılmıyor.

Bu tür eserleri de Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı basmalıdır.

Bu işi en iyi yapanlar -az da olsa- bankalar oluyor. İş Bankası, Yapı Kredi Bankası, Akbank gibi. Hem her ay dergileri, hem de çok güzel kitaplar çıkarıyorlar, sanat kitapları çıkarıyorlar. En mühimi, bu eserleri halka ulaştırma yöntemleri bakanlığa göre çok daha iyi. Bakanlık çıkarıyor fakat yayma diye bir şey yok, halka kitaplarını ulaştıramıyor. Onun için görevini yapmıyor dedim.

Onun için bazı makamların "yapıyoruz" derken ne yaptıkları belli değil. Çok güzel bir eser çıkarıyorlar, bunu köşe yazısına gönderiyorlar; fakat piyasada bulunmuyor.

Yazarlar Türkiye'mizde daha çok bir sorun olarak vardı, şimdi de daha çok var. Şöyle ki, birkaç yazar dışında sadece kitap yazarak yaşamını sürdürmesi yazarlarımız için imkânsızdır. Muhakkak esas bir iş olacak, kitap yazma geçim sorununu dışında bir iş olacak; yoksa perişan olduğunun bir resmidir.

Türkiye'de bugün 20-30 yıl evvelki kitaplar kadar bile kitap basılmamaktadır. Çocuk kitapları, dergiler, test kitapları -bilimsel ders kitapları hariç-

Uzağa gitmeye gerek yok, Millî Eğitim Bakanlığı arkasına dönüp o yılları yani Hasan Ali Yücel döneminde basılan kitaplara ve şimdi bastığı kitaplara baktığı zaman görecektir ki, çok az kitap basılmaktadır, o yıllara göre. O yıllarda nüfusumuz 13 milyon, devletin bütçesi milyonlarla ölçülüyor. Basılan kitap çok daha fazla. O yıldan bu yıla baktığımız zaman çok daha az kitap basılmış durumda, son bir yıldır onların kopyalarını bastıkları için yine de Millî Eğitim Bakanlığı'na teşekkür ederim. Hakikaten yine de büyük boş-

luğu doldurdular. Son iki-üç yıldır eski klâsikleri basıyorlar ve sunuyorlar; güzel hizmet oluyor.

Kitap tabii ki fazla basılırsa yazarın sorunları azalır. Yaşam seviyesi daha iyi olur. Tahmin ederim ki o zaman yazar daha iyi eserler verir. Çoğu zaman iktidarlar yazarın daha iyi çalışıp eserler vermesi için onlara birtakım olanaklar sağlamışlardır. Bunun yanında birçok kere tersi olmuştur. Terisi olunca da bütün işler ters olmuş ve galiba terslikler yayın hayatımızın bu duruma gelmesine sebep olmuştur.

Yayıncı ve Kitapçının Sorunları:

Yayıncı ve kitapçı birbirlerini tamamlayan iki kuruluştur. Çıkarlarını ve gelişmelerini beraber düşünmeleri gerekir. Ben bunları bir kitapçı olarak yorumluyorum, yanlış olabilir, kusura bakmayın.

Birtakım dar görüşlü yayıncılar bastıkları ve ithal ettikleri kitapları satarken pazarı diğer kitapçıya kaptırmamak için okullara gidip yüksek oranda pazarlık yaparak, kitaplarını satarak kısa yoldan para kazanma yollarını aramaları bölge kitapçılığını öldürmekte, kitapçı olarak açılan çoğu işyeri zamanla işkolunu değiştirmekte, kırtasiyeci ve oyuncakçı olmaktadır.

Kitap ne kadar çok olursa, kitap o kadar çok teşhir edilecek ve herhangi bir okurun aradığı kitabı bulması kolaylaşacak ve okur kitabı gördüğü için daha fazla kitap alacaktır. Bu da daha çok kitap basılmasına olanak verecektir.

Yayıncıların kitapçılara daha saygılı olmasını, kitaplarını satarken oradaki kitapçının kanalıyla kitaplarını satışa sunmasını istiyoruz.

Kitapçıyı rahatsız eden diğer bir konu ise eğitim sistemidir. Millî Eğitimin bugünkü düzeninde ilkökul 3'de üni-

versite sınavını kazanan kişinin yaşamı test imtihanlarında kazanacağı puana göre yönleneceğinden 7-8 yaşından itibaren çocuğunu karantinaya almakta, çocuğunun her şeye karışmakta, en ufak boş zamanında dahi test çalışmalarını istemektedir. Öğretmen de aynı şekilde talebelerine şu test kitabını alın, bu test kitabını alın diye zorlamakta; bu uğraş öğretmenin kendi öğrencilerinden çoğunun koleje girmesini sağlayan kariyerinin yükselmesine sebep olmaktadır.

Kısaca kişinin tam kitap okuma çağında, kitap okuma alışkanlığı edindiği çağda onu bundan uzaklaştırmak için -büyük harflerle, altını kırmızı kalemle çizerek- Millî Eğitim politikası ve bunun çizgisinde öğretmenler, veliler gençlerin kitap okumaması için ellerinden geleni yapmaktadırlar. Bu da kitap okuma alışkanlığını sıfırlara çekmektedir. Kitap okumak bir fantazi haline gelmekte ve sonuç olarak da kitap satışı azalmaktadır. Test kitabı satışı artmaktadır.

Kitapçı azaldığı için, anladığım mânâda kitap basan yayıncı da azalmaktadır. Bu da büyük bir kültür eksikliğini yaratmaktadır.

Yine, test sistemi sosyal bir yara açmaktadır. Maddî imkân iyi olan çocuk bir sürü test kitabı aldığı gibi, bunun yanında özel hocalardan ders almakta, özel dersanelere gitmekte, zorla da olsa hemen hemen bir yeri kazanma imkânını kendine sağlamaktadır. Halbuki bunun yanında maddî imkânsızlıklar nedeniyle bunların hiç birine sahip olmayan fakir fakat yetenekli çocuk ise ilk başta havlu atmaktadır. Test usulüne ve özel dersanelere bir denetleme ve çekidüzen verilirse bu yükselen nesiller arasındaki kültür farkı azalır.

Diğer bir sorun kitap işportacılığı ve konu kitabevleridir.

Kitapçı ana caddelerde, işlek yerlerde yaşayamazken, kiraların çok yüksek olması nedeniyle sokak aralarına girmektedir. Sokak kitapçıları, konu kitapçılar şehrin en işlek sokaklarına tezgahlarını kurup kitap satarak kitapçının yaşamını biraz daha söndürmektedirler. Bunların ne vergileri, ne KDV'leri, ne SSK'lı işçileri vardır. Bu tufeyli ve asalak kazancın önüne geçilmesi zannederim devletin ve bakanlıkların görevidir. Bu sağlanırsa bölge kitapçılığı biraz daha sıhate kavuşacaktır.

Kitap fiyatları dar gelirli vatandaşın bütçesine göre pahalıdır. Fakat pahalı derken, buraya gelirken düşündüm, sinema fiyatlarına baktım fiyatı 10 bin lira; 40 sene evvel sinema 3 veya 5 kuruştur; kitap 25 veya 30 kuruş idi. Halbuki bugün kitap 20 bin lira yani sinemanın iki misli, halbuki 40 sene evvel kitabın fiyatı sinema fiyatının 10 misli idi. Yani demek ki kitap pahalı değil. Fakat dar gelirli vatandaşa göre pahalı. Çünkü Türkiye'de hakikaten geçim indeksi yüksek fakat asgari ücret çok düşük. Bu da haliyle asgari ücretle geçinen kimselerin kitap almasına olanak sağlamıyor.

Kitap Fiyatları

Kitap fiyatları dar gelirli vatandaşımıza göre pahalıdır. Ama ucuz kitabı, kâğıt fiyatlarının her ay yükseldiği bir ortamda, hem de az satıldığı düzeyde yayıncı basamaz. Ama Millî Eğitim Bakanlığı ve Kültür Bakanlığı bu işi üstlenirse hem yazarlarımız para kazanır, hem de halk ucuz kitap görünce bir yerine iki kitap alarak okuma alışkanlığına erişir.

Kültür Bakanlığı bugünkü kitap satış sistemini muhakkak değiştirmelidir. Basılan kitabı, kitabevi sahibi olduğunu ispatlayan her satıcıya istediği kadar alıp satma imkânını sağlamalıdır. Kitap alıp satmak büyük bir statüye bağlı olmalıdır. Yoksa 10 milyon nüfuslu İstanbul'da bir tek satış

mağazası ile perakende kitap satarak Türk Kültürüne hizmet ediyorum demek gülünç olur. En azından diğer satıcıların yaptığını yapın; sizden aslında daha fazlasını bekleriz. Bize söylenenleri ben gülünç ve basit olarak değerlendiriyorum.

Bundan 1 ay evveldi galiba Kültür Bakanlığı'ndan bir görüşme istedik bu kitap satışları üzerine. Bize Ankara'ya gelmemizi söylediler. Ankara'ya gittik ve sağolsunlar kabul ettiler; fakat daha kabul eder etmez, "çocuklar çok kısa görüşün vaktim az" dediler; lafımız da ağzımızda kaldı. Neyse ki ben öyle bir yazı yazmıştım, kendilerine bıraktım ve yine de bir şeyler söylemek istedim. Sonra başka bir kimseye gönderdiler bizi, oraya gittim. Orada sağolsun iki arkadaş beni bol bol dinlediler; fakat çok gülünç şeyler bana göre.

Anlatayım mı acaba bilmiyorum; yine de dinleyin. Kültür Bakanlığı tarafından 5 bin kitap basılıyormuş. Bu 5 bin kitabın 2500'ü bedava kütüphanelere gönderiliyormuş. Diğer 2500 kitap 30 tane Kültür Bakanlığının yayınevlerine gönderiliyormuş ve onun için de kitap verilmiyormuş. Ben "Başka basın efendim" dedim. "Basamayız" dediler. "Siz Kültür Bakanlığınız" dedim. "Ancak bu kadarı mümkün" diyorlar ve statü yönü müsait değilmiş, statülerinde şu kadar kitap varmış onun için satılan bir kitabı daha fazla basamazlarmış falan gibi ki, bilmiyorum ben 47 yıldır kitapçıyım; böyle bir mazeret olur mu Kültür Bakanlığı tarafından, satılan kitabı tekrar basacak bütçesi yok. Çok garibime gitti.

Mühendis yetiştiriyoruz, doktor yetiştiriyoruz, teknik adam yetiştiriyoruz ama kültürlü insan yetiştiremiyoruz. Kitap yayımı, satışı az olduğu için cahil bir zümre yetiştiriyoruz. Bu da Kültür Bakanlığı'nın ve Millî Eğitim Bakanlığı'nın en büyük sorumluluğudur zannediyorum.

Kitap okuma alışkanlığını artıracak en büyük unsurlardan biri de basın ve televizyondur. Basın, spor sayfası gibi edebiyat sayfası düzenleyerek; televizyonun çeşitli kanallarında kitaba ilgiyi artıran konuşmalar, kitap tanıtım saatleri yaparak, yazarlar kitaplarını tanıtmalıdır. Yazarlar imza günleri düzenleyerek kitap satışlarına olan ilginin artmasına katkıda bulunabilirler.

Evet, gazeteler kitap sayfası düzenleyerek kitap alışkanlığını artırabilirler; fakat, bugün çok önemli bir şey oldu. Kapıda beklerken çok büyük bir gazetenin edebiyat sayfasını düzenleyen zat geldi, imza etti ve "Kalıyor musunuz" falan dedik. "Yok, ben müzik dinlemeye gideceğim" dedi. Demek ki hakikaten üstünkörü iş yapıyoruz. Edebiyat sayfasını düzenleyen dostlarımız dahi. Halbuki, Kültür Bakanlığımız böyle bir panel düzenlemiş, burada bulunması gerekirdi. O arkadaş müzik dinlemeye gitti.

BAŞKAN - Sayın Güner, süreniz bitti; toparlar mısınız efendim.

CELAL GÜNER (Devamla) - Tamamlıyorum Sayın Başkan.

Yayıncılar Birliği'nin çıkardığı Yayıncılar Birliği Kataloğu, kitap duyurusu bakımından çok iyi olmuş, teşekkür ederim.

Biz kitabevleri isteriz ki, Millî Eğitim Bakanlığı her ay Türkiye'de çıkan bütün yayımların çok kısa bir özetini bize göndersin.

Bu yıllarca evvel devletin bütçesi içerisinde basılan Millî Eğitim Bakanlığı yayımlarını biz de fazlaca duyuralım.

Saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın GÜNER.

Söz Sayın Mahmut İhsan ÖZGE'de; buyurun efendim.

DOÇ. DR. MAHMUT İHSAN ÖZGE (Marmara Üniversitesi Basın - Yayın Halkla İlişkiler Bölüm Başkanı)-Sayın Başkan, değerli üyeler önce saygılarımı arz ediyorum. Ben Doç. Dr. Mahmut İhsan ÖZGEN, Marmara Üniversitesi Basın Yayın Halkla İlişkiler Bölüm Başkanım.

Öncelikle böyle bir kongrenin yapılmış olması kıvanç verici. Fakat, burada gençliğin olmaması da üzüntü vericidir. Ülkemizde en büyük sıkıntı, gençliğin istenildiği ölçüde batı anlayışına uygun, batılı gibi yetiştirilememesi ve batı - dan gelen tehlikeyi, yayılmacılığı göğüsleyemediğidir. Ben batıya karşı olarak konuşmuyorum. Batıda ilim vardır fakat, Batı ilmini gençliğe yaymıştır ama oradaki gençlik yetişmiş insan gücünü ortaya koyar ve masa başında bizi, bizim gencimizi rahatlıkla mat eder. Bu bakımdan, özellikle yetişmiş insan gücü dediğimiz gençliğe esas bilgiyi, görgüyü ve geleceklerimizi en iyi biçimde verme yollarını bulmalıyız.

Bunun da yolları bellidir. Batı, ilkokuldan itibaren, vatandaşlık bilgisi ve demokrasi bilincini ilkokul üçüncü sınıftan itibaren üniversite sonuna kadar değişik adlarla getirdiği derslerle, seminerlerle verir. Biz bunu halen yapmıyoruz.

Demokrasi bilinci verilirse, vatandaşlık bilgisi verilirse, gerekli bilgi ona verilse ne olur? Önce genç rahat, kendine güveni olarak medeni cesaretle fikirlerini ortaya koymak gibi en önemli işleri yerine getirir. Fakat bu böyle değildir. Bu gerçeği de özellikle belirtmekte fayda vardır.

Ailede baskı ile büyütülür, çocuk konuşturulmaz. İlkokulda dayak da atılır, ortaokulda sövülür maalesef ve bu şekilde ezber dayanan bilgilerle üniversiteye A-B-C-D-E sistemi ile getirilir, üniversitede aynı ezber sistemi ile yetiştirilmek gibi

durumla karşı karşıya kalır maalesef. Ondan sonra o gençten yetişmiş insan gibi faydalanmak istersiniz, ama bunu yerine getirmek imkânı yoktur. Bu bakımdan, özellikle gençliğin medenî cesaretle fikirlerini savunma amacıyla yayınlanan makale ve yazıların Kültür Bakanlığı tarafından da ele alınıp bastırılması ve bu tür yayınların kamuoyuna duyurulması, tanıtılması ve ancak bu şekilde gençliğin yetiştirilmesi şartı vardır; bu birincisi.

İkincisi, "Aydınlar arasında işbirliği yoktur" demişti Azerbaycanlı Şahmar Ekberzade Bey. Bu tamamiyle kıskançlıktan ve hasetlikten kaynaklanan ve iyi yetişmemekten de ortaya çıkan bir husustur. Bunu önlemezsek, yani kıskançlık ve hasetlik hissini önleyici tedbir almazsak aydınlar arasında işbirliği değil, birbiri arkasından konuşan, sadece aydın süsü verilmiş insanlar bizi koruyamaz.

Millî kültür diyoruz. Millî kültür şarttır. Onu gencin, çocuğun bilmesi şarttır; ama bunu da savunmak için yine yetişmiş insan, medenî cesaretle fikirlerini savunan insan lâzım. Bu da ülkemizde azdır.

"1968 gençliği" denir kıymetli izleyiciler; 1968 gençliği ki biziz. Herkes yolda vuruşur dövüşürken biz spor klübü kurduk, Türkiye rekorları kırdık ve spor yaparak zamanımızı boş geçirmeden çalışmalar yaptık ve bu şekilde bugün de gündemdeyiz. "1968 gençliği" sokakta vuruşup da birbirini kıran gençlik değil; o günlerini spor yaparak ve spor sahalarında, ringlerinde cesaretle vücudunu, aklını kuvvetlendiren gençlerde aramak gerekir. Onlar bugün yine birbiri arkasından konuşur, ama biz gerçek 68 gençliği hiç bir siyasî harekette vurucu kırıcı olmadan görevimizi yerine getirmişizdir. Bu bakımdan o gençliği korumak lâzım. Yetişmiş insan gücünü de politika içerisinde Türkiye'nin geleceği içinde görmek lâzım-

dır. Bu kıskançlıktan eğer kurtulmazsak, bugün bin tane kitap satamıyoruz, bin kitap okuyucusu yok, bu gerçeği söylemek lazım. Ancak 3-4 bin kitabını Kültür Bakanlığına vermek suretiyle 5-6 bin basılıyor. Bir yılda bin tane kitap satan bir öğretim üyesi yoktur, yazar yoktur. Bu gerçeği de söylemek lazım.

Üçüncüsü, Türkiye’de basının tirajı bugün 2,5 milyondur toplam SEKA’dan 3,5 milyon kâğıt çıkar, 2,5 milyon hatıta, net 2 milyon 325 bindir Basın İlan Kurumunun geçen ayki rakamı. Ben bunu söylersem bana kızmasınlar. Bendeniz 10 yılda spor dergisi çıkardım, 15 senelik gazeteciyim, üniversiteye 1980’de girdim, bugün de orada görevimi yapıyorum. 1980 yılında Başbakanlık Basın - Yayın Bölge Müdürü idim. Aynen bana şöyle dediler 12 Eylül’den sonra; O zaman 30-31 yaşındayım-

“Bu kadar genç adam bakanlık müşaviri olur mu? Bu kadar genç adam İstanbul’da Basın - Yayın Bölge Müdürlüğü yapar mı?” “Yapar, çünkü benim mesleğim odur” dedim. Ona gerekli savunmayı ve dersi verdim orada. Ama bunu yapmak için de geriden gelen bazı yeteneklerim olduğunu, sporla cesaretle fikirlerimi savunduğum için yaptım.

Bugün, benim yaşındaki, orta yaş grubundaki bir genç bile bunları söylemekten korkuyor. Çünkü yetişme tarzları baskı ile büyümüş. Ben rahmetle anıyorum babamı, çünkü bizi serbest yetiştirdi. “Oğlum hata yapıyorsun, söylüyorsun ama seni ben yine dinleyeceğim” dedi. Böyle büyüdük. Malesef, ortaokulda, lisede “Sen” diye hitap ettiler, ezerek hitap ettiler ama ezilmedik.

“Sen” ve “Siz” kelimeleri arasında çok farklar vardır. “Sen” kelimesi bazen kucaklayıcıdır. Bazan ezicidir. “Siz” kelimesini kullanmak gerekir. Ortaokulda, lisede niçin ora-

daki gencin gururunu kırmadan, ona kendine yetme, kendine güven verme imkânını sağlamak gerekliliği vardır.

Efendim, şimdi sözü uzatmadan son konuyu iki dakika içinde ifade ederek bağlamak istiyorum.

BAŞKAN - 2 dakikanız var Sayın ÖZGE.

DOÇ. DR. MAHMUT İHSAN ÖZGE (Devamla)-Evet efendim, teşekkür ederim.

Yine gençlik konusuna değiniyorum.

Avrupada gençlik yüzde 11’dir. İngiltere’de gençlik sayısı oranı % 11, Belçika’da % 9, Fransa’da % 10.5, Türkiye’de % 38 gençlik var, iş hayatında başarıya ulaşan gençlik % 4. Belçika’da % 5, Fransa’da % 4.5, İngiltere’de % 6. Nerede bizim gençlik? Niye başarılı olmuyor? Çünkü gençlik buraya getirilmiyor. Gençliği buraya getirmek için bazı tedbirler vardır. Hepiniz gençsiniz, üniversite gençliğinden bahsediyorum. 20 yaşında da yaşlı vardır, 80 yaşında da vardır. 20 yaşında gençlik vardır, 80 yaşında da gençlik vardır. Fikirlerini sadakatle, dürüst olarak ortaya koyan gençtir. Dürüst olarak koymayan genç değildir.

Bu bakımdan, Kültür Bakanlığı yetişmiş insan potansiyeli istiyorsa, yetişmiş insanların yazmış olduğu, yazarların yazmış olduğu gerçek Türk kültürünü, demokrasiyi ve insan bilincini, demokrasi bilincini ortaya koyan gerçek üniversite öğretim üyelerinin, yazarlarının ve diğer yazarların kitaplarını da bir tane almasını da ben rica ediyorum.

Efendim saygılarımı arz ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın ÖZGE.

Sayın Rıza AKDEMİR, buyurun efendim.

RIZA AKDEMİR - Sayın Müsteşarımızı, kültürümüzün değerli kalemlerini, Türk dilini güzelleştiren, şiirle güzelleştiren, sanatla güzelleştiren, sözle güzelleştiren kalem kahramanlarını muhabbetle ve sevgi ile selâmlıyorum.

Benim meselem, üzerinde hassasiyetle, önemle, dikkatle durmak istediğin bir gönül yarasını, bir kültür ihtilalini, bir fikir yangınına yüksek huzurunuzda ifade etmek istiyorum. Bu yangın Türk diline arız olan uydurmacılık yangınıdır. Böylece, bizim kültürümüz çok derin bir yara almıştır. Bugün artık nesiller birbiri ile anlaşamaz durumdadır.

Kültür, mâzinin derinliklerine kökünü salan bir ağaç gibidir. Asırlar ötesinden, nesiller ötesinden usaresini alır ve dallarına sürer. Dallar istikbâldir. Bir ağaç ki, köküne kez-zap akıtılır, dallarından meyva bekleyemezsiniz. Dallarında meyva olmaz o ağacın. Türk dili böylesine korkunç, böylesine ağır ve feci bir darbeye, tecavüze maruz kalmıştır.

Kültürü düzeltme için önce dildeki anarşiyi düzeltmek lâzımdır. (*Alkışlar*) Kelimeler benim ışığımdır, kelimeler benim ruhumdur, kelimeler benim tarihimdir ve Yahya Kemal'in ifadesi ile "Kelimeler benim ağzımdan anamın ak sütüdür." Bu sütü zehir etmişlerdir.

Evet, size birtakım örnekler sıralamak isterim.

Türk dünyasının ve Türklüğün büyük kahramanı Aziz Atatürk'ün nutku 50 sene geçmeden anlaşılmaz, içinden çıkılmaz, mânâsı bilinmez bir şekle sokuldu. Örnekler veriyorum :

"Ahlâki düstur" yerine "Aktöre" "Hile" yerine "Al" "Muhtıra" yerine "Andırı" "İstidat" yerine "Anıklık" "Gafil" yerine "Aymaz".

Yüksek huzurunuzu ve benim çok mahdut olan dakikalarımı sarfetmek için bunun tamamına girmeyeceğim.

Atatürk'ün konuşması ve nutku Türk fikir edebiyatının şahaserlerinden biridir. Süleymaniye Camii kadar güzeldir. Hele onun en sonundaki şahaser cümle bir irtifadır ve bir îtiladır. Dikkat ediniz; "Ey Türk istikbalinin evlâdı" bu güzel cümle, bu müstesna cümle, benim tarihimizi özetleyen bu harikulade güzel cümle şu şekle sokulmuştur, bakınız;

"Ey Türk geleceğinin oğlu, işte bu ortam ve koşullar içinde bile görevin Türk bağımsızlığını kurtarmaktır" Atatürk'ün ifade ettiği "Muhtaç olduğun kudret damarlarındaki asil kanda mevcuttur" diyen ifadenin karşısında sünepe, basit, zavallı ve sümüklü bir ifade; "Bunun için sana gereken güç, damarlarındaki soylu kanda vardır."

Aziz şairler, yazarlar, kaleminizi bir bayrak kadar kutsî telakki ediyorum ve size hitap ediyorum; Sayın İnal, Sayın Çınarlı, Sayın Geçer, Sayın Akengin, yarınki nesillere hangi şiiriniz kalacak? Söyler misiniz bana? Yahya Kemal'i artık Türkçeleştirmeye başladık. Türk diline bir zemzem güzelliği veren Yakup Kadri, beyaz Türkçesi ile destanlar kuran Refik Halit ve Reşat Nuri Türkçeleştiriliyor; evet Türkçeleştiriliyor. Ve bir şey daha söyleyeyim size, bir dil ki, her 10 senede bir değişir, bu kültür olur mu? Bununla bir felsefe kitabı yazılabilir mi? Cumhuriyetin 50'nci yılında bir felsefe kitabının ismini veriniz bana. Bir sosyolojik kitabının ismini veriniz lütfen. Değişmeyen müstakar, sağlam, anamın dili, dedemin dili, tarihimin dili, geçmişimin dili ve geleceğimin dili söyleyiniz bakalım, koyunuz ortaya. Neyi okusun bu gençlik? Azerbaycan'dan gelen dostum söyledi. "Hayat" mı desin, "Yaşam" mı desin. "İmkân" mı desin, "Olanak" mı desin.

Bir şey daha söyleyeyim; Anayasayı -sözüm ona bir öğretmen olarak konuşuyorum- 1982'de kabul ettik, şöyle veya böyle bizim Anayasamız. Bakınız, Anayasa'da "kanun" kelimesi var, yasa deniyor. "Menfaat" kelimesi var "yarar" deniyor. Siyasal, askersel, hukuksal, şahsal, dinsel, bir tarifi tadili yok. Siyasî var, askerî var, hukukî var, şahsî var, dinî var, malî var ve maddî var. "Koşul" yok, "şart" var. "Etkinlik" yok, "faaliyet" var. "Olanak" yok, "imkân" var. Maddelerini söyleyebilirim.

8 sene evvel, 10 sene evvel kabul ettiğimiz Anayasa bu kadar çabuk değişirse neye tutunacağız? Nereye sarılacağız? Dil millî birliğin şirazesi, bozduğumuz an izinden çıkamazsınız. Ve bir şey daha söyleyeyim "hürriyet" yerine "özgürlük" kelimesi çıkmalı sokaklar başka bayraklarla dolu. Bu cümleyi yüksek idrakinize veriyorum. Bunu değerlendiriniz. Bu bir kavgadır. Bu kavga ideolojik bir kavgadır. "Ahlâk" kelimesi yok artık, "fazilet" kelimesi yok artık, "namus" kelimesi yok, bu kelimeler olmazsa ahlâk olur mu? "Elma" kelimesi olmazsa elma ağacı olur mu? Veya tersi.

Burada sözlerimi bitirmek istiyorum. Bu meseleyi kültürümüzün hayati, fevkalade ehemmiyetli bir unsuru saymaktayım.

Düşünün Cahit Sıtkı'nın, sizden de, Sayın Akengin'den de söyleyebilirim, pırlanta güzelliğinde iki mısrası var; "Hayal meyal şeylerden ilk aşkımız" hatırası bile yabancı geliyor.

Değiştirelim, "İmge mimge şeylerden ilk selimiz" anısı bile yatsı, yabancı gelir.

Yalnız Cahit Sıtkı'nın kemikleri değil, Namık Kemal'in de, Yahya Kemal'in de, Reşat Nuri'nin de kemikleri sızlamaktadır. Mezarda ölülerimizin kemiklerini sızlatmayınız. Sizden bunu diliyorum.

Ve sözlerimi, Azerbaycan'dan bize bambaşka bir ufuk, yepyeni bir güzellik ve inanılmaz bir ses getirmiş olan Aziz arkadaşlarımın bazı sözleri ile bitirmek istiyorum ve diyorum ki, siz Azerbaycan'dan, Türkmenistan'dan geliniz, Özbekistan'dan geliniz, bizim yüzümüze vura vura çirkinliklerimizi, basitliklerimizi, zavallılıklarımızı anlatınız, bizdeki, üstümüzdeki ölü toprağı kalksın. Biz bunları kalbimizin bütün ateşi ile ve ciğerlerimizin bütün nefesi ile söyledik; ama siz herhalde oralarda bir şeyler arıyorsunuz; arsa falan spekülasyonu yapacaksınız zannettiler. Dışardan ses gelsin ki, Türkiye üzerindeki ölü toprağını atsın.

Kalemlerinizi muhabbetle selamlıyorum. Beni dinlediniz için de sağolunuz, bin defa sağolunuz diyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın AKDEMİR.

Efendim, bendeki tespitlere göre söz alan bitti. İlerde konuşabilirim diye hakkını mahfuz tutan arkadaşımız vardı?..

..... (Yerinden konuşma) - Sayın Başkan, iki dakika da bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN - Efendim sözleri baştan bağladık ve ondan sonra söz verme eğilimine hiç girmedik. Ama Genel Kurul yorulmadıysa, tahammülü varsa yeni söz isteyenlere de söz veririm ama, karar Genel Kurulundur.

Söz alanlar bitti efendim. Yeni söz hakkı verelim mi, devam edelim mi? Yoksa Oturumu kapatalım mı?.. Oylarınıza sunuyorum :

..... (Yerinden konuşma) - Efendim yeni sözler yeni sözlere yol açacaksa tahammülümüz kalmadı, yorulduk. Çok da güzel şeyler dinledik; ama son söz başka bir sözü, o söz de başka bir sözü getirecekse tahammülümüz kalmadı, yarın konuşalım efendim.

BAŞKAN - Peki efendim, oylarınıza sunuyorum :

Efendim, genel eğilimi biraz önce anlayamadım; oturumu kapatmamı oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler ellerini kaldırsınlar... Efendim oylama sonucuna göre ikinci oturumu kapatıyorum.

Yarın komisyon çalışmalarımız vardır.

Komisyon çalışmaları ile detaylı bilgiyi Sayın Korkmaz sizlere iletcek efendim.

Buyurun Alaettin Bey.

ALAETTİN KORKMAZ (Kültür Bakanlığı Yayınlar Daire Başkanı) - Efendim komisyon çalışmalarımız düzeltilmiş komisyon listelerine göre yapılacaktır.

Size basılı olarak dağıttığımız kitaplarda gördüğünüz listelerde maalesef çok gelmeyenler oldu ve belki Genel Kurulumuz bir çözüm bulmak isteyecektir. Bunlardan bir tanesi de çok küçük bir rakama düştü. Yazarlar Komisyonununun 7 üyesi var ve içinde de maalesef bir tek yazar var. Bunu da ben size arz etmek istiyorum.

Hemen katılmak isteyen, hiç bir yere girmemiş olanlar varsa onları kaydedebiliriz.

Komisyon odalarını görevli arkadaşlar gösterecekler. Her bir oda, ait olduğu komisyonun çalışmasının yürütüleceği yerleri de ayrıca o komisyondaki isimler liste halinde asılacaktır. Bir yanlışlık vesaire olursa düzeltme ve ilaveyi yapma hakkının mahfuz olduğunu da ifade etmek istiyorum.

Programımıza göre yarın 08.30'dan itibaren komisyon çalışmalarının yapılacağı yazılı, ama daha sonra da bir-iki noktada daha aksaklıklar olduğunu ben tespit ettim, arz edeceğim gibi bu 08.30'u biz 09.00 olarak düzeltmek zorunda-

yız. Program yapılırken, otel bağlantısı yapılmadığı için Kilyos düşünülmemişti. Misafirlerimizin mühim ekseriyeti Kilyos'da olduğu için oradan buraya gelişleri biraz zaman alacaktır. Demek ki 08.00 itibariyle Kilyos'tan çıktığımız zaman biz ancak buraya yetişiyoruz. Dolayısıyla komisyon çalışmaları 09.00'da başlayacaktır efendim.

Affedersiniz, ben Ali Osman Bey'in söyleyeceği konuları da, lafı almışken bitireyim isterseniz.

Buradan çıktıktan sonra hemen yine fuayede yemeğimiz var. Otobüslerimiz -üç otobüsümüz var efendim, her akşam da böyle olacak- 19.30'da, 20.00'de ve 22.30'da hareket edecektir. Demek ki, ilk iki otobüsü erken gitmek isteyenler için tahsis etmiş bulunuyoruz; bir otobüsümüzü de yemekten sonra biraz şehirde dolaşıp öyle dönmek isteyenler için ayırmış bulunuyoruz. Hareket yine Kültür Merkezimizin önündendir. Zaten otobüslerde bizim afişlerimiz vesaire görülecektir.

BAŞKAN - Efendim, epeyce yorulduunuz; ama verimli bir çalışma idi. Bütün konuşan arkadaşlarıma, dinleyenlere, herkese teşekkür ediyorum.

İyi akşamlar diliyorum. (Alkışlar)

(İkinci Gün Komisyon Çalışmaları yapılmıştır..)

ÜÇÜNCÜ GÜN

BAŞKAN - Günlük ilk oturumuna hoşgeldiniz.

Şöyle bir usul uyguluyorduk daha önceki Kurultaylarımızda. Uygun görürseniz bu Kurultayda da aynı usulü uygulayalım.

Komisyon raporları elimize geldi. Bunların teksiri ve sizlere de dağıtılması için çalışılıyor ama, 7 tane komisyonun raporunu yetiştirmek vakit aldığı için belki elinize biraz geç geçecek.

Komisyon başkanlarını veya başkanları burada değilse sözcülerini raporlarını okumak üzere davet edeceğim. Sıra ile komisyon raporlarını okuyacağız. Okunan komisyon raporu hakkında söz almak isteyenler olursa onlara söz vereceğiz, bu sözlerle ilgili komisyon başkanının veya sözcüsünün açıklama yapmasını gerektirecek bir durum varsa sonunda ona da söz vereceğiz. Değişiklik teklifleri varsa, o değişiklik teklifleri ile birlikte komisyon raporlarını sonunda oylarınıza sunacağız. Bu arada komisyon başkanlarından ve Yayınlar Daire Başkanı'ndan oluşan bir heyetin Kurultayın sonuç bildirisini ve bugün hazırlaması gerekiyor. Muhtemelen öğle paydosunda, öğle arasında onların ayrıca toplanarak Sonuç Bildirisini hazırlamalarını da isteyeceğiz ki, komisyon raporlarının bitiminde Sonuç Bildirisini de oylarınıza sunmuş olacağız.

Bu usul uygun mudur efendim? Oylarınıza sunuyorum : Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Teşekkür ediyorum.

Birinci Komisyon Raporunu okumak üzere, Komisyon Başkanı burada ise rica ediyorum, yoksa başkan yardımcısını rica ediyorum. Başkan Cihan YAMAKOĞLU?.. Yok. Başkan Yardımcısı Sami USLU?.. Burada.

Buyurun efendim.

SAMİ USLU (I. Komisyon Başkan Yardımcısı) - Sayın Başkan, değerli delegeler, Birinci Komisyonun Raporunu arz ediyorum :

I. KOMİSYON KARARI

Komisyonumuz 12/6/1991 tarihinde toplanarak Genel Kurula sunulmak üzere aşağıdaki kararları almıştır.

A — GENEL ESASLAR

1 — Yayınlar ilmî düşünceye hiç çekinmeden yer verilmeli, meselelere ilmi zihniyetle yaklaşılmalıdır.

2 — Türk milletinin ülke ve millet olarak bütünlüğünü sağlayan kültür unsurları belirlenmeli ve bunlar ilim her düşünce ve akla uygun olarak yayımlanmalı, yaşatılması ve yaratılması hatta milletlerarası alanda tanıtılıp benimsenmesini sağlayacak eserlerin Bakanlıkça yayınlanması ve teşviki sağlanmalıdır.

3 — Türk kültür değer ve ölçülerini esas alan yazılı, görüntülü ve sesli yayınların Kültür Bakanlığının koordinasyonunda TRT ve MEB tarafından halkımıza ulaştırılmalıdır.

4 — Türk kültür unsurlarının tespiti amacıyla ülkemizde ve Türk dünyasında yaşanan bizleri bütünleştiren kaide ve

eserlerin milli ve milletlerarası alanda benimsenmesi temin edilmelidir.

5 — Milli kültürümüz çağdaş dünyanın problemine çözümler getirecek şekilde yorumlanmalıdır.

6 — Bilimsel düşünce metodlarını açıklayan esaslarla Türk kültür unsurlarını akılcı bir yorumla günümüzdeki ihtiyaçlara da (aile-toplum-siyaset) cevap verebileceğini ortaya koyan eserlere öncelik verilmelidir.

7 — Kültür unsurlarının sosyal yapının tabii ürünleri olduğu kabul edilmeli ve bunların tabiat kanunlarına benzer sosyal kanunların eseri olarak ortaya çıktığı bu sosyolojik yapıya siyasî tasarruflarda saygılı olunmasının gerektiği milli kültürün ana unsur olduğunu ortaya koyan eserlere öncelik verilmelidir.

B — ÖZEL ESASLAR

1 — 1000 Temel Eser serisinin basımı hızlandırılmalıdır.

2 — Halka, gençlere, çocuklara, entellektüellere ve her kesime hitap edici cep kitapları hazırlanmalı ve ucuz olarak satılmalıdır.

3 — Kültürel yayınların envanteri yapılmalıdır.

4 — Türk kültür eserleri yabancı dillere çevrilmelidir.

5 — Türk dilinin kendi kaidelerine uygun ilmi ve tabii yollarla gelişmesi ve zenginleşmesini esas alan eserlere öncelik verilmelidir.

6 — Türk kültür ve tarihi ile ilgili yabancı dille yazılmış eserler Türkçeye çevrilmelidir.

7 — Dini kültür sahasının bir milli kültür meselesi olduğu kabul edilmelidir.

8 — Yazarlara yönelik maddi ve manevi ödüllendirme mekanizması geliştirilmelidir.

9 — TV yayınlarında milli kültürü koruyucu geliştirici ve destekleyici nitelikte programların yer almasına özen gösterilmelidir.

10 — Kültür Bakanlığı'nın ilkelerine uygun yayınlar ve yayıncılar maddi olarak desteklenmelidir.

11 — Çocuk edebiyatı desteklenmelidir. Okumayı özendiren sesli ve görüntülü yayınlara yer verilmelidir. Ortaokul ve liselerde yazar olmayı özendiren yarışmalar açılmalıdır.

12 — Kültür Bakanlığı kitap satış büroları çoğaltılmalıdır. Gezici ödünç kitap servisleri kurulmalıdır.

13 — Üniversitelerde yukarıdaki tesbitlere uygun olarak hazırlanan yüksek lisans, doktora tezlerinin kültür hayatımıza kazandırılması sağlanmalıdır.

14 — Türk musikisine ayrılan tahsisat çoğaltılmalıdır.

15 — Günlük hayatta milli kültürü sevdirecek senaryolar yazdırılarak ülke ve millet bütünlüğüne daha yararlı filmler her yönden desteklenmelidir.

16 — Kütüphane ve okuma odaları, memleket sathında en uzun kasaba ve köylere kadar götürülmeli bununla ilgili olarak gerekli kütüphane materyalleri ve kütüphaneci kadrolar sağlanmalıdır. Bu arada eski kitapçılık sanatlarımız canlandırılmalıdır.

17 — Yurtdışındaki soydaşlarımızın milli kültürlerinden kopmamaları için çoğunlukta oldukları yerlerde kültür merkezleri açılmalı, ana vatanla maddi ve manevi bağlarının devamını sağlamak üzere gerekli tedbirler alınmalı, açılacak Türk okulları ile yurtdışındaki çocuklarımızın eğitimleri temin edilmelidir.

18 — Milli kütüphane ve devlet arşivi kanunlarla belirlenmiş görev ve fonksiyonlarına kavuşturulmalı Türk milletinin tarihi macerasını ortaya koyabilmek için kütüphane ve arşivdeki otantik değerdeki matbu ve yazma kitaplarla arşiv belgelerinin yayınlanması sağlanmalıdır.

19 — Milli tarih ve kültür hazinelerimiz olan Ata yadigarı eski eserlerimiz meydana çıkarılmalı, korunmalı ve tanıtılmalıdır.

20 — Sahne sanatlarının bilhassa tiyatronun eğitici yönü dikkate alınmalıdır.

21 — Klasik Türk müziği, Türk Halk müziği ve halk oyunlarımız diri tutulmalı bu konuda geliştirici tedbirler alınmalıdır.

22 — Türk folkloru bütünüyle araştırılmalı, değerlendirilmeli, folklor malzemesi neşredilmeli, tanıtılmalı ve sergilenmelidir.

23 — Şiir, roman, tiyatro ve diğer edebi sahalarda özendirici tedbirler alınarak milli edebiyatın zenginleşmesi ve aynı zamanda Türk Edebiyatının her türünde bir yazarlar kadrosunun teşekkülü sağlanmalıdır.

24 — Türk tarihinde ve kültüründe önemli yeri olan kaynak ve temel eserler yeniden neşredilmelidir.

25 — Kanunnameler neşredilerek Türk Milli Hukukunun asli kaynakları ortaya çıkarılmalıdır.

I. Komisyon
Başkan Divanı

BAŞKAN
Cihan YAMAKOĞLU

BAŞKAN YARDIMCISI
Sami USLU

RAPORTÖR
Ahmet ARSLAN

RAPORTÖR
Hamit KÜÇÜKBATUR

Ü Y E L E R

Komisyon raporumuz bu kadar, teşekkür ederiz Sayın Başkan.

BAŞKAN - İstirahat buyurun, sonunda, konuşmalarından sonra tekrar rica edeceğim.

Efendim Birinci Komisyon Raporu ile ilgili konuşmak isteyenler?

Efendim üç konuşmacı söz aldılar.

Sayın Necmettin SEFERCİOĞLU, buyurun efendim.

NECMETTİN SEFERCİOĞLU - Efendim önce bu güzel rapor için komisyonu kutlamak istiyorum. Ben sadece bir noktada belki düzeltme yapılabilecek bir hususu belirtmek istiyorum.

Raporda “gezici kitap, ödünç verme servisleri kurulmalıdır” şeklinde bir hüküm geçiyor. Biliyorsunuz halk kütüphanelerimizin bir kısmında gezici kütüphaneler var ve bunlar evlere ödünç verme görevini yapıyorlar. Ancak, bunların yeterli olduğunu söyleyemeyiz. Belki söz konusu maddenin “kurulmalıdır” şeklinde değil de “geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalıdır” şeklinde düzeltilmesinde yarar olduğu kanaatindeyim. Çünkü yeniden ihdas etme, yahut da yeni kurma diye bir durum söz konusu değildir. Olsa olsa mevcut hizmetin desteklenmesi, yayılması, genişletilmesi söz konusudur.

Bunu arz etmek istedim, bu konuda bir değişiklik yapılırsa çok memnun olurum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın SEFERCİOĞLU.

Sayın Erol ERDURAN, buyurun.

EROL ERDURAN - Efendim teksirler elimize geçmediği için okuyup daha ayrıntılı bir eleştiri yapmamız mümkün olamıyor. Sadece hızlı bir rapor okundu. Benim dikkatimi çeken bir husus var. Onun üzerinde duracağım. Fakat aslında burada daha fazla yayıncı arkadaşımızın mevcut olmasını isterdim. Daha önce de belirttiğimiz gibi davetli yayıncı sayısı az, fakat maalesef onlardan bu davete icabet edenler de çok az. Benim bir husus dikkatimi çekti. O konuyu ben bilginize sunmak istiyorum.

O da raporda çeşitli maddelerde -maalesef tespit edemedim- devlet kitap yayıncılığına teşvik ediliyor. Biz tabii özel teşebbüs yayıncısı olarak devletin büyük çapta kitap yayımına girmesini kendi mesleğimize bir tehlike olarak görüyoruz. Bunun ayırımı çok iyi yapılmalı. Ben rapordaki bu konudaki sadece bir maddeye katılıyorum. O da, belki tam doğru tespit edemedim ama, şöyle deniyordu : "Türk tarih ve kültürünün kaynak ve temel eserleri yeniden basılmalı" Buna iştirak ediyorum. Bu doğrudur. Bu devletin vazifesidir. Bunu yapmalıdır. Ama bunun dışında çeşitli şekillerle, çeşitli maddelerde geçen işte devlet ucuz kitap basmalı, hal-ka, entelektüele vermeli, işte çeşitli yayınlar yapmalı bu madde dışındaki tüm diğer maddelerin yayınevlerinin karşısında bir tehlike olarak durduğunu ve bunun oradan çıkarılmasını ve bunun iyi sınırlandırılması, bizim yaptığımız işe engel olunmaması.

Bunu arz edecektim efendim, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim Sayın ERDURAN.

AYHAN İNAL - Efendim iyi bir yayınevimizin çıkarttığı üçüncü hamur bir roman çok az sayfalı, saman kâğıt basılı bir kitap şu anda vitrinde onaltı bin liradır. Değerli bir

yayınevimizdedir, üçüncü hamur kâğıttır. Doğrudur, belki de ucuzdur ama, 500 sayfalık birinci hamur çok daha önemli bir kitabı ben Kültür Bakanlığı'ndan 5 bin liraya alıyordum ve şu anda orta direğin erimekte olduğu bir ortamda ben Kültür Bakanlığı'nın, Millî Eğitim Bakanlığı'nın hatta başka bakanlıkların da yayın hareketini hızlandırmasını diliyorum, yayınevlerinden de yaşayanlar yaşacaktır ve çok güzel yayınevlerimiz de yaşıyorlar. Onların sahaları biraz daha değişik oluyor. Benim bahsettiğim bir romandır onaltı bin liraya satılan; onu Kültür Bakanlığı basmaz, hatta basamaz; ama, diğer kitapları ben bakanlıklardan bekliyorum.

Söz almamın sebebi sadece şu idi efendim : Raporun ikinci bölümünde "TV" diye geçiyor. Onun TRT diye düzeltilmesini istiyorum. Sadece televizyondan yapılmasın o yayın, neşriyat. Radyodan da olur, başka şeyden de olur. TRT dersek biraz daha genişletilmiş olur. Sadece onun düzeltilmesini istiyorum Sami Uslu Bey'den. Mümkünse, kabul ediyorsanız.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın İNAL.

Birinci Komisyon Raporu üzerinde söz almak isteyen başka arkadaşımız var mı?

Siz tekrar mı istiyorsunuz?

(Anlaşılmayan müdahale)

BAŞKAN - Peki efendim buyurun.

EROL ERDURAN - Efendim, arkadaşımız aksi kanaati olduğunu söyledi ve bende kendilerine aksi kanaatte olduğumu bir kez daha ifade edeyim.

Hasan Ali Yücel zamanında çok sınırlı sayıda yayıncı vardı. Yeni bir cumhuriyet kurulmuştu. Bu cumhuriyete devlet büyük ölçüde yön veriyordu, devletçi bir sisteme sahiptik. O zaman devletin kültür hayatına da bu ölçüde girip, bilhassa batıda temel eser sayılabilecek eserleri yapması bir görevdi, bu yapıldı, çok da iyi oldu, hepimiz burada ittifakla kabul ediyoruz.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti demokrasi yönetimiyle idare edilmektedir ve bir cumhuriyettir. Seçmiş olduğumuz sistem liberal sistemdir. Böyle bir sistem içerisinde hâlâ devlet her şeyi yapsın diyemeyiz. Devlet, bizim yapamadığımızı yapacaktır. Cumhuriyet sistemi budur. Devlet, özel teşebbüsün kuramadığı fabrikayı kuracaktır. Devlet, özel teşebbüsün halka veremediği hizmetleri verecektir. Vereceği şey budur. Dolayısıyla, devir değişmiştir. Şimdi çok yayıncı vardır. Devlet isterse bunları daha çoğaltabilir, isterse çoğaltmaz. Liberal ve demokratik sistemde çoğalması devlet yararınaadır. Dolayısıyla, ben kanaatimin ve düşüncelerimin doğru olduğu inancındayım. Bunu genel kurula bir kez daha bildirmeyi, bu kadar yıllık bir yayıncılığın sonunda bir vatanî görev olarak addediyorum. Devlet, özel teşebbüsün yaptığı yayıncılığı yapmamalıdır. Tekrar ediyorum, rapordaki çeşitli maddelerden sadece şu maddenin doğru olduğu kanaatindeyim : “Türk tarih ve kültürünün kaynak ve temel eserleri yeniden basılmasıdır.” Evet, eğer özel teşebbüs bunu basmıyorsa devlet bunu basmalıdır. Çünkü, bu kitaplar da bizden toplanan vergilerle basılmaktadır. Devlet, bu vergilerle, bizden aldığı paralarla bizim yapamadığımız millî kültür hizmetini yapmalıdır; ama, bizim paramızla bizim karşımıza kitap tüccarı olarak çıkmamalıdır. Eğer bu kitap onaltıbin liraya çıkıyorsa onaltıbin liraya çıkacaktır, o kitap öyle alınacaktır; ama, bunun yanında, basılamayan, bu nedenle basılamayan kültür kitabı varsa ve

bunun basılması da halka hizmetse onu tabii ki devlet yapacaktır.

Efendim, bunu arz etmek istedim.

BAŞKAN - Teşekkür ederiz Sayın ERDURAN.

Komisyonun, üç konuşmacının konuşmasıyla ilgili cevabını dinlemek üzere Komisyon Başkanını kürsüye davet ediyorum.

Buyurun Sayın Başkan.

BİRİNCİ KOMİSYON BAŞKANI CİHAN YAMAĞOĞLU - Sayın Başkan, değerli üyeler, önce özür dilerim, dün ben dokuz buçukta başlayabileceğim şeklinde bir anlaşmanın sonucu ancak dokuz buçukta gelebildim; ama, raporu arkadaşlarım size okumak suretiyle bu eksikliği giderdiler, kendilerine teşekkür ederim.

Şimdi efendim, Sayın Sefercioğlu'nun “ülkenin her yerinde kitap dağıtımının geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması” şeklindeki düşüncesine ben de şahsen katılıyorum. Hatta, ülke çapında şeklinde, bazen Ankara, İstanbul, İzmir gibi üç ilde böyle kitap dağıtımını bizi tatmin eden bir uygulama olarak karşımıza çıkıyor. Biz onu bütün ülke çapında geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmalı demek suretiyle daha da anlamlı hale getirebiliriz diyorum, teşekkür ediyorum.

Sayın Erduran'ın, “Devlet yayıncılığa müdahale etmeli; ancak, özel teşebbüsün yapamadığı, yetiştiremediklerine müdahale etmelidir” sözünü tabii genel politikamız içinde aslında doğru buluyorum. Ancak, gerek batı ülkelerinde gerekse doğu ülkelerinde her devlet kendi ülke ve millet bütünlüğünü sağlayacak görüşleri teşvik etmektedir. Batının en liberal ülkelerinde bile yayınların hemen hepsi teşvik edilmekle beraber, bir kısım, ülke bütünlüğünü sağlayacak, parçalan-

mayı önleyecek yayımlara devlet daha yüksek seviyede destek çıkmaktadır. Tabii bizim özel yayıncılığımıza şükran borçluyuz; ama, özel yayıncılığımızın yapabildikleri de bellidir. Onların yapamadığını devlet de yapmaktadır. Kendileri nasıl diyorlarsa “Devlet bizim yapamadığımızı yapsın” şu anda gerçek de budur efendim. Devlet, onların yapamadığını yapmak lüzumunu hissetmiştir. Bir anlamda, özel yayıncılığı kontrol altına almadan yönlendirme amacı vardır. Çünkü, şu tür eserler, şu tür temaları, konuları ülke ve millet bütünlüğümüze, kaynaşmamıza, kardeşleşmemize yardımcı olacak yayımları özel yayımlar da olsa buna teşvik edilecektir. Bu da özel teşebbüse bir yardımdır. “Şu kelimeleri mi kullansam, onlardan dolayı 500 kitabım satılmayacak” diye düşünürse bir yazar, daha millî kültürümüzün içinden seçilmiş cümle ve kelimeleri kullanmak suretiyle kültür birliğine yardımcı olunacağı düşünülmüştür. Tabii takdir zatı âlilerinizindir, genel kurulumuzundur diyorum. Bu sebeple devletin burada büyük bir müdahaleci olarak ortaya çıktığını kabul etmiyoruz. Her yerde devlet kendi unsurlarına sahip çıkmak lüzumunu hissedebilir. Dozu tabii siyasî tercih meselesidir. Bizim burada genel hükümlerle tespit ettiğimiz bir durum var.

Bir maddede Sayın İnal Beyefendi, “Radyo TV” kelimesi kullanılması... “TV” kelimesini şunun için kullandık efendim : Dokuzuncu maddede “Özel esaslarda TV yayımlarında millî kültürü koruyucu, geliştirici, destekleyici nitelikteki programların yer almasına özen gösterilmelidir.”

Ülkemizde televizyon yayıncılığı yaygınlaşmaktadır. Bu teknolojik imkânların getirdiği bir şey, daha da yaygınlaşacaktır. Yalnız, daha önce de bu cümle emredici mahiyettedir. “Millî kültür programları aynı nitelikte olmalıdır” şeklindeydi. TRT’yi Kültür Bakanlığı’nın kontrol altına al-

ması hukuken mümkün değil. Televizyon yayıncılığı diğer yayınlar gibi özel teşebbüse doğru kaymaktadır. Mevzuatta buna göre değişiklik arz etmekte olduğundan genelde televizyon yayıncılığı denmekle Kültür Bakanlığının mevzuat içinde yetkileri içerisinde televizyonla da, TRT ile de tabii bu konuda koordinasyon kurulması, programlara bu amacın yerleştirilmesi şeklinde düşünülmüştür.

Benim bu maddeler içerisinde sayın tenkit eden arkadaşlarımızın sorularına vereceğim cevaplar bunlardan ibaret.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Sayın YAMAKOĞLU, teşekkür ediyoruz.

Efendim, Komisyon Başkanımız, Sayın SEFERCİOĞLU’nun ve Sayın İNAL’ın tekliflerine komisyon olarak katıldıklarını söylediğine göre sanırım o değişiklikleri oylarınıza sunmama ihtiyaç yoktur, ancak, Sayın Erol ERDURAN’ın teklifine Komisyon Başkanı bir açıklama getirmekle birlikte katılmamış oldu.

Sayın ERDURAN’ın teklifi, raporun özel esaslar bölümünün 24’üncü maddesinde yer alan husustur. “Türk tarihinde ve kültüründe önemli yeri olan kaynak ve temel eserler yeniden neşredilmelidir” hükmüne katıldığını; ancak bunun dışında, devletin doğrudan doğruya yayın faaliyetine girmemesi gerektiğini belirttiler ve komisyon raporunda 24’üncü madde dışındaki kamu kesimine ve bakanlığa neşriyatı artırma tavsiyesinde bulunan maddelerin çıkartılmasını talep ettiler.

Bu hususu oylarınıza sunuyorum : *(Anlaşılmayan müdahale)*

Buyurun efendim.

(Yerinden konuştuğu için ismi ve konuşması yazılmadı.)